

OBRANA

Mesačník Ministerstva obrany SR

Ročník XXXIII. • April 2025 • Číslo 4



**Rozhovor
s generálom
Danielom Zmekom**

**Vojenské lesy
a majetky**

**Nitrancia
v španielskej
rote**

**Memoriál
Michala
Strenka**

**Chemici
z EDA
cvičili
na Slovensku**



Prísaha v Partizánskom



91 žien a 223 mužov ukončilo prvý základný vojenský výcvik v roku 2025 a 7. marca zložilo vojenskú prisahu na Námestí Slovenského národného povstania v Partizánskom. V Partizánskom sa slávnostná prisaha konala po prvý raz. Ozbrojené sily spojili slávnosť s ukázkami zbraní a techniky, regrutačné stredisko informovalo záujemcov o možnostiach kariéry v rovnosťate. Štátny tajomník Martin Vojtašovič v príhovore zdôraznil, že prisaha v Partizánskom je pokračovaním tradície rezortu v podobe vojenských slávností mimo kasárenských múrov, bližšie k ľuďom. Zástupca náčelníka Generálneho štábu OS SR generálmajor Miroslav Lorinc s potešením konštatoval, že do základného vojenského výcviku sa prihlásilo viac záujemcov ako v minulosti.

Foto: Jakub Neubauer, OS SR





„Až dospievam poslednú, oholím si fúzy, zbalím struny z gitary, kostým, čo mi slúžil...“
 spieva Pavol Hammel. No a hoci si náš kolega Jozef Žiak fúzy neholil, skutočnosť je taká, že mesiac marec 2025 bol posledným, keď pracoval v redakcii Obrana. Pôvodne bol technikom vzdušných síl a vojenským novinárom sa stal v roku 1978. Po vzniku samostatného Slovenska patril k tým, ktorí zakladali OBRANU a v rokoch 1995 – 1998 ju aj viedol.

Okrem všeličoho iného som mu nie raz povedal, že v Lešti by mu mali odhaliť ak nie pomník, tak aspoň pamätnú tabuľu. Toľko cvičení, ktoré za tie desaťročia absolvoval s pomyseľným novinárskym zápisníkom v ruke, nemá obdobu. No nielen tu. Veď v rámci novinárskych reportážnych ciest odšoféroval 1 340 000 kilometrov. Len vlni ich bolo 34-tisíc. V jeho reportážach dostávali slovo generáli, veliaci dôstojníci, ale aj strelci, nabíjači, vodičky, potápači. Vždy boli zaľudnené, voňali človečinou, nasadením, odhodlaním, vytrvalosťou. Aj jeho vlastnou. Ako reportéra ho nezastavila zimná fujavica ani letný úpek. V čase, keď značná časť novinárov dáva čoraz viac prednosť zdrojom z internetu pred bezprostrednou skúsenosťou, je jeho novinársky prístup vzácny a výnimočný. Napokon – jeho reportáže si môžete prečítať aj v tomto čísle. Aj pre toto všetko sme si Jozefa Žiaka, plukovníka vo výslužbe, už roky doberali, že je stále mladý, svieži a perspektívny. Lenže v skutočnosti vlni oslávil okrúhlu sedemdesiatku. Rozhodol sa, že jeho púť vojenského novinára, najdlhšia nielen na Slovensku, ale zrejme i v celej Európe, dorazila do cieľa.

Podobne po dovršení dôchodkového veku odchádza dlhoročná duša našej redakcie. Kto? Veď viete ako to býva – nikto ju nevidí, len tušíme, že ak sa veci hýbu správnym smerom, tak tam niekde musí byť. Áno, je to skvelá tajomníčka našej redakcie Milenka Slezáková, ktorá káru, zvanú OBRANA, ťahá tiež od roku 1993.

Vážení priatelia, aj vo vašich útvaroch, úradoch, cvičiskách či dielňach je iste nemálo kolegov, ktorí sa s nami lúčia. Všetkým patrí naša úcta, vďačnosť – a úsmev, ak raz zazvonia na bráne, že prišli na kus reči.

Pavol Vitko
 šéfredaktor

ČÍSLO MESIACA

30. apríl 1945

Vlajka nad Berlínom

Bitka o Berlín, ktorá sa začala **16. apríla 1945**, bola jednou z posledných bitiek druhej svetovej vojny na východnom fronte. Dva sovietske fronty zaútočili na oblasť Berlína z východu a juhu, zatiaľ čo tretí obišiel hlavné nemecké pozície a udrhel na mesto zo severu. Boje v predmestiach vypukli **21. apríla**. Vojská **1. bieloruského** a **1. ukrajinského** frontu začali hlavný útok na mesto Berlín **25. apríla 1945**. Do **28. apríla** sovietske vojská dobyli podstatnú časť Berlína a nasledujúci deň prenikli do stredu mesta. O deň neskôr okolo 22:40 h vojaci Michail Minin, Gazi

Zagítov, Alexandr Lisimenko a Alexej Bobrov vyvesili na streche budovy Ríšskeho snemu sovietsku vlajku. Seržanti Michail Jegorov a Meliton Kantaria zopakovali tento akt **30. apríla 1945** pred objektívmi fotoaparátov. V popoludňajších hodinách toho istého dňa Adolf Hitler s manželkou Evou Braunovou spáchali samovraždu. Vojna v Európe sa chýlila ku koncu.



4



6



12



14



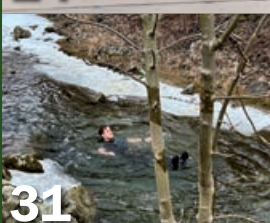
18



24



31



36



40



4 Prvé cvičenie RCHBO Európskej obrannej agentúry na Slovensku

6 Prieskumná čata 12. mechanizovaného práporu Nitra v španielskej rote

11 Nové rozmery slovensko-českého partnerstva

12 Survive! Evade! Resist! Extract!

14 Rozhovor s náčelníkom Generálneho štábu OS SR generálom Danielom Zmekom

18 TÉMA: štátny podnik Vojenské lesy a majetky

24 Západné bojové lietadlá pre Ukrajinu

26 Dohoda o protitankových systémoch

28 Partizánka z Dolnej zeme

31 Budúci piloti trénovali prežitie

32 Ako vojenčili stredovekí delostrelci

34 Ivana Gejgušová sa v armáde našla

36 2. ročník bežeckého Memoriálu seržanta Michala Strenka

38 Berlinale od Bachmutu až po Gazu

40 Čo nového, akadémia?

41 MILITARY ENGLISH: Countries With No Military

42 Dýchaj, hýb sa, cvič!

46 Operácia Barbarossa

NA TITULNEJ STRANE: 3. až 7. marca sa na Slovensku uskutočnilo pilotné cvičenie Európskej obrannej agentúry s reálnymi chemickými látkami
 Foto: pplk. v zál. Peter Sobek

EDA naostro



V dňoch 3. až 7. marca sa na Slovensku uskutočnilo pilotné cvičenie Európskej obrannej agentúry (EDA) s reálnymi chemickými látkami. Vo Výcvikovom a testovacom centre RCHBO v Zemianskych Kostolánoch sa konalo v gescii agentúry EDA NCT.

Výcvik s reálnymi chemickými látkami vo VTC RCHBO Zemianske Kostolany sa koná už dlhodobo, ale predsa len, teraz je to niečo výnimočné. Európska obranná agentúra EDA, nás požiadala o možnosť uskutočniť pilotné cvičenie pod jej hlavičkou s pomocou agentúry NCT. Treba povedať, že všetci cvičiaci museli prejsť dištančným vzdelávaním, aby mohli absolvovať toto cvičenie určené prioritne ako nadstavbové pre jednotky odberu vzoriek. Na príprave scenárov sa podieľali aj špecialisti RCHBO Ozborených síl SR, pre ktorých je to opätovne nová skúsenosť v príprave cvičenia v medzinárodnom prostredí. Účastníci odberových tímov jednotiek RCHBO z Nemecka, Česka, Rumunska, Chorvátska, Litvy, Slovenska, Rakúska, hodnotení medzinárodným tímom, prejavili nielen vysokú profesionalitu pri plnení úloh, ale aj výnimočnú ústretovosť pri výmene skúseností či riešení akýchkoľvek nejasností,“ spokojne konštatuje riadiaci cvičenia, náčelník RCHBO OS SR plukovník Oliver Toderiška.

Hrdý náčelník

Priznáva, že počas cvičenia bol pyšný na „svojich chemikov“, ktorých odbornosť bola uznaná významnou európskou agentúrou EDA. Výmena skúseností inštruktorov NCT a príslušníkov RCHBO ŠbO GŠ OS SR, 103. prrchbo Rožňava a 905. cšbp Nováky bude prospešná pre všetkých. Už teraz sa špecialisti NCT zaujímali o budúcnosť spoločnej spolupráce pri projektoch

RCHBO. Zástupca riadiaceho cvičenia podplukovník Roman Sústrik dodáva, že zahraniční účastníci cvičenia si pochvalovali vysokú odbornosť a ústretovosť slovenských inštruktorov. Za všetkých ocenil nadporučíka Martina Bednára z 103.prrchbo Rožňava, nadrotmajstra Róberta Pardusa zo 7.výcvikového pluku Martin či rotmajstra Pavla Donovana z 905.cšbp Nováky, ako aj svojich kolegov príslušníkov RCHBO Generálneho štábu Ozborených síl SR.

Podplukovník Sústrik pripomína, že Výcvikové a testovacie centrum RCHBO v Zemianskych Kostolánoch ponúka jedinečnú možnosť pracovať s reálnymi chemickými látkami čo uvítala aj EDA. Na príprave cvičenia sa podieľali rôzne zložky ozbrojených síl: 103. prápor RCHBO Rožňava, 905. centrum špecializovanej bojovej podpory Zemianske Kostolany, ale aj útvary a zložky 82. brigády spoločnej podpory Trenčín. „Celkovo sa cvičili štyri scenáre, ktoré si pripravila EDA. Išlo napríklad o nákladné vozidlo, v ktorom sa našla radiácia, incident v chemickej továrni – bývalej starej kotolni, kde sa taktiež našli chemické látky (simulanty bojových chemických látok – BChL), ktoré bolo potrebné detegovať. Ďalej to bol nález kontaminovanej zeminy, kde museli tímy odobrať vzorky, ďalej ich forenzným spôsobom označiť, preniesť...

Cvičenie bolo špecializované pre odberové tímy. Jednotlivé scenáre vychádzali z reálnych skúseností, ktoré EDA získala v uplynulom období,“ hovorí podplukovník Sústrik.





Približuje, že prvé dva dni cvičenia sa využívali náhradné látky. Celý priebeh cvičenia hodnotil evaulačný tím zložený z medzinárodných odborníkov pod vedením českého plukovníka Tomáša Unzeitiga. Pôsobí momentálne v Stálom štábe Koncepcie rámcových krajín pre oblasť RCHBO (FNC/RCHBO) v nemeckom Bruchsale. Plukovník Unzeitig, pôsobil pred časom na Slovensku ako prvý veliteľ Mnohonárodného bojového zoskupenia NATO na Slovensku. „Na vtedajšie pôsobenie na Slovensku mám veľmi pekné spomienky. Bola to náročná, no zaujímavá práca,“ s úsmevom hovorí český plukovník a dodáva: „Teraz som tu v inej úlohe, vo svojej pôvodnej vojenskej odbornosti. Špecializácii RCHBO sa venujem dlhé roky. A z tohto pohľadu je paradoxné, že hoci som bol na Slovensku neraz, až teraz mám možnosť reálne sa oboznámiť s VTC Zemianske Kostolany. Úroveň prípravenosti inštruktorov a kvalita výcviku je výborná, rovnako aj ďalších členov podporných tímov. Môj medzinárodný tím je na cvičení v úlohe hodnotiaceho tímu. Som rád, že jeho súčasťou je aj slovenský kapitán Martin Pavlík.“

Polovica mala premiéru

Podmienky, ktoré mali na Slovensku si vysoko cení aj zástupca EDA rakúsky plukovník Fridrich Aflenzer. „Som rád, že sa naše očakávania naplnili a cvičenie ukázalo vysokú kvalitu prípravenosti slovenských organizátorov. Je to cvičenie pre príslušníkov armád Európskej únie, nie je to záležitosť NATO. Aby vojaci – špecialisti boli v prípade potreby pripravení bezpečne pracovať s reálnymi chemickými látkami. Treba pripomenúť, že zhruba 50 percent účastníkov cvičenia nemalo doteraz praktickú skúsenosť s reálnymi bojovými

chemickými látkami. Teda získali ich až na Slovensku, čo je ďalší nezanedbateľný prínos cvičenia.“

Spokojnosť neskrýval ani Ilja M. Bonsen z nezávislej obrannej a bezpečnostnej spoločnosti NCT: „Sme radi, že sme mohli na cvičenie využiť práve slovenské výcvikové centrum, ktoré disponuje skvelými výcvikovými možnosťami. Slovenskí inštruktori sú vysoko odborne pripravení a skúsení. Pre nás je výborné, že sa vedľa veľmi pružne adaptovať na úroveň jednotlivých cvičiacich tímov, ktoré majú rozdielnú úroveň vycvičenosti a skúseností. Vedľa ich vhodne usmerňovať najmä v priebehu cvičenia s reálnymi látkami.“ Aj preto prvé premiérové cvičenie Európskej obrannej agentúry na Slovensku dopadlo veľmi dobre.

Jozef Žiak • Foto: pplk. v zál. Peter Sobek





Nitrانيا v španielskej rote

V rámci mnohonárodného zoskupenia NATO v Centre výcviku Lešť pôsobí vždy aj jednotka našich ozbrojených síl. Pred časom boli v rámci českej mínometnej batérie mínometné čaty našich mechanizovaných práporov. Teraz ich vystriedali prieskumníci. Od januára pôsobí v rámci španielskej prieskumnej rotы prieskumná čata 12. mechanizovaného práporu Nitra.



Sveliteľom prieskumnej čaty poručíkom Petrom Ballom sme sa po prvý raz stretli koncom roku 2023, keď ako čerstvý veliteľ viedol zimný výcvik príslušníkov čaty vo Vojenskom výcvikovom priestore Turecký vrch. Vtedy zbieral potrebné praktické skúsenosti od starších kolegov. No už vtedy sa mohol oprieť o odbornú aj ľudskú pomoc svojho veliaceho poddôstojníka rotmajstra Matúša Fülüpa.

Skúsenosti z emirátov

Poručík Balla začal vojenskú kariéru pomerne neskoro. Rodák z Trebišova po absolvovaní fakulty telesnej výchovy a športu na bratislavskej univerzite bol v zahraničí. Päť rokov prežil v Spojených arabských emirátoch. Robil pre políciu v Abú Dabí, potom pre miestnu New York City univerzitu. Získal množstvo zaujímavých skúseností z práce v bezpečnostných zložkách. Prešiel si britský systém prípravy policajnej jednotky (zásahovej i podpornej), ale aj výchovu športových policajných tímov, ktoré sa pripravujú na rôzne medzinárodné súťaže. „Osobne som viedol triatlonový tím. Bola to veľmi dobrá skúsenosť, ale som rád, že som sa vrátil domov a odovzdám teraz svojej materskej krajine všetko to, čo do mňa investovala vo vzdelávaní. Nebolo by správne dlhodobo odovzdávať svoje skúsenosti len v zahraničí,“ zdôrazňuje veliteľ prieskumnej čaty.

Aké boli jeho prvé kroky po návrate s rodinou na Slovensko? Prihlásil sa do ozbrojených síl, absolvoval základný výcvik v Martine, kurz DKVŠ v Liptovskom Mikuláši. „V rámci základného výcviku sme boli s rotou po celý čas v Centre výcviku Lešť. Vyfasovali sme práve zimné počasie na začiatku roka 2022. Ale aspoň nás výcvik v zime zocelil, pripravil na pôsobenie v ozbrojených silách. Vždy ma lákali prieskumné zložky, takže som rád, že dnes som ich súčasťou.“ Ďalšou veľkou výzvou bolo pre neho britský kurz BMATT. Jeho praktická časť prebiehala vo VVP Turecký vrch na jeseň roku 2022.

Predtým, ako ho 1. októbra 2023 uviedli do funkcie veliteľa prieskumnej čaty, bol tri mesiace v jednotke na stáži. Podľa

neho to bolo veľmi dobré rozhodnutie, lebo v čase preberania funkcie už vedel, do čoho ide, čo ho čaká. Pri našom vtedajšom rozhovore mal len niekoľkomesačnú skúsenosť v pozícii veliteľa prieskumnej čaty. A čo v súčasnosti? „Dnes som už oveľa skúsenejší a v pozícii sa cítim prirodzenejšie. Veľa mi pomohli spoločné výcviky a nasadenia, kde som mohol byť v kolektíve prieskumnej čaty častejšie a bližšie spoznať jednotlivých členov. Určite ten čas pomohol aj im, aby spoznali mňa, môj prístup a taktiež moje silné aj slabé stránky,“ priznáva.

Výzva menom Lešť

Ako sa veliteľ čaty pripravoval na polročné pôsobenie v mnohonárodnom zoskupení NATO pod španielskym velením v Lešti? „Na nasadenie som sa pripravoval krátko od nášho posledného stretnutia. Mal som neoficiálne informácie o nasadení našich predchodcov. Osobne som absolvoval kurz STANAG 2 a na konci mája minulého roka sme absolvovali komplexné zladenie družstva a bojové streľby. Na každom nasadení 12. mechanizovaného práporu sme sa snažili byť prítomní a hľa-



„Dôležitá je ochrana pred dronmi, ako sa pred nimi schovať, zmiasť ich, maskovať sa. Na presuny treba využívať korytá potokov, lesný porast. Cez deň, keď už jarné slnko zahreje kamene na trase, stávajú sa pre dron s termokamerou klamnými cieľmi. My sa zastavíme, utajíme a keď dron odletí, pohneme sa ďalej.“

rotmajster Matúš Fülöp
veliaci poddôstojník prieskumnej čaty



dali, presviedčali najšikovnejších chlapcov práporu, aby sme čatu doplnili o mladých vojakov, ktorí toto nasadenie berú ako príležitosť, alebo odmenu. Počas jesene sme už ľudí vysielali na potrebné kurzy, nadviazali súčinnosť s predstaviteľmi mnohonárodnej brigády a ukončili spoločné úsilie komplexným zladením čaty na Koliňanskom vrchu,“ približuje veliteľ čaty prípravu.

Čo ukázali prvé týždne v Lešti? Bola príprava jednotky dostatočná? „Ukázalo sa, že náročnosť v prípravnom období sa vyplatila. Stmelila celý kolektív jednotky a v tomto úsilí pokračujeme aj v Lešti. Máme za sebou streľby, prieskum zóny a rotné zamestnanie – spoločný pochod podľa azimutu v dvojiciach Slováč – Španiel. Vo februári a marchi sa uskutočnil naplánovaný týždeň výcviku v zastavaných priestoroch. Kurz SERE v prežití plánujeme v súčinnosti s Vojenskou políciou. V spolupráci so španielskymi operátormi dronov chceme naplánovať a realizovať prepad budovy. V apríli začnú už veľké cvičenia, ktoré budú pokračovať až do polovice júna. Dúfam, že sa nám podarí zrealizovať cvičenie v Kamenici nad Cirochou v spolupráci so vzdušnými silami. Toto by bola čerešnička na torte a zážitok na celý život pre všetkých chlapcov z čaty,“ pripomína poručík Balla najdôležitejšie míľniky prípravy jednotky.

Ako oklamať dron?

Veliaci poddôstojník prieskumnej čaty rotmajster Matúš Fülöp je v ozbrojených silách už od roku 2003 a skúseností má na rozdávanie. Rodák z Nitry veľmi oceňuje možnosť vzájomnej výmeny praktických skúseností v medzinárodnom prostredí.



Najmä skúsenosti španielskych kolegov z využívania dronov pri činnosti prieskumnej jednotky. „Dôkladnejšie sme sa oboznámili s využitím dronov, ale aj ochranou pred nimi. Na vyhľadávanie pozícií, prieskum. Je to iné, keď sú tímy v akcii a nad nimi lieta dron, ktorý im poskytuje informácie o teréne, situácii na bojisku, vyhľadáva pozície protivníkov. Tím sa cíti oveľa bezpečnejšie, keď má k dispozícii dron, jeho informácie. Hľadám ešte dôležitejšia je aj ochrana pred dronmi, ako sa schovať pred dronom, zmiasť ho, maskovať. A ako to ide? Na presuny treba využívať korytá potokov, lesný porast. Cez deň, keď už jarné slnko zahreje kamene na trase, tak sa stávajú pre dron s termokamerou tzv. klamnými cieľmi. My sa zastavíme, taktó sa utajíme a keď dron odletí, pohneme sa ďalej. Samozrejme, výdrž drona nie je nekonečná. Škoda, že budeme mať iba drony bez termokamery. To je veľký rozdiel pri praktickej činnosti.

Svojich vlastných operátorov dronov máme momentálne na kurze, budeme ich využívať od apríla.“

Hovorí, že využívanie dronu poriadne ovplyvňuje činnosť prieskumnej jednotky. Vidieť to aj na Španieloch. Prídu do priestoru, vypustia dron a s jeho pomocou zisťujú situáciu. Potom vyšlú vozidlo a posunú sa zasa trochu ďalej. „My sa ich zasa snažíme učiť pohyb malých jednotiek v teréne. Je to obojstranná výmena skúseností. Základom sú zručnosti každého vojaka, jeho pripravenosť, ovládanie zbraní, ďalších prostriedkov, dobrá znalosť terénu, orientácia v ňom s búzou a mapou. Lebo v reálnej bojovej situácii môžu byť siete rušené a vtedy sú technické pomôcky nepoužiteľné,“ konštatuje veliaci poddôstojník prieskumnej čaty. A skúsenosti z vojny na Ukrajinu mu dávajú za pravdu.

Zdôrazňuje, že s veliteľom čaty si dali za úlohu, aby pri konci polročnej misie v júni boli všetci členovia jednotky maximálne vycvičení, zladení v skupinách. Aby sa vedeli v jednotlivých tímoch plnohodnotne nahradiť v rôznych pozíciách. „K tomuto cieľu postupnými krokmi smerujeme. Teda aby každý z tímu si



vedel naplánovať trasu, vedel, čo k tomu potrebuje, vedel prevziať velenie, splniť úlohu a vrátiť sa!“ zdôrazňuje rotmajster Matúš Fülöp. A veliteľ čaty poručík Balla dodáva: „Spokojne konštatujem, že naši vojaci sú viac komplexnejší, čo je veľká výhoda. Vedia sa v kritických chvíľach vynásť.“

Text a foto: Jozef Žiak

< ANKETA > < ANKETA > < ANKETA >

Čo prináša nitrianskym prieskumníkom pôsobenie v medzinárodnom prostredí v rámci španielskej prieskumnej rotý mnohonárodného brigádneho zoskupenia NATO v priestoroch Centra výcviku Lešť?



Slobodník Marián

prieskumník radista

Veľmi som sa tešil na pôsobenie v mnohonárodnom zoskupení. Sme začlenení v španielskej rote. Je to zaujímavé. Chodíme so Španielmi na pochody, presuny, nočné strelby, v našej spoločnej činnosti využívame ich drony, ktoré majú aj

s termovíziou, čo je pre nás nové a zaujímavé. Som rád, že získavame skúsenosti aj v tejto oblasti. Moje predstavy o spolupráci so Španielmi? Ukazuje sa, že po technickej stránke sú modernejšie, lepšie vybavení, ale po odbornej stránke a praktickej činnosti nezaostávajú, skôr naopak...



Desiatnik René

zástupca veliteľa družstva

Počas covidu som rok pôsobil v Lotyšsku a preto som na Lešť išiel s predstavou, že sa zdokonalím vo svojej odbornosti, získam ďalšie medzinárodné skúsenosti, že tu bude viac priestoru na výcvik. Som rád, že všetky tieto moje predstavy

sa naplňujú. Máme veľa času na výcvik, na naše sebazdokonaľovanie. Nemusíme riešiť otázky služieb a ďalších povinností v materskom útve. To je veľká výhoda. Tieto, doslova ideálne podmienky sa odrazili aj na výkonnostnom a odbornom raste príslušníkov družstva. Zvýšila sa aj ich fyzická pripravenosť. Spolupráca so Španielmi je veľmi dobrá, ja mám na nich celkom príjemnú spomienku už z pôsobenia v Lotyšsku.



Rotný Matúš Fülöp

veliaci poddôstojník prieskumnej čaty

Z pôsobenia v medzinárodnom prostredí mám už skúsenosti. Bol som v misii UNDOF na Golanských výšinách, dva razy v ISAF v Afganistane a raz v Lotyšsku. Som presvedčený o tom, že každé takéto pôsobenie posúva jednotku vpred vo všetkých

oblastiach výcviku a pripravenosti. Je to pre našu čatu výborná výcviková príležitosť mať možnosť neustále sa venovať výcviku, sebazdokonaľovaniu bez plnenia iných úloh. Takáto šanca sa vyskytne málokedy a preto ju treba čo najlepšie využiť. O to sa usilujeme. Získavame prvé potrebné skúsenosti s využívaním dronov na čin-

nosť prieskumnej jednotky. V tomto sa máme čo od Španielov učiť a túto možnosť využívame.



Slobodník Adrián

prieskumník špecialista operátor

Mal som veľké očakávania o úrovni výcviku a medzinárodnej spolupráce. Moje predstavy sa naplnili. Zažívame v spolupráci so Španielmi zaujímavý výcvik. Asi najviac ma oslovila záchrana pilota, ktorý

havaroval v teréne. Bolo to pre mňa niečo úplne nové. Predtým sme nič podobné necvičili. Už dnes po pár mesiacoch cítim, že polročný výcvik v mnohonárodnej jednotke v Lešti mi dáva veľa. Po mentálnej, odbornej i fyzickej pripravenosti.



Desiatnik Marcel

vodič špeciálneho vozidla

Aj ja som sa so Španielmi stretol počas môjho polročného pôsobenia v Lotyšsku. Už tam bola s nimi spolupráca veľmi dobrá. A tu v Lešti pokračuje. Samozrejme, ako vodič prieskumného vozidla Svatava si všimám techniku, ktorú majú naši

španielski kolegovia k dispozícii. Majú mnohé moderné prostriedky, ale v náročnom teréne Centra výcviku Lešť sa nestretajú ani naše vozidlá.



Poručík Peter Balla

veliteľ prieskumnej čaty

Som veľmi príjemne prekvapený z nasadenia každého príslušníka čaty. Medzinárodné prostredie ich motivuje pracovať na sebe ešte tvrdšie. Dôkazom toho je, že po ťažkom dni v teréne stretнем skoro celú čatu večer v posilovni. Spolupráca

so španielskym velením je na výbornej úrovni, máme podporu od španielskeho veliteľa rot. Snažíme sa čo najviac spolupracovať so španielskou prieskumnou jednotkou, ktorá má výborné skúsenosti s využitím dronov a špeciálnych pozorovacích prístrojov. Dokonca ich operátorov postupne zaraďujeme do našich družstiev, aby sme si zvykali na novú spôsobilosť a komunikáciu v angličtine. Tešíme sa zo vzťahov, ktoré so španielskou stranou máme a snažíme sa ich ďalej rozvíjať.

Pocta vypáleným obciam



V Múzeu SNP v Banskej Bystrici sa 18. marca na 80. výročie vypálenia obce Kalište v prítomnosti štátneho tajomníka Igora Melichera uskutočnilo spomienkové podujatie. spojené so slávnostným udeľovaním pamätných medailí vypáleným obciam a významným osobnostiam Slovenského národného povstania.

„Dnešný deň nie je len výročím tejto smutnej stránky našich dejín, ale aj príležitosťou pripomenúť si odvahu a silu a vytrvalosť našich predkov, ktorí sa ani v ťažkých časoch nevzdali svojej túžby po slobode,“ povedal v príhovore Igor Melicher.

Podujatie bolo spomienkou aj na ďalšie vypálené obce počas druhej svetovej vojny, ktoré sa stali symbolom odolnosti, obetavosti a túžby po slobode. „Kalište, ako aj ďalšie obce v sebe nesú bolesť, ale zároveň hrdú históriu, učia nás, že história nie je len minulosťou, ale že jej poznanie a pochopenie nám pomáha v súčasnom svete sa vyhnúť rovnakým chybám,“ zdôraznil štátny tajomník.

Po skončení podujatia položil veniec k pamätnej tabuli obce Kalište spoločne s hrdinom SNP Vladimírom Strmeňom.



103 rokov Jána Ihnatíka

V dome kultúry Poklad v Ostrave – Porube sa 5. marca uskutočnilo slávnostné stretnutie pri príležitosti 103. narodenín veterána druhej svetovej vojny plukovníka vo výslužbe Jána Ihnatíka, účastníka bojov pri meste Jaslo i na Dukle.



Zablahoželať mu prišli predstavitelia Moravsko-sliezskeho kraja, mesta Ostrava, Ministerstva obrany ČR, Armády ČR, Slovenskej obce delostreleckej a Československej obce legionárskej. Generál Daniel Zmeko udelil jubilantovi Pamätný kríž náčelníka Generálneho štábu OS SR III. stupňa. Odovzdal mu ho prezident Českej a slovenskej obce delostreleckej plukovník v. v. Jozef Kavecký.

Spomienka na Skýcov

Slávnostnou svätou omšou a položením vencov i kvetov k pamätníku prvej a druhej svetovej vojny si obyvatelia Skýcova v okrese Zlaté Moravce 16. marec pripomenuli 80. výročie vypálenia obce. Nemecké jednotky ju vypálili 16. marca 1945 ako súčasť represálií za podporu partizánskeho hnutia. Počas druhej svetovej vojny pôsobil zo Skýcova v rôznych partizánskych skupinách 39 mužov, šesť Skýcovčanov na východnom fronte vstúpilo do 1. československej armády pod velením generála Ludvíka Svobodu. Do koncentračných táborov bolo odvlečených 18 občanov Skýcova. „Nemôžeme a nesmieme zabúdať na to, čo sa stalo,“ poznamenal k smutnému jubileu štátny tajomník MO SR Martin Vojtašovič a pokračoval: „Naša história, hoci bolestivá, nám pripomína, aká dôležitá je sloboda, demokracia a vzájomná úcta. Musíme sa vždy postaviť proti akémukoľvek prejavu nenávisti a nechať sa viesť túžbou po lepšom a spravodlivejšom svete.“



Foto: Jakub Neubauer, OS SR, AČR

Na Nováky nezabudneme

Obete tragickej udalosti vo Vojenskom opravárenskom podniku Nováky spred osemdesiatich rokov si 3. marca pripomenul štátny tajomník Ministerstva obrany SR Martin Vojtašovič. K pamätníku v nováckom Parku Štefana Moyzesa položil veniec a poklonil sa pamiatke ôsmich obetí výbuchu delaboračného skladu.

„Tragédia zanechala okrem stratených životov a ranených aj nezmazateľné stopy na dušiach rodín, pozostalých, blízkych a celej komunity. Nech nás pamiatka obetí vedie k odhodlaniu vytvárať svet, v ktorom tragédie nebudú len každoročnými pietnymi spomienkami, ale aj záväzkom, aby sa tragická udalosť už nikdy neopakovala,“ pripomenul v príhovore Martin Vojtašovič.





Nové rozmery partnerstva

Podpredseda vlády a minister obrany Slovenskej republiky Robert Kaliňák prijal 6. marca v Bratislave ministerku obrany Českej republiky Janu Černochová.

V rámci bilaterálneho rokovania podpísali deklaráciu o vzájomnej spolupráci pri obstarávaní vojenského materiálu a služieb.

Medzi významné súčasti spolupráce v súčasnosti patrí príspevok Českej republiky do Mnohonárodnej bojovej skupiny NATO na Slovensku a ochrana slovenského neba vzdušnými silami Armády Českej republiky.

Robert Kaliňák sa poďakoval a ocenil predĺženie pomoci do konca roka 2025 a prisľúbil, že sme kedykoľvek v budúcnosti pripravení na rovnaký krok, ak nás o to Česká republika požiada. Obaja ministri si uvedomujú potrebu modernizácie ozbrojených síl vzhľadom na bezpečnostné riziká v regióne aj v Európe. Ako modelový príklad slúži spoločná akvizícia nákladných vozidiel TATRA 815, kde sa v decembri 2024 Slovensko pridalo k Českej republike.

Podpisom deklarácie Slovensko a Česko urobili ďalší výrazný krok k užšej spolupráci. „Má to veľký význam pre rozvoj obranného priemyslu v oboch krajinách. Teší nás veľký záujem zo strany Česka o výrobu munície všetkých kalibrov u nás na Slovensku, pretože patríme momentálne k najväčším výrobcam v Európe. Po Poľsku sa nám podarilo dosiahnuť ďalšiu dohodu, ktorá pozdvihne obranný priemysel, s veľkou mierou prispejeme k zvýšeniu HDP a tým sa zvýši aj životná úroveň ľudí na Slovensku, zdôraznil podpredseda vlády a minister obrany Robert Kaliňák.

Alianční partneri sa dohodli na ďalších stretnutiach.

Foto: Jakub Neubauer

Štyri piliere spolupráce



Podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák sa vo Varšave stretol s poľským podpredsedom vlády a ministrom národnej obrany Władysławom Kosiniakom-Kamyszom.

Podpísali spoločné vyhlásenie o zámere vzájomnej spolupráce v oblasti obranného priemyslu, ktorá sa opiera o štyri základné piliere. Prvým je posilnenie spolupráce pri výrobe munície kalibru 155 mm, v ktorej má Slovensko veľké výrobné kapacity. Dohoda zahŕňa aj slovenský záujem o poľské prenosné systémy protivzdušnej obrany Piorun. Tretou je možnosť spoločnej výroby obrneného transportéra na báze

poľského vozidla Rosomak so slovenskou vežou. Slovensko sa tiež zaujíma o kórejské tanky K-2, ktoré budú Poliaci vyrábať.

„Obranná sebestačnosť každej krajiny je prvoradá. Musíme rozvíjať nielen naše vojenské a obranné spôsobilosti, ale aj výrobné, aby sme boli schopní zásobovať všetky vojenské jednotky pre prípad ohrozenia a konfliktu,“ povedal Robert Kaliňák.

Ministri otvorili aj tému zvyšovania výdavkov na obranu. „Máme rovnaký názor o výdavkoch na obranu, ktoré musia ísť aj do infraštruktúry, a oceňujem veľmi dobrú iniciatívu Slovenska, napríklad pri výstavbe novej vojenskej nemocnice, ktorá môže v prípade nutnosti pomôcť aj Poľsku,“ zdôraznil Władysław Kosiniak-Kamysz.

„Poľsko je silným lídrom v oblasti obrany. Nečakalo na posledné výzvy samitov NATO. Má veľmi inovatívne nápady pri zvyšovaní výdavkov na obranu a to nás veľmi zaujíma,“ doplnil Robert Kaliňák. Poďakoval poľskej strane za pomoc pri ochrane slovenského vzdušného priestoru a prisľúbil, že po dobudovaní našej plnohodnotnej protivzdušnej ochrany sa rovnako Poľsko môže spoľahnúť na Slovensko.



Ako prežiť zajatie?

V priestoroch Centra výcviku Lešť sa prvý marcový týždeň uskutočnil ďalší kurz Survive, Evade, Resist, Extract. Jeho úroveň B je určená príslušníkom síl pre špeciálne operácie, výsadežným a prieskumným jednotkám, ale aj vojenským policajtom, či vyčleneným zložkám vzdušných síl a všetkým, ktorí odchádzajú plniť úlohy v rámci medzinárodného krízového manažmentu.



Vedúci kurzu rotmajster Ján Engler z oddelenia špeciálneho výcviku Centra výcviku Lešť pripomína, že v kurze sa stretli príslušníci útvarov z celých ozbrojených síl. „Bolo vidieť, že sa snažili splniť všetky úlohy a načerpať čo možno najviac najmä praktických skúseností a poznatkov. Stupeň B je predsa len vyššia úroveň a tomu zodpovedá aj jeho náročnosť,“ konštatuje. Pochválil výsledky, ktoré dosiahli čatár Miroslav Zgola a vojačka Viktória Lengová, obaja z 103. práporu RCHBO Rožňava či vojak Ondrej Hovančík z útvaru Vojenskej polície Prešov.

Pred zahraničnou misiou

A čo priviedlo do kurzu jeho účastníkov? Čatár Miroslav Zgola pôsobí v ozbrojených silách už 18 rokov. Rodák z Prešova začínal ešte v bývalej leteckej základni v Prešove. „Čaká ma nasadenie do misie v Lotyšsku, kde po delostreľcoch momentálne pôsobí RCHBO jednotka. Preto aj moje očakávania pred kurzom boli pomerne veľké. S uspokojením musím povedať, že sa ich podarilo naplniť. Získal som základné teoretické, no najmä praktické znalosti, ako v prípade zajatia prežiť v nepriateľskom prostredí. Veľmi zaujímavý bol aj výcvik v pohybe v teréne plnom nástrah. Mali sme výborných inštruktorov. Koniec-koncov, aj ohlasy od mojich kolegov, ktorí takýto kurz už absolvovali, boli veľmi dobré.“

Vojačka Viktória Lengová z toho istého útvaru má zatiaľ podstatne menšie praktické skúsenosti. Veď v ozbrojených silách je len rok a pol. Podobne ako jej kolega však očakávala zaujímavé zážitky. Aj podľa nej sa naplnili. Rodáčka z Rožňavy priznáva, že turistika tiež s prespaním v lese je jej koníčkom. Preto aj prežitie v lesnom teréne prijala kladne.

Vojenský policajt vojak Ondrej Hovančík vo vojenskom prostredí pôsobí ešte kratšie. Len pol roka. Starší inštruktor prešovského útvaru sa v kurze podľa vlastných slov ocitol preto, že by mal byť vyslaný do misie UNFICYP na Cyprus. Rodák z Dúbravy v okrese Levice si myslí, že takýto kurz je pre neho veľmi prospešný. „Do nástupu k Vojenskej polícii som pôsobil roky pri ochrane majetku a osôb v civilnom sektore. V civile som absolvoval kurzy, ktoré boli na podobnej báze. Preto nejaké skúsenosti už mám a môžem porovnávať. A z tohto porovnania tento kurz vychádza veľmi dobre. Je naozaj veľmi dobre zorganizovaný, máme výborných inštruktorov. Sme tu z celého Slovenska, z rôznych útvarov, každý prišiel so svojimi skúsenosťami, navzájom si ich odovzdávame,“ konštatuje vojenský policajt.

Vedúci kurzu rotmajster Engler je v ozbrojených silách už 25 rokov. Rodák z Brezna začínal ešte ako vojak základnej služby v žilinskom 5. pluku špeciálneho určenia. Tam začínal aj svoju profesionálnu kariéru. Skúsenosti z medzinárodného prostredia získal počas dvojnásobnej misie v Iraku a raz v operácii ISAF v Afganistane.



Psovi neutečieš!

„Kurz trvá 5 dní. Jednu noc trávajú frekventanti vonku. Musia si pripraviť prístrešok na prežitie. V rámci kurzu si zopakovali všetky znalosti z topografie, orientácie v teréne, taktiky, vyzdvihovania. Pre 90 percent vojakov je nové, ako sa majú správať v prípade zajatia. Som pri organizovaní kurzov SERE už dlhšie obdobie, vidím, že nastáva generačná obmena, pričádzajú nové poznatky. Získavame ich v zahraničí na odbor-



Survival, Evasion, Resistance and Escape

alebo Survive, Evade, Resist, Extract je anglo-americký vojenský tréningový program, ktorý zahŕňa všetky praktické a teoretické opatrenia, ktoré pripravujú príslušníkov ozbrojených síl na izoláciu, zajatie a záchranu zo zajatia či úkrytu na nepriateľskom alebo neobývanom území.

Kurz má celkom tri úrovne A – C. Najľahšiu predstavuje stupeň A. Prebieha v rozsahu piatich výcvikových hodín. Ide najmä o teoretickú prípravu. Účastník získa množstvo zaujímavých informácií potrebných na prežitie. Teoretické poznatky dopĺňajú inštruktori osobnými praktickými skúsenosťami.

Úroveň B je určená okrem iného príslušníkom síl pre špeciálne operácie, výsadkovým a prieskumným jednotkám, ale aj vojenským policajtom, či vyčleneným zložkám vzdušných síl a všetkým, ktorí odchádzajú plniť úlohy v rámci medzinárodného krízového manažmentu. V priebehu kurzu jeho frekventanti okrem teoretickej prípravy zažijú aj praktickú časť. V nej si vyskúšajú aj stavbu prístrešku, improvizované založenie ohňa, obstaranie potravy z prírodného prostredia, v ktorom sa pohybujú, a prvú pomoc. V tomto kurze nechýba ani príprava na prípadné zajatie, skrytý presun z miesta incidentu do miesta vyzdvihnutia záchrancami, nadviazanie kontaktu so svojou jednotkou a ďalšie praktické činnosti. Mnohé sa odvíjajú aj od konkrétneho ročného obdobia, v ktorom kurz prebieha. V lete to môže napríklad byť plávanie vo vode v uniforme, rôzne spôsoby zlaňovania, transport raneného po súši aj po vode, v zime zasa jeho presun na lyžiach. Kurz B má už rozsah asi 32 výučbových hodín. Z nich musí byť aspoň 20 hodín venovaných praktickým činnostiam. Získané osvedčenie má platnosť päť rokov.

ných konferenciách, výcvikoch. Stretávame sa tam aj s ľuďmi, ktorí boli reálne v zajatí, takže získavame priamo od nich aktuálne informácie. Platí heslo: Rob, keď chceš ísť domov, čo od teba žiadajú! Taká je realita na rozdiel od mnohých akčných filmov, kde hrdinovia robia opačné veci. V reálnom živote však nefungujú. Skôr naopak, ešte viac znepríjemnia zajatie,“ konštatuje rotmajster Engler.

Pripomína, že najhorší variant pri prenasledovaní je, keď sa doň zapojí vycvičený psovod. V takomto prípade je takmer 100-percentná istota, že prenasledovaný neujde! Najzložitejšie pre účastníkov kurzu je pochopiť, že v zajatí budú celkom odrezaní od svojho sveta. Rozhodujúca pre prežitie v zajatí je dobrá psychická pohoda, odolnosť.

Jozef Žiak

Foto: CV Lešť





Náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generál Daniel Zmeko:

Výcvik, modernizácia, regrutácia

Ktoré ťažiskové úlohy vyplynuli z trojročného vojenského konfliktu na Ukrajine a aké ťažiskové výzvy sú pred vojakmi? Na tieto a ďalšie otázky odpovedá náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl Slovenskej republiky generál Daniel Zmeko.

Aké strategické poznatky nám nateraz priniesla vojna u našich východných susedov?

Zásadný poznatok je, že mier a stabilita sú veľmi krehké a treba ich veľmi zodpovedne strážiť a udržiavať. To, čo sa zdalo byť ešte desať rokov dozadu nemožné, máme každý deň v priamom prenose. Táto vojna sa nás pritom bytostne dotýka, nakoľko sa odohráva hneď za našou štátnou hranicou. Pred jej začiatkom naše ozbrojené sily veľmi skoro zachytili indikátory možnej agresie a veľmi rýchlo na to upozornili všetkých, ktorých v súlade so zákonom upozorniť mali. Hoci – keby sme sa mýlili a vojna by sa nezačala, bolo by lepšie pre všetkých.

Konkrétne pre naše ozbrojené sily?

Táto otázka je veľmi komplexná a zasluhuje si samostatný článok, preto sa pokúsim vystihnúť to najdôležitejšie.

Zásadným poznatkom je, že miera reality a detailnosť plánov musí byť permanentne precizovaná a aktualizovaná. Teda, že sa nemôžeme opierať o nejaké všeobecné teoretické postuláty, ale o reálne plány na obranu vlasti, ktoré sú zosúladené s plánmi nadnárodnými a postihujú celú hierarchiu velenia, vrátane taktických jednotiek. Samozrejme, mali sme ich už pred agresiou, ich význam však po začatí vojny vzrástol a preto ich priebežne vyhodnocujeme a upravujeme podľa aktuálnych poznatkov z bojiska. Druhým poznatkom je, že sme zároveň svedkami extrémne rýchlej modernizácie viacerých typov technológií, ktoré neustále ovplyvňujú taktiku a operačné umenie. Plne si uvedomujeme, že v stave bezpečnosti akvizičné či modernizačné procesy majú svoje tempo a vyžadujú si zásadne dlhší čas, ako máme pri reakcii na ohrozenie. Tu však musíme prejať určitú strategickú

trpezlivosť a vystihnúť správny okamih, keď niektorý zbraňový systém dosiahne vo svojom vývoji požadovanú úroveň predurčujúcu jeho použitie pre potreby ozbrojených síl na dlhšie obdobie. Musíme preto teda veľmi uvážlivo definovať naše požiadavky, aby sme sa dostali do zdrojového rámca, ktorý máme pridelený, aby sme dostávali to najlepšie v správnom čase. Zároveň si musíme uvedomiť potrebu výcviku a vzdelávania ľudí v doktrínalne správnom použití nových systémov skôr, ako ich obstaráme. Príkladom toho je aj naša snaha mať do konca roka vycvičených operátorov dronov v každej čate.

A poznatky k výcviku vojakov?

Plnenie úloh v operáciách medzinárodného krízového manažmentu prinieslo pomyselnú afganizáciu našich ozbrojených síl, ktorú sme zažili za ostatných 20 rokov, a táto sa zároveň preniesla

aj do nášho doktrínálneho prostredia, čo si dnes musíme jasne uvedomiť. Všetka česť za splnené úlohy, ale ozbrojené sily ako celok to mierne pokrivilo. Trochu sme pozabudli, že príprava na vedenie ozbrojeného konfliktu pri obrane Slovenskej republiky má absolútne iné dimenzie. A to od výcvikového nasadenia až po vnímanie možných strát na životoch ľudí, technike, v mene vyšších cieľov, akým je obrana Slovenskej republiky. Rovnako miera obetovania a útrap, ktoré musí znášať vojak v konvenčnom konflikte na obranu svojej vlasti, je zásadne vyššia ako tá, s ktorou sme mali možnosť byť konfrontovaní v misiách a operáciách. To všetko musíme čo najskôr preniesť do výcviku. Posledná veta vojenskej prísa, ktorá hovorí o obetovaní vlastného života, v súčasnom bezpečnostnom prostredí nadobúda kontúry reality. Každý, kto oblieka vojenskú uniformu, si musí byť toho vedomý. A nie je to len o nás – vojakoch, ale aj o príprave našich rodín, vrátane krízového plánu v prípade vypuknutia konfliktu. Myslím, že to už takto začína chápať aj verejnosť, ktorá vníma ozbrojené sily ako poslednú a najmä spoľahlivú záštitu bezpečnosti.

Ktoré konkrétne postupy do výcviku implementujete?

Do takticko-technických procedúr priebežne zaraďujeme zistené poznatky a zásady. Či už je to pohyb na bojisku, povestný „trench warfare“, ženíjná príprava bojiska, čiže aj budovanie obranných postavení, ofenzívne a defenzívne aktivity malými skupinami, zásady bezpečnej komunikácie, zisťovanie cieľov, decentralizované použitie delostrelectva a celkovo správne používanie zbraňových systémov na dosiahnutie požadovaného efektu. Je toho ešte oveľa viac. V neposlednom rade je to ťažis-

ková úloha najnižších veliteľov, ktorá dostáva stále väčší význam. Ich schopnosť správne sa rozhodovať v danom momente a danej situácii je na dosiahnutie úspechu na bojisku kľúčová. Už od môjho nástupu do pozície náčelníka generálneho štábu hovorím, a naďalej to považujem za rozhodujúce: „Esenciálny predpoklad na úspešné použitie ozbrojených síl je dôvera spoločnosti a podpora vojakov občanmi. Na tom treba pracovať dlhodobo a cieľavedome, pričom budovanie podpory zo strany občianskej spoločnosti sa začína vo všetkých našich rodinách.“

Aké ťažiskové zbraňové systémy čakajú aktuálne na obmenu?

Máme spracované plány, ktoré sa nám vďaka úzkemu prepojeniu politického vedenia ministerstva obrany a velenia ozbrojených síl darí naplňať. Priority sme správne etablovali do strategických dokumentov, i keď nehovorím, že niektoré sa nemuseli meniť či dopĺňať na základe poznatkov získaných na súčasných bojiskách. Okrem toho, čo je v oblasti modernizácie všeobecne známe, teraz začíname viac pozornosti venovať rádioelektronickému boju, či použitiu automatizovaných zbraňových systémov. Potrebujeme doplniť podporne systémy, ktoré umožňujú dostatočný prehľad na bojisku, potrebujeme na bojisku lepšie vidieť, počuť a rýchlo si odovzdávať informácie. Jedným z nových fenoménov je transparentnosť bojiska, keď sme si vedomí, že nepriateľ môže vedieť až o 90 % našej činnosti. S týmto predpokladom budeme musieť pracovať a musíme ho preniesť aj do modernizácie. Aj to je súčasťou našich diskusií a pripravovaných plánov, ako implementovať modernú techniku do celého systému ozbrojených síl. Určite to pritom nie je iba o nákupe hardvéru. Musíme mať k nemu kvalitne vycvičený

a vyškolený personál, logistické zabezpečenie a aj doktrínálne podchytenie.

Už dlhšie sa očakáva aj obmena osobných zbraní.

Náš projekt na obmenu osobných zbraní je spracovaný, má ho v gescii sekcia modernizácie ministerstva obrany. Verím, že bude vybraný produkt, ktorý nám bude vyhovovať, pričom v hre bude aj otázka kvality, ceny, dostupnosti a podpora domáceho obranného priemyslu. Tak, aby sme mali zabezpečené dodávky aj v stave krízy, nielen počas slnečných mierových dní. No je tu však ešte jedna strategická otázka.

Aká?

Pomer kvality a kvantity. To sa nedotýka iba ručných zbraní. Musíme docieľiť, aby sme dostali také množstvo zbraňových systémov, ktoré budú dostatočne účinné, aby splnili svoj účel na bojisku a aby boli v takej cene a množstve, aké potrebujeme. Môžete si kúpiť jeden špičkový tank so všetkým dostupným vybavením, alebo si v cene tohto jedného kúpite dva, ktoré také vybavenie mať nebudú, ale na konci dňa môžu mať na bojisku vo dvojici efektívnosť vyššiu, ako ten prvý. Volá sa to koeficient bojovej spôsobilosti a my vidíme, že je to spolu s rýchlym technickým vývojom aj veľká výzva dnešného bojiska. Preto to, čo vravím dnes, nemusí už o rok v plnej miere platiť. Napríklad otázka využitia vesmíru bola pred rokom ešte doménou veľkých krajín a dnes je zaujímavá aj pre malé krajiny akou sme aj my.

Po tom, ako sa pred asi dvoma desaťročiami kasárenské objekty rozdeľovali ako nepotrebné, sa ukazuje, že nám začali chýbať. No napríklad areál Mokrad' sa aj vďaka vašej iniciatíve pre vojakov zachrániť podarilo. Ako pokračuje jeho rekonštrukcia?

Náčelník generálneho štábu nemá dostatočné kompetencie na to, aby vo finále rozhodoval o veciach tohto typu, ale treba povedať, že áno – návrh revitalizovať Mokrad' prišiel z ozbrojených síl. Išlo opäť o vizionársky predpoklad, kam sa chceme hýbať. Bolo to pritom oveľa skôr, ako sa začala vojna na Ukrajine, keď sme začali poukazovať na to, že súčasné kasárenské objekty a výcvikové priestory nebudú postačovať na výcvik ozbrojených síl tak, aby sme mohli naplniť požiadavky nielen nášho štátu, ale aj zahraničných partnerov. Pri modernizácii Mokrade máme výbornú spoluprácu so sekciou infraštruktúry. Objekt je obrovský, podobne ako objem prác. Momentálne sa budujú nanovo inžinierske siete, ale na Mokradi je už dislokovaný 52. výsadkový prápor. Jeho príslušníkov týmto pozdravujem a veľmi si cením, že prápor si plní svoje úlohy, lebo





vojaci tu žijú vo veľmi spartánskych podmienkach. Verím, že z týchto kasární napokon bude centrum vojsk pre špeciálne operácie. A už len na okraj, tieto kasárne majú aj veľmi symbolický rozmer. Vtedy, keď stojíte na nástupišti a pozeráte sa na náš národný štít Kriváň, sú v tom aj emócie. Tie kasárne budú krásne a nebudú jediné, ktoré plánujeme komplexne rekonštruovať.

Koľko ich bude?

Tu je treba si uvedomiť, či chceme mať veľa malých kasární, alebo menej, ale veľkých. V tých prvých je neefektívne robiť projekty na socializáciu a pre rodiny. V tých druhých môže byť vybavenie komplexnejšie a sociálne žilivejšie. Mokrad' nám dáva priestor, aby to boli kasárne brigádneho typu. Mali by sme budovať kasárenské objekty tohto typu a opúšťať tie, ktoré z operačného hľadiska, respektíve hľadiska dislokácie, nedávajú priestor na ďalší rozvoj.

To sú aké?

Máme kasárne, ktoré boli síce kedysi pre 1 800 vojakov základnej služby, ale dnes vyhovujú maximálne 600 profesionálom. Aj moderná technika má zásadne iné požiadavky, ako pred polstoročím. Máme aj kasárne, ktoré boli postavené v 60. rokoch niekde za mestom, ale dnes sú súčasťou intravilánu, obkolesené sídliskom. Keď si predstavíte, ako z nich budete vychádzať k plneniu bojových úloh a máte k dispozícii napríklad jediný most a váš pohyb môže byť v uliciach mesta dramaticky obmedzený, tak začnete uvažovať, či sídlite na dobrej adrese. Nehovoriac o tom, že nepriateľ môže vaše kasárne považovať za cieľ svojho útoku a napriek presnosti súčasných zbraňových systémov môže byť ohrozené civilné obyvateľstvo. To sú operačné

dôvody pri zvažovaní, ktoré kasárne treba rozvíjať a ktoré utlmiť, alebo celkom opustiť.

Ten druhý typ vyzerá na model základní západného typu...

Iste, nevymysleli sme koleso, pretože takéto základne, kde sú ubytované tisíce ľudí, vojakov s rodinami, sú v iných krajinách štandardom. Dôležité je, aby naše rodiny vyrastali v slušnom kultúrnom prostredí, aby nemali problém so spoločným bývaním, aby nebol problém s dochádzkou detí do predškolských zariadení či za športovým a kultúrnym vyžitím. Pri udržiavaní 16 vojenských posádok, v ktorých sú aj trojo- či štvoro kasární v jednom meste, takýto systém vytvoriť nemožno. Takže touto výzvou sa budeme intenzívne zaoberať.

Už dlhšie prízvukujete nevyhnutnosť budovať záložné sily.

Som rád, že sme v teoretickej aj praktickej rovine konečne správne uchopili tému záloh. Myslím si, že práve vybudovaním národných obranných síl sme nastúpili správnu cestu a veľká vďaka, že súčasné politické vedenie rezortu obrany si túto úlohu zobralo za vlastnú v naozaj perspektívnom rozmere. Príslušný návrh zákona je schválený vládou a verím, že aj parlamentná diskusia bude konštruktívna. My za týmto projektom plne stojíme. Tieto zálohy potrebujeme a potrebujeme z nich vytvoriť komunitu. Tak, aby sme s nimi mali stály kontakt. Aby to neboli pre nás anonymní ľudia, ktorí v deň D dostanú anonymný povolávací rozkaz a prídu na nástup ako nepopísaná kniha. Potrebujeme vybudovať komunitu ľudí pripravených a odhodlaných sa v prípade potreby efektívne podieľať na obrane našej vlasti.

Koľko takých je?

Existujú rôzne štúdie o ochote či neochote brániť Slovenskú republiku so zbraňou v ruke. Na prvý pohľad sa to nezdá, ale keď to bude len to percento, ktoré uvedené štúdie prezentujú – a my budeme mať tú česť a možnosť s týmito ľuďmi pracovať, budem pri tvorbe národných obranných síl úplne spokojný. Lebo v skutočnosti sú to veľmi dobré čísla.

Aký bude postup?

Ak má niekto viac ako 18 rokov, je bezúhonný a na základe lekárskej prehliadky zdravý, bude mať možnosť prihlásiť sa do národných obranných síl. My s ním urobíme prvotné pohovory a ponúkneme zaradenie. Ak budú obe strany spokojné, podpíšeme zmluvu, ktorá záujemcovi na jednej strane prináša povinnosti a na druhej benefity. Potom dostanú dvojťždňový výcvik, kde sa budú venovať základným bojovým zručnostiam, pričom verím, že tento čas pre nich nastavíme v príťažlivej forme. Zároveň sa do týchto dní budeme usilovať vniesť kolektívneho ducha, spolupatričnosť a zároveň využitie modernej techniky, zbraňovými systémami začínajúc a virtuálnou realitou končiac. Títo ľudia vojenskej službe ešte počas roka venujú tri víkendy. To je spolu 20 dní v prvom roku. Ďalší rok budú mať nadstavbu k výcviku a ten tretí im už položíme ťažiskovú otázku.

Akú?

Či chcú ísť do operačných záloh – teda na doplnenie tabuliek v útvaroch ozbrojených síl, ktoré sú predurčené na boj. Alebo či pôjdu do pohotovostných záloh, ktoré by mali strážiť a brániť kritickú infraštruktúru. Je tu aj možnosť, že absolvujú len dobrovoľnú brannú prípravu v polovičnej dĺžke a na tom sa naša spolupráca nateraz skončí. Treba si tiež uvedomiť, že neponúkame len pozície bojovníkov v manévrových práporoch, ale aj miestta opravárov, logistov, zdravotníkov, právnikov, IT špecialistov, vodičov či lekárov. Verím, že každý, kto bude mať záujem, si v našich štruktúrach nájde svoje miesto.

Ako ste vyhodnotili službu našich delostrelcov v operácii posilnená Predsunutá prítomnosti v Lotyšsku?

Veľká vďaka za odvedenú prácu. Vzorným spôsobom reprezentovali Slovensko a jeho ozbrojené sily a zároveň tu odskúšali nový zbraňový systém Zuzana 2. Vzhľadom na to, že máme zatiaľ len jeden delostrelecký a jeden raketometný oddiel, všetci delostrelci sa už v Lotyšsku vystriedali a to niektorí aj viackrát, rekordéri päťkrát, takže aj preto nateraz stačilo.

Hlavné úlohy ich nasledovníkov?

Vyslali sme chemikov s prístrojmi na diaľkovú detekciu otravných chemických látok. Predpokladám, že tam na dve – tri rotácie ostanú a medzitým budeme hovoriť o tom, akú spôsobilosť tam pošleme po nich. Určite by tamojšia mnohonárodná brigáda vedená Kanaďanmi rada privítala napríklad naše vrtuľníky...

Aká je naša súčinnosť s mnohonárodnou aliančnou brigádou v Lešti?

V prvom rade veľká vďaka kolegom z Armády Českej republiky a ďalším kolegom, ktorí k nám prišli hneď po začiatku vojny na Ukrajine. Vo februári 2022 vypukla a v apríli sme tu mali prvý český kontingent. Bola to výnimočná reakcia a nasledujúca nádherná dvojročná spolupráca. Rozumiem aj rozhodnutiu Českej republiky a ich možnostiam, že odovzdali úlohu vedúcej krajiny Španielom, s ktorými sme nemali doteraz zásadné skúsenosti. Nechcem, aby to vyznelo nejako až príliš romanticky, ale so Španielmi sme sa našli nielen organizačne, ale aj mentálne. Veľká vďaka patrí aj Centru výcviku Lešť za podporu, ktoré ako súčasť ministerskej časti znáša na svojich pleciach ťažisko podpory zahraničných vojsk, ktoré veľmi citlivo vnímajú svoje poslanie a veľmi zodpovedne sa pripravujú na vedenie operácií na zabezpečenie obrany Slovenskej republiky – ak by to bolo potrebné.

Minister obrany Robert Kaliňák avizoval záujem o možné opätovné vyslanie našich vojakov do operácie KFOR v Kosove. V rámci ozbrojených síl sa na to už pripravujete?

Mandát na Kosovo bol už v medzirezortnom pripomienkovom konaní, momentálne už prebieha výcvik a čakáme na mandát od národnej rady. Pokiaľ ho dostaneme, sme pripravení vrátiť sa v polovici roka do KFOR, po dvadsiatich rokoch na začiatok so 60 vojakmi z 52. výsadežného práporu. Budú zabezpečovať ochranu jednej z predsunutej základne. Neskôr by sme radi prispievali až do navrhovaného počtu 150 vojakov. Aby sme sa zapojili aj do doplnenia nedostatkových spôsobilostí, ktoré KFOR potrebuje.

Ktoré ťažiskové cvičenia budú slovenskí vojaci tento rok organizovať a na ktorých sa zúčastnia aj mimo našich hraníc?

Pre nás je rozhodujúce, aby sme boli zastúpení na každom veľkom aliančnom cvičení. Nie je až také dôležité, v akých počtoch, ale chceme na nich byť, aby sme demonštrovali kohéziu NATO. Teším sa, že keď na tieto cvičenia posielame naše jednotky, vracajú sa so štítom a nie na štíte. Podobne ako teraz

koncom zimy aj za veľmi nepriaznivých podmienok dosiahol úspech 21. mechanizovaný prápor na cvičení Combined Resolve v Nemecku, takže ďakujem do Trebišova. Jedným z našich rozhodujúcich cvičení bude tradične taktické cvičenie Slovak Shield aj s účasťou zahraničných partnerov. Cvičenie zamerané na mobilizačné rozvinutie a činnosť v takzvanej šedej zóne pred pomyselným konfliktom bude Alertex. Výcvikový rok pre nás vyvrcholí veliteľ-



„Ak sa nám podarí skĺbiť dobré benefity, spoločenské uznanie, dobré pracovné prostredie a pomoc rodinám vojakov, tak budeme v regrutácii úspešní.“

sko-štábnym cvičením Strong Together, ktoré bude na prelome októbra a novembra. Spolu je tých cvičení pred nami desiatky.

Akým slovom by ste definovali aktuálnu hlavnú výzvu OS SR?

Spolu s výcvikom je to regrutácia. Aj keď treba povedať, že neregrutujeme málo. V uplynulých rokoch však prebiehala generačná výmena, takže veľa ľudí odchádzalo. No keď niekto odslúži dvadsaťpäť rokov, najmä ak

strávil podstatnú časť služby v teréne, nikto mu nemôže nič vyčítať. Pred tými, ktorí dali tridsať, veľká vďaka a klobúk dole. Sme radi, že uvedený odliv ľudí sa tento rok postupne minimalizuje. My sa však rozvíjame tabuľkovo a naberalíme rôzne ďalšie špecializácie. Na porovnanie. Ak sme mali reálne len polovicu protivzdušnej batérie S-300, teraz budeme mať šesť plnohodnotných batérií protivzdušnej obrany, ktoré budú navyše technologicky vpredu. A ak sme mali na konci jedenásť MiG-29, ktoré boli v operačnej službe, hoci v rôznom technickom stave – a teraz budeme mať štrnásť F-16. Potrebujú zásadne iné zázemie a budujeme pre nich aj prápor ochrany a obrany. A národné obranné sily? Niektorí musia viesť ich výcvik – a nemôže to byť manévrový prápor určený na niečo celkom iné.

Ako rastú tabuľkové počty a aká je realita?

Keď som v máji 2018 nastupoval do funkcie, tak sme mali tabuľkové počty do 15-tisíc vojakov. Dnes ich máme 19-tisíc. Počet reálne obsadených miest sa pohol napriek vlnajším a predvlnajším odchodom o približne 1 300 vojakov. Naplnenosť je však 75-percentná, čo so sebou prináša množstvo veľkých výziev a obmedzení. Ďakujem všetkým kolegom, ktorí napriek tomu pri budovaní obrany nášho Slovenska dokážu robiť veľké veci. Nasledujúcich päť rokov by sme aj s prihliadnutím na odchody potrebovali nabrať vyše dvetisíc mužov a žien. Zatiaľ je to na úrovni 1 200, čo nie je až také zlé, ale musíme zabráť. O to viac, že regrutčný potenciál v krajine sa znižuje. Ak sa nám podarí skĺbiť primerané benefity, spoločenské uznanie, kultúrne pracovné prostredie, vrátane starostlivosti o rodiny vojakov, tak budeme v regrutácii úspešní.

S akými pocitmi vnímate blížiacu sa 80. výročie víťazstva nad fašizmom a ukončenia druhej svetovej vojny, ako budú participovať vojaci?

Ako zvyčajne plnohodnotne prispejeme k dôstojným oslavám. Nielen podľa požiadaviek, ale aj podľa vlastného vedomia a svedomia. Je to jeden z pilierov našej vojenskej histórie, čo takto vníma každý z nás, kto oblieka vojenskú uniformu. Je dôležité uvedomiť si a povedať, o čo vtedy išlo, aby sme vtedajšie udalosti dokázali čítať správne. A aby sa história nepísala nanovo v podobných farbách. 80. výročie víťazstva nad fašizmom je symbolom víťazstva slobody, demokracie a ľudských práv. Na tom stavíme aj my a také musí byť hodnotové nastavenie každého profesionálneho vojaka.

Pavol Vítko • Foto: MO SR, TASR, SITA

TÉMA



Vojenské lesy a majetky

Súčasný štátny podnik Vojenské lesy a majetky SR vznikol po rozdelení Československa v roku 1993 so sídlom v Pliešovciach pre potreby efektívneho a ekologického obhospodarovania lesnej a poľnohospodárskej pôdy vo vojenských výcvikových priestoroch vtedajšej Armády SR.

Podnik hospodári na výmere 62 931 hektárov lesnej pôdy s ročnou ťažbou asi 320 000 m³. Tvorí ho generálne riaditeľstvo, závody v Malackách, Kežmarku, Kamenici nad Cirochou a Správa lesov Pliešovce.

Na plnenie svojho poslania rozvíja ako základnú strategickú prioritu trvalo udržateľný spôsob hospodárenia. Pomocou moderných technológií sa usiluje dosahovať ekonomickú rentabilitu pri dodržaní podmienky zachovania a zvyšovania ochranných a celospoločenských funkcií lesných ekosystémov a ich ochrany proti škodlivým

činiteľom. Zveľaďuje genofond lesných drevín a podporuje prirodzenú obnovu lesa. Dlhodobu dosahuje špičkové výsledky v chove a love poľovnej zveri.

História podniku je spojená so vznikom Československej republiky v roku 1918, i keď niektoré priestory využívala armáda už za rakúsko-uhorskej monarchie. Prvým dokladom potvrdzujúcim existenciu inštitúcie, ktorú môžeme považovať za právneho predchodcu Vojenských lesov a majetkov SR, š. p., je vládne nariadenie č. 76 z roku 1928, ktorým sa zriaďujú Vojenské lesné podniky.

Od Záhoria po Vihorlat

Lesnícku uniformu nosí už od strednej školy. V septembri 1997 prešiel zo štátnych lesov do vojenských, ktoré od leta 2009 riadi. S Ing. Jánom Juricom sme hovorili o tom, čím naše vojenské lesy žijú, čo si vyžadujú a čo nám vracajú.



Ján Jurica

Pre všetkých nás, ktorí to nevieme – aká je základná štruktúra Vojenských lesov a majetkov SR?
Sme štátny podnik, ktorého zakladateľom je ministerstvo obrany, vznikli sme v roku 1993. Hoci história podniku je spojená so vznikom Československej republiky v roku 1918, keď niektoré priestory využívala už armáda Rakúsko-Uhorska. Hospodárime na zhruba 70-tisícoch hektároch lesnej pôdy a poľnohospodárskych pozemkov. Naša štruktúra

kopíruje jednotlivé vojenské priestory, kde sú zriadené odšepné závody. Teda na západnom Slovensku je to Vojenský obvod Záhorie, na strednom je Lešť a na východnom Kamenica nad Cirochou, čo je už súčasť pohoria Vihorlat. Generálne riaditeľstvo sídli v Pliešovciach. Plus máme odšepný závod aj v Kežmarku, kde bol niekdajší Vojenský obvod Javorina.

Tento obvod pri Kežmarku a Levoči bol však už v roku 2010 zrušený a celý proces reštitúcií pozemkov pôvodným majiteľom sprevádzala nemalá miera napätia.

Iste, po prijatí príslušného reštitučného zákona v roku 2003 a zrušení vojenského obvodu to bolo značne problematické obdobie. Bolo potrebné nastaviť pravidlá ako ďalej. Vďaka nášmu hospodáreniu, odbornosti a celkovému správaniu sa k reštituentom za ostatných dvadsať rokov sme ich presvedčili o svojej profesionalite. Kedysi ťažiskové námietky proti našej činnosti v bývalom vojenskom obvode už nie sú na stole. Vytvorili sa spoločenstvá vlastníkov, ktoré na vyčlenenom majetku hospodária, značnú časť pozemkov máme stále v réžii my. Dnes viacerým spoločenstvám na základe ich požiadavky odborne obhospodaruje lesy práve my. Pritom tým, že sa zrušil vojenský obvod, celkové správcovstvo tamajších lesov malo prejsť pod ministerstvo pôdohospodárstva. Najprv cez výnimky a teraz prostredníctvom zákona sú však poverené

vykonávať správcovstvo v tomto bývalom vojenskom obvode Vojenské lesy. A to až do úplného vyriešenia reštitučných vzťahov. Prevzali sme zodpovednosť, lebo tu poznáme minulosť, ľudí, vzťahy, prostredie – a to, čo robíme, robíme dobre.

Pod akú ministerskú sekciu podliehate?

Priamo pod úrad ministra obrany, ktorý koordináciou v našej oblasti splnomocnil sekciu ekonomiky.

Koľko máte pracovníkov?

Vlastných 260. Z nich je 110 technicko-hospodárskych zamestnancov. Ostatní sú v robotníckych pozíciách, ďalších najímame podľa sezónnosti.

Aké je zloženie vašich lesných porastov?

V rámci celého Slovenska je to zhruba 50 na 50. Teda polovica sú ihličnaté a polovica listnaté lesy. No napríklad odšepný závod Malacky má až 90 percent ihličnanov. Sú to klasické borovicové lesy. Kežmarok má zastúpenie približne 70 percent ihličnanov. V Lešti rastú na 90 percent listnácie, v Kamenici je listnatých stromov približne 95 percent. Tomu



OZ Malacky, mokrade na Rudave

Starostlivosť aj mor

„V poľovných revíroch vojenských lesov máme všetky druhy raticovej zveri, teda jeleniu, mufloni, danieliu, srnčiu, ako aj diviáciu,“ vyratúva Zuzana Balandová, vedúca oddelenia výroby generálneho riaditeľstva Pliešovce, ktorá má na starosti aj výkon práva poľovníctva vo vojenských lesoch.

A ako sa o zver starajú?

„Vychádzame zo zákona a poľovníctve a príslušných vyhlášok, no začať môžeme napríklad pozorovaním zdravotného stavu. Pozorujeme, či zver nemá viditeľné prejavy chorôb, alebo zmeny v správaní, ktoré môžu indiko-



Zuzana Balandová

vať prítomnosť rôznych ochorení. V prípade rôznych podozrení kontrolujeme zdravotný stav aj prostredníctvom rozborov trusu. Na základe výsledkov potom zveri predkladáme rôzne soli a lízy, v ktorých sú pridané napríklad minerálne látky, aby sa posilnila imunita zveri, zlepšila sa kondícia a jej celkový zdravotný stav.“

Samozrejme, aj vo vojenských lesoch zasiahol diviaky v ostatných rokoch mor. „Prvým bol klasický mor ošipaných, ktorý prešiel cez celé územie Slovenska. Po určitom čase sa objavil africký mor ošipaných, ktorý sa aktuálne v našich revíroch vyskytuje všade, okrem Záhoria.“

Čo s tým?

„Musíme v prvom rade dodržiavať prísne veterinárne opatrenia stanovené pravidlami EÚ, slovenskými predpismi a detailizujú ich regionálne veterinárne správy. Ťažiskom je

aktívne vyhľadávať kadávery a odstraňovať ich jedine v kafilériách, alebo v hlbokých, dezinfikovaných a veterinárom schválených jamách. Navyše, z každého diviaka je povinnosť odobrať vzorky, ktoré idú na laboratórne vyšetrenie a na ich základe sa určuje, či bol daný kus pozitívny. Aktuálne už nemáme len virologicky, ale aj sérologicky pozitívne kusy. To znamená, že dané kusy už majú chorobu prekonanú a začínajú nadobúdať imunitu.“

Ako ďalej konštatuje Zuzana Balandová, v aktuálnom období africký mor ošipaných priamo zasiahol značné percento diviacej populácie na celom Slovensku. Žiaľ, veľké riziko tohto ochorenia spočíva v ohrozovaní chovu domácich ošipaných, preto je nevyhnutné dodržiavať všetky predpísané veterinárne opatrenia v morom postihnutých oblastiach.



Telekia ozdobná

prispôsobujeme aj našu hospodársku činnosť, ktorá je závislá tiež od nadmorskej výšky. Ak sme v Malackách asi 159 metrov nad morom, náš najvyšší kopec sa nachádza v rámci pohoria Levočských vrchov v odštepnom závode Kežmarok. Čierna hora má nadmorskú výšku 1 289 metrov, po nej nasleduje vrch sopečného pohoria Vihorlatské vrchy s názvom Vihorlat a výškou 1 076 m n. m. na území odštepného závodu Kamenica nad Cirochou, a tiež máme vrch Javorie s výškou 1 044 m n. m. na území Správy lesov Pliešovce.

Podnebie, stanovištné podmienky, podložie a poveternostné podmienky sú rozdielne a pre každý závod špecifické. V obhospodarovaní nás teda ovplyvňujú mnohé faktory, ktorým sa musíme prispôbiť a brať ich vždy do úvahy.

Aké je vaša ročná ťažba?

Varíruje v rozmedzí 290 000 až 300 000 m³ dreva ročne.

Kto odoberá vaše drevo a do akej miery ho odpredávate na Slovensku?

Tu musím najskôr povedať, že nás mrzia občasná dezinformácie, keď sa v oblasti lesného hospodárstva aj my stávame terčom kritiky, pričom pravda je celkom inde. Drevo je surovina mimoriadne dôležitá – od výroby nábytku cez papier, až po výrobu liekov. No naša ťažba má vždy prívlastok obnovná. To zdôrazňujem. V prípade náhodných ťažieb postupujeme o to

obozretnejšie. Určite po nás nezostáva žiadna púšť, ale lesy obnovujeme – a to čím skôr a na základe najnovších poznatkov. Už prvé zásahy do lesa robíme tak, aby sme dosahovali ich stabilitu a dobrý zdravotný stav a do budúcnosti sa pripravovali na čo najvyšší podiel ich prirodzeného zmladenia. Neustále monitorujeme ich zdravotný stav, chránime ich pred požiarom a podobne. No a aby som odpovedal na vašu otázku, ako štátny podnik sa snažíme umiestňovať drevo na domácom trhu. Až 96 percent našej drevnej hmoty končí v slovenských firmách.

To je prekvapujúco vysoké číslo.

Je pravda, že niektoré spoločnosti s drevnou hmotou obchodujú ďalej, ale usilujeme sa napríklad na východnom Slovensku byť ústretoví aj k menším firmám. Nehovorím tu o nejakom znížení ceny, ale napríklad o nastavení obchodných podmienok. Ústretoví sme k nim preto, lebo sociálna situácia v tomto regióne nie je jednoduchá. Nemuseli by sme to robiť a bolo by to jednoduchšie, lenže opakujem – ak sa dá, tak vychádzame v ústrety tunajším firmám. Aby prežili a aby dávali prácu miestnym občanom.

Spracúvate drevo tiež vo vlastnej réžii?

V roku 2021 sme v spolupráci s jednou spoločnosťou začali vyrábať pelety z ihličnatého dreva. Tento rok máme pred kolaudáciou novú briketáreň. Budeme v nej spracúvať biomasu vznikajúcu pri ťažbe, čiže takzvanú haluzovinu, ktorá ostávala v lese. Zámer je odpredaj vykurovacích brikiet a to aj marginalizovaným skupinám ľudí v spolupráci s obcami. Cieľom je tu aj znižovanie škôd na lesných porastoch v oblastiach, ktoré sú kritické.

Akou filozofiou sa riadite pri zalesňovaní?

Je to ošetrené aj legislatívne a lehoty na zalesnenie sú dané zo zákona o lesoch, ale vo všeobecnosti platí, že pre lesníka je najdôležitejšie, aby pôdu pripravil na zalesňovanie čo najskôr. Potom sa postaral o sadenice, aby neuhynuli – a aby rástol nový les. Snažíme sa však využívať čo najviac prirodzeného zmladenia. Je to vlastne nový les, ktorý sa vytvorí na základe cielených zásahov, ktoré ovplyvnia tvorbu semien lesných drevín, ich nasledujúce uchytenie v pôde a rast pod ochranou materského porastu. Tiež to chce selekciu a ďalšie odborné práce, ale taká hora má najväčšiu šancu prežiť. Najlepšie sa nám to darí v Kamenici, a to až na 80 percent a v súčasnosti vo vysokej miere už aj na Lešti. Pravdaže, okrem toho, že ide o najekologickejšie riešenie, tiež nám to šetrí následné náklady na obnovu.



Elektrický lesný pásový traktor

Odlov a trofeje

Príkrmovanie? Revíry vojenských lesov sú podľa Z. Balandovej veľmi „uživné“. To znamená, že zver sa dostane k dostatočnému množstvu prirodzenej potravy po celý rok. Pravda, počas tuhých zím by bola situácia iná, ale tie ostatné boli slabšie. Zver je teda schopná nájsť si dostatočné množstvo prirodzenej potravy, ktorá je pre ňu najvhodnejšia. Nielen pre poľovníkov je dôležité udržiavať v požadovanom stave početnosť zveri. „V zmysle stanovených plánov počty regulujeme tak, ako ich odporúčením nastaví aj príslušný poradný zbor pre dané územie. Naším cieľom je čo najviac sa priblížiť k stanovenej vekovej a pohlavnej štruktúre. Zameriavame sa na lov netrofejovej a samičej zveri. Sú revíry, kde je odlov samičej a samičej zveri v pomere 1:4. Len tak dokážete znížiť počty, uchrániť revír a udržať populáciu zdravú. Vždy uplatňu-

jeme selektívny výber a z chovu vyberáme jedince nespĺňajúce kritériá chovnosti, alebo ak vykazujú nejaký parameter, ktorý selekciu umožňuje vykonať. Napríklad zlý zdravotný stav, slabá kondícia a pod.“

Sú problémom medvede? „Vyskytujú sa. Je prirodzené, že dochádza aj k stretom, ale nemali sme, našťastie, žiadny fatálny útok.“

A vlci? „Samozrejme, v oblastiach Vihorlatu, Levočských vrchov a tiež Javoria sa vyskytujú úplne prirodzene. Vlčie svorky máme trvalo prítomné. Sú stabilné, venujeme sa ich monitoringu.“

Vo vojenských obvodoch je výkon práva poľovníctva predovšetkým na užívateľovi poľovného revíru, ktorým sú zo zákona vojenské lesy. Vlni napríklad odlovili celkovo za vojenské lesy približne 4 300 kusov ratičovej zveri. Vzhľadom na to, že poľovníctvo sa vníma tiež ako hospodárska činnosť, po-

čas hlavnej poľovnej sezóny lovia aj poplatkoví hostia. Mäso z ulovených zvierat VLM odpredávajú do spracovateľských závodov takmer výhradne na Slovensku. „Všade, kde nám to umožňuje situácia, predávame aj zverinu v koži obyvateľstvu ako predaj z dvora. Našou snahou je, aby sa táto vysoko kvalit-



Máte aj vlastné lesné škôlky?

Po rokoch, keď mal každý odštepny závod svoju menšiu vlastnú škôlku, sme túto činnosť zefektívnil. Máme jednu spoločnú v lesnej správe Jovsa v odštepnom závode Kamenica nad Cirochou. Je maximálne efektívna a vieme v nej vypestovať ročne približne dva milióny sadeníc. Sme teda v produkcii sadbového materiálu plne sebestační, čo je pre nás veľmi dôležité. Tento rok v marci sme už napríklad v OZ Malacky zalesňovali tam vypestovanou borovicu. Tieto borovice sú pritom dopestované zo semien nazbieraných na Záhorí. Genofond sa presne monitoruje a zachováva. Tiež sa na to vzťahuje pomerne prísna legislatíva, ktorú dodržiavame. V rámci roka absolvujeme nejednu kontrolu úradu zameranú na pôvod sadeníc lesných drevín.

Čo všetko si máme predstaviť v názve vašej spoločnosti pod slovom „majetky“?

Ide hlavne o poľnohospodárske pozemky. Máme tri farmy, hospodária spolu na 3 000 hektároch poľnohospodárskej pôdy v rámci vojenských obvodov aj mimo nich. Uvedené plochy využívajú najmä na pastvu. Chováme totiž približne 900 kusov hovädzieho dobytku mäsového typu. Časť poľnohospodárskych pozemkov využívame aj na výrobu krmovín, aby mal náš dobytok čo jesť v zimnom období. V prípade, že lúky zarástli krami a drevinami, ktoré tam byť nemajú, v rámci povinnej starostlivosti o tieto pozemky robíme ich rekultivácie. Teda odstránime nálety, ktoré tam byť nemajú, zhodnotíme ich napríklad zoštiepkovaním a plochy následne prefrézujeme. Obnovíme tak ich účel a zabezpečíme nasledujúcu starostlivosť kosením. Tieto rekultivácie teraz v značnej miere robíme aj pre jednotlivé súčasti ministerstva obrany a ozbrojených síl, v rámci ich požiadaviek a na základe dohôd. Od VTSÚ Záhorie cez Sekciu majetku a infraštruktúry MO SR, až po Vojenský historický ústav.

V akej miere vám vznikajú škody na lesnom poraste následkom výcvikovej činnosti vojakov?

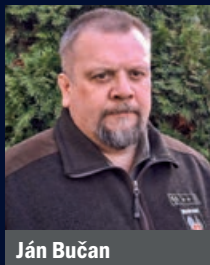
Keďže máme v názve, že sme vojenské lesy a majetky, už z toho vyplýva naše špecifikum. Našou úlohou v priestoroch, ktoré spravujeme, nie je brániť výcviku. Sme plne súčinní so všetkými zložkami. Pritom prioritou je zachovať a trvalo udržiavať vojenské priestory pre činnosť ozbrojených síl aj pre rezort obrany. Podmienkou je dodržanie najvyššieho stupňa bezpečnosti cvičiacich a všetkých ostatných zúčastnených. Preto často v lese pracujeme skoro ráno, neskoro večer, cez sviatky. Skrátka vtedy, keď sa v lese necvičí. Samozrejme, ak občas vznikne to, čo by sme mohli nazvať škodou, napríklad

ná potravina stávala dostupnou aj bežnému obyvateľstvu.“

Zuzana Balandová konštatuje, že pri love trofejovej zveri tradične dosahujú najlepšie výsledky u jelenej zveri v rámci odštepného závodu Kežmarok a vo vojenskom obvode Lešť. U danialej a muflonej zveri v rámci odštepného závodu Malacky a rovnako v Lešti. Treba zdôrazniť, že na územiach obhospodarovateľných VLM výkon práva poľovníctva nepredstavuje voľnočasovú aktivitu ani záľubu, ale ide o riadne plnenie hospodárskych opatrení a záväzných úloh.

Oživené rybníky

Ján Bučan, samostatný odborný referent oddelenia výroby štátneho podniku Vojenské lesy a majetky, má na starosti rybné hospodárstvo. „Najväčšie kaprové revíry máme na území odštepného závodu Malacky, a to lov-



Ján Bučan

né aj chovné. Jeden je aj v Lešti a tiež v Turčianskych Tepliciach. V ostatných lokalitách vrátane bývalého vojenského obvodu Javorina pri Kežmarku sú revíry pstruhové, vyratúva. Kto má právo vo vojenských obvodoch rybáriť? „V podstate ten, kto má rybársky lístok a zakúpi si u nás povolenie na lov. Samozrejme, musí disponovať aj platným povolením na vstup do vojenského obvodu. Treba však vziať na zreteľ, že výcviková činnosť ozbrojených síl je aktuálne taká intenzívna, že Lešť, Valaškovce či Záhorie v podstate nepripadajú do úvahy, alebo len vo veľmi obmedzenom režime.“



Výroba krmovín pre dobytok

na lesnom potraсте, máme prijaté také „pravidlá hry“, aby sme to, čo treba, obratom dostali do stavu, aký je žiadúci. Je pritom dôležité, že každý mesiac máme vo všetkých vojenských priestoroch spoločné koordinačné porady, na ktorých s vojakmi vzájomne zosúladujeme požiadavky, plány a výkon činností. Ani tie nie sú však vždy definitívne, často doladujeme, niekedy aj na menej ako týždennú bázu, ale to je bežná dynamika výcviku a života.

Ktoré inovácie sú v rámci vašej činnosti ťažiskové?

Za ostatné roky je ich veľa. Výrazne sme postúpili v oblasti informatizácie. Napríklad v oblasti evidencie drevnej hmoty sme lídrom v regióne Slovenska, Čiech a myslím, že aj širšieho európskeho okolia. Snažíme sa o rôzne rozvojové programy. Na Slovensku sme opäť ako prví vyvinuli v spolupráci s partnerskou spoločnosťou a ministerstvom obrany elektrický lesný pásový traktor. Máme jeho funkčný model a testujeme ho v záťažových prevádzkových podmienkach. Tento elektrický pásový traktor pri nedostatku personálu nahradí prácu štyroch až piatich ľudí. Jeho batérie sa dajú priebežne vymieňať a nabijajú sa cez noc na lesných správach. Využívame pri tom vlastnú energiu akumulovanú v stacionárnych batériách, ktorú máme vďaka našim fotovoltickým panelom. Ku koncu roka bolo v prevádzke 20 fotovoltických elektrární s inštalovaným výkonom cca 350 350 kilowattov a potenciálnou ročnou produkciou 450 megawattov. Máme inštalované elektrárne



S vodnými plochami úzko súvisí starostlivosť o rybníky a jednotlivé toky – pričom iba v okolí Malaciek vojenské lesy do tejto činnosti v ostatných rokoch investovali päť miliónov eur. Našťastie. Inak by Malacky mohli zažiť potopu, alebo by rybníky úplne vyschli. „Ide o dve sústavy rybníkov na potoku Malína a na Balážovom potoku, ktoré dali už pred storočím vybudovať ešte Pálffyovci. Príslušné štátne orgány nám však dali na výber – ale-



Opravená rybníková hrádza s výpustom veľkú vodu vydržala



priamo nad nabíjacími stanicami elektromobilov v Malackách a Ľubici (Car-porty), ktoré sú novými zariadeniami pre podporu elektromobility z vlastných zdrojov a ich nadprodukcia je spotrebovaná v areáloch organizačnej jednotky. Fotovoltická elektrárňa je v lesoch na každej z našich administratívnych budov, takže keď svieti slnko, vieme si pokryť spotrebu týchto budov výhradne z vlastnej produkcie. Vychádza nám to ekonomicky výhodne, preto nakupujeme aj elektrické autá. Dospeli sme až do bodu, že v rámci našej organizácie sa žiadna administratívna budova už nevykuruje plynom.

Vojenské lesy sú nominované na ocenenia Stavba roka 2024 a Drevostavba roka 2024. Čo sa za týmito nomináciami skrýva?

Naša nová jednoposchodová administratívna budova v Malackách. Je postavená z dreva, ktoré bolo vyťažené z nášho poľsia Sklené pri Turčianskych Tepliciach. Je postavená z krížom lepeného dreva a použili sme na ňu približne 600 kubíkov smrekového dreva, 200 kubíkov zo smrekovca opadávého a asi 100 kubíkov jedle bielej. Sú v nej využité najmodernejšie technológie, fotovoltická elektrárňa či retenčné nádrže na dažďovú vodu, ktorú používame na závlahy a ako úžitkovú vodu. Kúrime si vlastnou lesnou štiepkou. Je to vlastne uzatvorený energetický cyklus s ekológiou ako prioritou. Postavili sme ju z dreva vypestovaného u nás. Počas stavby sme recyklovali materiály a používali ich priamo na stavbe. Spotrebovali sme všetky plastové fľaše a drvina z nich bola použitá ako prímies do krytiny podláh. Budova má zelenú strechu a uviedli sme do prevádzky všetky technológie tak, aby sme boli energeticky úplne nezávislí.

Chcú ľudia pracovať v lese?

Nie je to vôbec jednoduché. Časť ľudí síce nahrádza technika, ale dôležití a potrební budú vždy. Snažíme sa ich motivovať be-

nefitmi a finančne. Aby napríklad ľudia neodchádzali za lepšie platenou prácou do miest, ale ostávali doma. Za posledných päť rokov sa nám aj preto enormne zvýšili mzdové náklady. No bez toho by však už väčšina z nich u nás nepracovala. Treba ale dodať aj to, že finančne sme spoľahlivý partner. Ešte sa nám nestalo, aby zazmluvnená firma, ktorá pre nás v lese pracovala, nedostala zaplatené to, čo jej patrí. Rovnako tak živnostníci. A ani nehovoriac o našich interných zamestnancoch.

Nedávno zarezoval váš zámer recyklácie brokových nábojníc.

Ide len o jednu časť sociálneho rozmeru nášho vnímania reality, nakoľko sa ľuďom, ktorí sú v ekonomickej tiesni, alebo sú zdravotne znevýhodnení, venujeme dlhodobo.

Čo majú nábojnice spoločné so sociálnym cítením?

Uvedené brokové nábojnice sa pri výkone práva poľovníctva alebo pri športovej strelbe po samotnom výstrele stávajú v podstate odpadom. Tak to bolo doteraz. Alebo ostali ležať v lese a znečisťovali pozemky, alebo skončili na skládkach. Nábojnice sa však skladajú z plastu a kovu. Zostavili sme preto prístroj na ich recykláciu. Taký, ktorý dokáže oddeliť plast a kov. Separovaný plast sa drví a využíva v priemysle. Kov sa odovzdáva do zberných surovín. Je to ešte stále pomerne prácne, ale prácu pri tom môžu vykonávať aj zdravotne znevýhodnení ľudia. Od začiatku tohto projektu sme uvažovali práve s ich uplatnením na pracovnom trhu pri vykonávaní tejto činnosti. V Kamenici sa nám v spolupráci s jednou firmou podarilo s týmto cieľom vytvoriť vo februári sociálny podnik – a dnes v ňom pracujú štyria zdravotne znevýhodnení ľudia. Tento projekt má stanovené dva ciele. Prvý je ekologický – ochrana životného prostredia zberom použitých nábojníc. O tejto činnosti azda ani hovoriť viac netreba. Druhý

bo tieto storočné, značne schátrané hrádze a výpusty opraviť, alebo ich vypustiť a natrvalo sa s nimi rozlúčiť,” ozrejmuje generálny riaditeľ VLM Ján Jurica. V roku 2017 začali s projektmi, v roku 2022 s rekonštrukciou a v októbri 2023 opravu hrádz, výpustov a čistenie samotných rybníkov ukončili. A to aj s využitím európskych finančných zdrojov. Našťastie to stihli. Lebo 15. septembra 2024 došlo k enormným zrážkam. V priebehu troch dní tu spadlo približne 330 milimetrov vody, čo je obrovské množstvo rovnajúce sa súhrnu zrážok za deväť mesiacov, staré hrádze by to zrejme nevydržali. „Išlo v tejto lokalite zrejme o tisícročnú vodu a keby došlo k pretrhnutiu hrádz, ľudia v Malackách a okolí by zažili, čo dokáže povodeň. Zrekonštruované rybníky však nápor vody vydržali. No je zrejme, že ešte pred rybníkmi potrebujeme prídavné zádržné hrádze,” avizuje J. Jurica

Včely a včelári

„So Slovenským zväzom včelárov sme uatvorili memorandum o spolupráci. Síce včely nechováme, ale chov včiel vo vojenských obvodoch podporujeme aj tak, že od včelárov nepýtame žiadne nájomné za umiestnenie ich úľov na našich pozemkoch. Je to o reciprocite, lebo včela našej prírode veľmi pomáha,” zdôrazňuje Ján Bučan. Slovenský zväz



včelárov ako organizácia dokonca od VLM dostáva ročne približne 15 eur za každú včeliu rodinu umiestnenú vo vojenských lesoch. „Musia však preukázať, že to išlo na nákup úľov, medometov, rámkov, liečiv a podobne,” ozrejmuje Ján Bučan. A koľko včelstiev včelári „kočujú” na vojenských pozemkoch? „Vlani to bolo okolo tisíc včelích rodín a záujem sa zvyšuje.”

Myrikovka aj bocian

„Tým, že obhospodarujeme viac ako 602-tisíc hektárov, sa u nás vyskytuje aj nemálo chránených živočíšnych a rastlinných druhov, ako aj vzácných biotopov,” konštatuje Zuzana Balandová, ktorá má na starosti tiež ochranu prírody. „Napríklad celý vojenský obvod Valaškovce je chráneným vtáčím územím. Máme v správe aj časť územia Karpatských bukových pralesov chránených

je sociálny. Je vytvorená linka, ktorá je zatiaľ v testovacej prevádzke a zamestnáva štyroch zdravotne znevýhodnených ľudí. Nie je to zatiaľ veľké číslo, ale pre týchto ľudí je výrazný posun v ich uplatňovaní na pracovnom trhu. Podpisali sme memorandum o spolupráci so slovenskou poľovníckou komorou a veríme, že postupnými krokmi dostaneme tento projekt do povedomia najprv poľovníkov a športových strelcov, neskôr ostatných užívateľov strelnice a podarí sa nám tak znížiť ekologickú záťaž a zabezpečiť týmto ľuďom trvalé a perspektívne pracovné miesta.



Časť linky na recykláciu brokových nábojníc

Dalšie aktivity tohto typu?

Spolupracujeme aj so zdravotne znevýhodnenými umelcami a všetkým detským domovom, ktoré prejavia záujem, doručíme vianočný stromček. K nemu ako darček dostanú balíček diviny plus šek, napríklad na nákup hračiek alebo rôznych pomôcok pre výučbu. Mimoriadne hrdí sme na náš program lesnej pedagogiky. Máme šikovných zamestnancov, ktorí neustále pracujú s deťmi a rôznymi skupinami obyvateľstva. Často sa stretávame s tým, že ľudia majú mylné domnienky alebo nesprávne informácie, ktoré vytvárajú zlý obraz o slovenskom lesníctve. Našou úlohou je edukovať a informovať ľudí. O všetkých týchto našich aktivitách informujeme aj na našom profile na sociálnych sieťach, aby sme dostali do povedomia ľudí prácu lesníkov a obhospodarovanie lesov, ktoré je častokrát veľmi náročné. S problémami zápasí každý podnik alebo odvetvie, no popri tom všetkom netreba zabúdať na ľudskosť.

Aké boli vaše celkové ekonomické výsledky v ostatnom období?

Mnohí si možno neuvedomujú, aké náročné a finančne nákladné je starať sa o lesy. Správa lesov si vyžaduje nie-

len odborné znalosti a starostlivosť, ale aj značné finančné prostriedky. V súčasnosti je pre všetky lesnícke podniky na Slovensku samofinancovanie čoraz väčšou výzvou. Hlavným zdrojom príjmov nášho podniku je predaj dreva, ktorý tvorí až 95 % celkových tržieb z prevádzkovej činnosti. Zatiaľ sa nám darí dosahovať zisk. Výhľad do budúcnosti nenaznačuje výrazné zmeny v objeme výnosov z ťažby a dodávok dreva v dôsledku súčasnej situácie na trhu s drevom. Naše kroky budú v súlade s aktuálnym ekonomickým vývojom, aby sme dokázali efektívne reagovať na meniace sa podmienky a zabezpečili udržateľnú budúcnosť pre naše lesy. Správa lesov nie je len o výnosoch, ale aj o zodpovednosti za prírodu a budúce generácie. Preto budeme naďalej hľadať riešenia, ktoré nám umožnia efektívne hospodáriť a zároveň chrániť naše prírodné bohatstvo.

Vaša najväčšia výzva do ďalšieho obdobia?

Veľmi dôležité bude vyrovnávať sa s klimatickými zmenami, ktoré všetci pociťujeme. Pôjde o to, paralelne s meniacou sa klímou, zabezpečiť rovnováhu v prírode. Vytrácajú sa prechodové jarné či jesenné obdobia, zrážok je menej a keď sú, tak nezriedka v podobe prívateľových dažďov. Dalo by sa pokračovať. Možno budeme musieť zmeniť drevinové zloženie, je toho viac. Tiež sa budeme snažiť, aby sme činnosť pri spravovaní lesa lepšie spropagovali medzi ľuďmi. Aby vedeli, že v súčasnom období tu nie je les len tak sám od seba, že sa treba starať o zver či prioritne chrániť vzácne biotopy. Pretože to všetko má vplyv na celkový vývoj lesov. Aj preto sme mali napríklad stánok aj techniku na oslavách SNP v Banskej Bystrici, podobne ako vo Svidníku pri príležitosti 80. výročia Karpatsko-duklianskej operácie. A aj preto spolupracujeme so školami, participujeme na organizácii prehliadok trofejí, krátke filmové dokumenty z našich lesov ocenili vlani na Agrofille a podobne. Samozrejme, vo vojenských lesoch bude vždy nevyhnutné vytvárať vojakom priestor na výcvik, pretože to je ťažiskovou súčasťou nášho poslania. No a v neposlednom rade – nebolo by vhodné prísť pri tom všetkom o úsmev. To by bola škoda. Príroda je úžasná. Treba sa z nej tešiť.

Tému pripravil Pavol Vitko

Foto: VLam, Jakub Neubauer a autor



Kyjovský prales

UNESCO. Tiež národnú prírodnú rezerváciu Kyjovský prales vo Vihorlatských vrchoch, ako aj rôzne maloplošné chránené územia. No a napríklad v chránenom území Levočské vrchy nám rastie myrikovka nemecká a na Záhorí máme mokrade, ktoré patria k najohrozenejším ekosystémom. Sú chránené na európskej úrovni a sú súčasťou ramsarských lokalít."

Rastliny, hmyz, zver, vtáky – nie málo druhom sa vo vojenských lesoch dobre darí aj preto, lebo okrem ľudí vo vojenských a lesníckych uniformách do nich nie všade môžeme prísť aj my ostatní. Ich prítomnosť je dôkazom dobrého manažmentu lesov, ako aj koordinácie činností ozbrojených síl, ktoré sa snažia brať na zreteľ aj aspekt životného prostredia.

Srdciari

„Pochádzam z Ostrej Lúky, už starý otec pracoval v hore, aj otec bol poľovník, je to skratka rodinná tradícia. Na prírode mám najradšej ticho a pokoj lesov. Najmä tých našich, vojenských," vyzná sa Ján Bučan. A čo priviedlo do lesnícko-poľovníckej uniformy Zuzanu Balandovú? Usmeje sa a ozrejní, že aj ona doma v Starej Ľubovni vyrastala v lesnícko-poľovníckej rodine, pričom v tejto

tradícii pokračuje už ako tretia generácia. „Čo mám na prírode najradšej? Ju ako celok. Aká je surová, taká je krásna – to k nej patrí," odpovie na našu otázku. No a srdce pre les bije aj Jánovi Juricovi. Už v štrnástich sa rozhodol pre Strednú lesnícku školu v Prešove. „V prírode sa cítim najlepšie. Je zázrak, ako sa za miliardy rokov existencie príroda vyvinula a som rád, že toho môžem byť súčasťou. Práca v lese a s ľuďmi ma naplňa a dáva zmysel." Dodáva: „Samozrejme, že všetci pracujú aj za mzdu, tí najlepší lesníci vnímajú svoju prácu ako poslanie a les má najradšej tých, ktorí v ňom majú svoje srdce. Každému z mojich kolegov ďakujem za ich prácu. Za korektnú spoluprácu a podporu patrí uznanie vedeniu rezortu obrany, aj veleniu ozbrojených síl nie iba v mene nás, zamestnancov, ale aj všetkých našich borovíc, bukov, jeleňov či jarabíc."



Mirage 2000-5F. Vo francúzskom letectve sa používajú na stíhací boj, v ukrajinskom letectve budú kvôli nízkemu počtu a možnosti nosenia riadených striel SCALP zrejme používané ako taktické útočné lietadlá.

Západné bojové lietadlá pre Ukrajinu

Okrem bojových lietadiel sovietskeho typu z členských krajín NATO dostala Ukrajina na obranu pred ruskou agresiou aj viacero bojových lietadiel západného typu.

Prvými sa stali americké stíhacie lietadlá F-16, ktoré Ukrajina získala na konci leta 2024. Vo februári tohto roku sa ďalším západným typom dodanej bojovej leteckej techniky stal francúzsky Mirage 2000. Ani Švédsko nevyklučuje možnosť poskytnutia svojich lietadiel JAS-39 Gripen. Po postupnom prezbíjaní pozemnej techniky na vozidlá západného typu sa tak aj letecký park ukrajinského letectva postupne prezbíja na techniku štátov NATO.

Multifunkčná F-16

Medzi prvé typy zahraničných bojových lietadiel dodaných Ukrajine patrí F-16. Prvý kus „Sokola“ bol pre ukrajinské letectvo doručený na prelome júla a augusta minulého roka z Dánska. Dodávané F-16 sú vo všetkých prípadoch staršie modely Block 15 jednomiestnej verzie AM a dvojmiestnej BM, ktoré sú čiastočne modernizované.

Dodanie stíhačiek v rámci vytvorenej „koalície F-16“ – teda štátov, ktoré sú ochotné dodať

Ukrajine svoje staršie F-16 v rámci ich postupného vyradovania a nahrádzania novšími F-35 – avizovali už v máji 2023 Spojené štáty. Do koalície sa prihlásilo Belgicko (s možnosťou dodania 30 lietadiel), Dánsko (19 lietadiel), Grécko (32 lietadiel), Holandsko (42 lietadiel) a Nórsko (6 lietadiel). Zároveň sú však členmi koalície štáty, ktoré sa podieľajú na výcviku pilotov bez dodávania vlastných lietadiel. Bol to práve britský premiér, ktorý vo februári 2023 oznámil, že Británia podporí výcvik budúcich ukrajin-

ských pilotov F-16, a to aj napriek tomu, že Veľká Británia daný typ vo výzbroji nemala. Francúzsko sa do koalície zapojilo vycvičením pilotov v základnom leteckom výcviku (a teda pred samotným výcvikom na F-16, resp. v prípade Francúzska na Mirage 2000). Rumunsko sa vďaka svojej polohe a potrebe školenia vlastných pilotov stalo najdôležitejším výcvikovým miestom ukrajinských pilotov F-16. Prvých osem pilotov a 65 technikov však začalo školenie v Dánsku, ktoré bolo na podmienky vycvičiť pilotov pripravené najlepšie.

Ukrajinské F-16 sú vybavené raketami vzduch-vzduch (AIM-9 či AIM-120), aj zbraňami vzduch-zem (riadené strely či navádzané bomby) a zariadeniami na rušenie elektronického signálu AN/ALQ-131. Posledné menované zariadenie je zároveň prvým vybavením tohto typu vôbec v histórii ukrajinského letectva. Vďaka zariadeniam na elektronický boj sú ukrajinské F-16 lepšie vybavené ako lietadlá typu MiG a Suchoj, ktoré ukrajinské letectvo používalo



Slávnostné predstavenie F-16 v ukrajinskom letectve

takmer bez modernizácie od roku 1992. Aj napriek tomu však nemôžu F-16 operovať bezpečne hlboko nad nepriateľským územím, kvôli presýteniu prostriedkami protivzdušnej obrany v oblasti. Prvé bojové lety ukrajinské F-16 absolvovali ešte na konci leta 2024, k prvej strate stroja došlo 26. augusta. Podľa niektorých zdrojov sa tak stalo počas ruského útoku, pričom lietadlo malo byť buď zostrelené, alebo narazilo do zeme pri manévrovaní. Iné zdroje uvádzajú, že F-16 mohla byť zostrelená aj vlastným protiletadlovým systémom pre nedostatočnú integráciu vlastných systémov protivzdušnej obrany s novými F-16.

V decembri mala ukrajinská F-16 počas jediného letu zostreliť až šesť ruských riadených striel blízkeho a stredného doletu – a to pomocou riadených striel aj palubného kanóna. F-16 tak pre svoj počet a vybavenie bude pravdepodobne slúžiť ako náhrada stíhacích bombardérov MiG a Suchoj – vďaka výzbroji raketami vzduch-vzduch a protipozemnými zbraňovými systémami. Súčasný relatívne vysoký počet ruských systémov PVO na bojisku a v jeho tesnej blízkosti zatiaľ znemožňuje nasadenie F-16 blízko frontovej línie. Ukrajinské letectvo ich pravdepodobne bude používať ako prostriedok protivzdušnej obrany.

Mirage ako bombardér

Dodávanie francúzskych bojových lietadiel s deltovým krídlom spoločnosti Dassault Mirage 2000-5F oznámil prezident Emmanuel Macron v júni 2024. Dodávanie na Ukrajinu závisí, podobne ako v prípade F-16, od modernizačného plánu vzdušných síl dodávateľskej krajiny. Dodávané Mirage 2000 pochádzajú z výzbroje francúzskeho letectva, kde ich nahradili modernejšie lietadlá Rafale.



JAS-39 Gripen českého letectva. Je možné, že Švédsko dodá Ukrajine v najbližšej dobe bližšie neurčený počet lietadiel tohto typu.

Ukrajina požadovala 12 lietadiel z celkového počtu 26 lietadiel tohto typu vo francúzskom letectve. Mirage 2000 verzie 5F patrí medzi posledné verzie ikonické stíhačky s deltovým krídlom, ktoré spoločnosť Dassault použila takmer vo všetkých lietadlách radu Mirage. Do výzbroje francúzskeho letectva bolo zaradené od roku 1999.

Výcvik prvých ukrajinských pilotov a mechanikov sa skončil v decembri 2024. Pred samotným dodaním prebiehala čiastková modernizácia bojových systémov a systémov elektronickej ochrany. Prvé dodané Mirage 2000 boli podľa francúzskych zdrojov v stave bojovej pripravenosti. Vyzbrojené by mali byť leteckými strelami MICA, protipozemnými strelami SCALP-EG (ktoré Ukrajina už od Francúzska dostala a použila) či navádzanými bombami AASM. Práve poslednými zbraňovými systémami sa tak bude bojové nasadenie ukrajinských 5F líšiť od francúzskych. Verzia 5F je modernizáciou verzie C, ťažisko modernizácie predstavovalo lepšie systémy pre vzdušný boj. Je pravdepodobné, že Ukrajina ich bude používať najmä ako nosiče protipozemných striel SCALP-EG. Tie spolu so strelami Storm Shadow (britské označenie striel SCALP) už viackrát

použila na ciele ďaleko za frontovou líniou. Keďže ukrajinské letectvo v tej dobe lietadlá Mirage 2000 do výzbroje ešte zavedené nemala, používala sovietske Su-24 v improvizovanej úprave. Vo francúzskom letectve sa síce ako nosič striel SCALP používa Mirage 2000, ide však o dvojmiestnu verziu D (verzia 5F je jednomiestna). Vzhľadom na malý počet dodaných strojov Mirage a ďalšie dodávky SCALP bude Ukrajina lietadlá používať pravdepodobne ako taktický stíhací bombardér v útokoch na strategické ciele.

Otázka Gripenov

Zrejme tretím budúcim západným typom bojového lietadla na Ukrajinu je švédsky SAAB JAS-39C/D Gripen. Vzťah Ukrajiny a Gripenov sa začal už v roku 2014, keď Ukrajina prejavila záujem o nákup švédskych bojových lietadiel, alebo ich prípadnú miestnu licenčnú výrobu.

Už minulý rok poskytlo Švédsko Ukrajine dve lietadlá včasnej výstrahy SAAB 340. Gripeny pre Ukrajinu údajne presadzuje aj SAAB. V prípade ich nasadenia by šlo o prvé bojové použitie švédskeho lietadla od čias stíhacieho lietadla J29 Tunnan z 50. rokov.

Medzi nesporné výhody švédskych Gripenov patria relatívne nízke prevádzkové náklady či možnosť operovať z krátkych vzletových a pristávacích plôch.

Možnosť neskoršieho dodania stíhacích lietadiel nevylúčila ani švédska vláda, ktorá však ich dodanie v súčasnosti nepodporuje kvôli postupným dodávkam F-16. Konečné rozhodnutie o dodaní starších Gripenov tak bude zrejme záležať aj od modernizačného plánu švédskeho letectva a zavádzania nových typov E/F a s tým spojenej dostupnosti náhradných dielcov pre nové lietadlá.

Jaroslav Cabuk



Ukrajinská F-16. V budúcom ukrajinskom letectve sa tak vďaka svojmu počtu a možnosti nosenej výzbroje stane základom bojového letectva.



Riadená strela Storm Shadow / SCALP, improvizovane použitá na lietadle sovietskeho typu Su-24. Tieto riadené strely budú používať aj novododané Mirage 2000.

Dohoda o protitankových systémoch



Nemecká vláda uzatvorila 12. februára rámcovú dohodu so spoločnosťou Dynamit Nobel Defense na zabezpečenie dlhodobých dodávok prenosných protitankových systémov pre Bundeswehr. Rámcová zmluva zahŕňa výrobu a dodávku odpaľovacích zariadení a granátov pre protitankové zbrane

ako RGW90 či Panzerfaust 3. Dohoda má pomocou stabilných dodávok protitankových systémov udržať operačnú pripravenosť Bundeswehru. Spoločnosť Dynamit Nobel Defense zdôraznila, že vďaka dohode bude zabezpečená aj priebežná výroba zbraňových systémov a náhradných súčiastok.

..... Jaroslav Cabuk • Foto: BaE Systems, Dynamit Nobel Defense, GDELS, Ministerstvo národnej obrany Litvy, Anna Zvereva, United States Department of Defense

Taliani v Litve

V prvej polovici februára talianske posádky systému SAMP/T, aký bol dislokovaný aj na letisku Kuchyňa, dokončili cvičenie spolupráce s miestnou litovskou protivzdušnou obranou a finalizovali tak zahrnutie talianskeho protiletadlového systému v rámci Rotational NATO Air Defence Model. Jeho súčasťou je zlepšovanie spoločnej protivzdušnej obrany členských štátov Aliancie. Umiestnenie talianskeho protivzdušného systému v Litve súvisí aj s účasťou Talianska v misii NATO Air Policing nad Pobaltím, kde talianske letectvo prispieva svojimi stíhacími lietadlami Typhoon.



Švédske systémy pre Ukrajinu



V najnovšom, v poradí už osemnástom švédskom balíku vojenskej pomoci pre Ukrajinu dodáva škandinávská krajina brániacej sa Ukrajine okrem iného aj prenosné systémy RBS-70 či najnovšie protivzdušné systémy Tridon Mk2. Kým priebežne modernizované systémy RBS-70 sa používajú už takmer pol storočia, mobilný systém Tridon Mk2 je modernizovanou verziou kanóna Bofors kalibru 40 mm, ktorý bol po prvýkrát zavedený do výzbroje viacerých armád ešte pred vypuknutím druhej svetovej vojny. Najnovšia verzia je mobilná, pričom kanón, umiestnený v streleckej veži, sa ovláda diaľkovo. Ide o modernizáciu relatívne lacného systému a Ukrajina sa stane jedným z prvých oficiálnych používateľov tohto modernizovaného modelu.



Piranha na diaľkový prieskum

Dovedna 58 vozidiel s možnosťou objednania ďalších 256 kusov je výsledok nemeckého rozhodnutia obstaráť vozidlá Piranha 5 spoločnosti General Dynamics European Land Systems. Nové vozidlá pre Bundeswehr sú výsledkom programu Tactical Wide Area Network, ktorého cieľom je zabezpečiť pre nemeckú armádu mobilný prostriedok velenia a spojenia. Vozidlá budú pre potreby spojenia vybavené 15-metrovou anténou. Dodávky prvých vozidiel sa očakávajú v roku 2026.

Su-57 má zákazníka

Prvé a zatiaľ jediné ruské stíhacie lietadlo 6. generácie Su-57 má oficiálne prvého zahraničného zákazníka. Ruské stíhacie lietadlo kategórie stealth nahradí v Alžírsku staršie lietadlá MiG-25. Samotný nákup prebehol pravdepodobne už pred niekoľkými rokmi, keďže ruské médiá o potenciálnom zahraničnom zákazníkovi, ktorý si objednal 12 lietadiel s prvými dodávkami od roku 2025, hovorili už dlhšie. Až vo februári tohto roku však správu potvrdili alžírskych médiá, keď informovali o preškoľovaní pilotov na nové lietadlá v Rusku. Aj keď Su-57 patrí medzi najnovšie ruské bojové lietadlá, ich samotná bojová hodnota vzhľadom na nepatrný počet a s tým súvisiace slabé bojové nasadenie je otáznna.



Vítazný americký tím



Vítazom tohtoročnej súťaže International Tank Challenge v nemeckom Grafenwoehre sa po prvýkrát stala štvorčlenná americká posádka tanku M1 Abrams 1. obrnenej divízie. Súťaž sa konala prvý raz od roku 2018. Prostredníctvom

desiatich rôznych úloh preverila fyzickú zdatnosť posádok, ich strelecké schopnosti či celkovú tímovú spoluprácu. V súťaži sa zúčastnila aj talianska posádka s tankom Ariete, švajčiarska a dánska s tankmi Leopard 2 a slovenská s tankom M84.

Partizánka z Dolnej zeme

„Tie hrôzy sa mi pripomínajú len v noci, keď sa zobudím, tak na to, našťastie, zabudnem,“ povedala nám pani Mária Mäsiarová, Slovenka pochádzajúca z Vojvodiny v Srbsku, ktorej v druhej svetovej vojne jedného strýka obesili, druhého zastrelili a starú mamu verejne mučili na námestí v Kysáci.



Mária Mäsiarová, 2025

Bolo to preto, lebo podstatná časť ich slovenskej rodiny Kardelisovcov bojovala v jednotkách juhoslovanských partizánov proti fašizmu. V Báčke to bolo proti maďarským okupantom, v horách Sriemu proti nacistom a s nimi spolupracujúcim chorváckym ustašovcom. Pani Mária, rodená Kardeliová (nar.1930), ktorá žije v Bratislave, sa národného boja za oslobodenie Juhoslávie zúčastnila od 14. februára 1943 do 5. mája 1945.

Chodníky plné búšenia srdca

„Ja vám poviem, celý život som na vojnu nespomínala. Snažila som sa na ňu zabudnúť. Lenže v ostatnom čase sa mi každú noc sníva, ako som opäť na tých lesných cestách a chodníkoch, po ktorých sme cez vojnu chodili. Hlavne po takých dvoch. Jeden bol kratší, ale ťažší. Po tom druhom chodníku sa nám chodilo ľahšie, ale bol strašne nebezpečný. Do toho sa mi všeličo priplietla, či chcem alebo nechcem. Vždy sa zobudím s takým búšením srdca, že až...“ spomenie pani Mäsiarová, ktorá bola v horách Sriemu nielen s otcom, veliteľom ich jednotky, ale aj s mamou a sestrou. A to už od svojich dvanásť rokov.



Sriemski partizáni a žltou farbou nimi kontrolované územie v roku 1942



Najúrodnejšiu Báčku v roku 1941 obsadilo Maďarsko. Sriem pripadol Chorvátsku, ktoré sa odtrhlo od Juhoslávie a cez vojnu spolupracovalo s nacistickým Nemeckom. Tretiu časť Vojvodiny, Banát, obsadili samotní Nemci. „Naše vzťahy so Srbmi boli veľmi úctivé a tolerantné. Lenže potom prišla vojna. Ja som vtedy doma v Kysáci nepoznala nemeckých fašistov, iba maďarských. Naši muži proti nim robili diverzné akcie. Aj preto jedného môjho strýka obesili a druhého zastrelili. Zomreli v Segedíne a v Subotici. No a starú mamu, keď sme už boli v sriemskych horách, vyviekli hortyovci v Kysáci na námestie. Na výstrahu ju bili. Za to, že sme ušli k partizánom. Prežila. Veľmi jej však ublížili. Zavčasu po vojne zomrela. Mala veľký štátny pohreb...“ spomenula pani Mária Mäsiarová.

Veliteľ v horách aj s rodinou

Andrej Kardelis, otec Márie, sa po smrti svojich bratov skrýval v rozľahlých kukuričných poliach Báčky, kde kukurica bežne dorastá do výšky troch či štyroch metrov. Tam sa k nemu postupne pridávali ďalší chlapi. V rámci diverzných akcií prepadli muničné sklady a vojenské objekty. Postupne ich bolo okolo sto. To už sa presunuli do hôr Sriemu, kde bol Andrej Kardelis veliteľom celej Fruškohorskej brigády. „Vtedy otec musel zobrať so sebou aj nás, teda manželku, tri mladé dcéry a najmladšieho brata, lebo by sme s veľkou pravdepodobnosťou neprežili fašistické represálie.“

Kardelisovci sa tak stali súčasťou juhoslovanskej partizánskej armády, ktorej počty narástli pod vedením hegemóna Josipa Broza Tita postupne až na 800-tisíc bojovníkov. Hoci s podporou Sovietov a Britov, no predovšetkým vlastnými silami oslobodili podstatnú časť Juhoslávie. Aj preto je protifašistický partizánsky boj v Juhoslávii vnímaný ako najúčinnnejšie hnutie odporu v okupovanej Európe počas druhej svetovej vojny. Nebol to pritom ozbrojený odpor, ktorý by vznikol až na pozadí úspechov Sovietov či západných spojencov. Vznikol po krátkodobej vojne, keď na jar 1941 Kráľovstvo Juhoslávie kapitulovalo. Mocnosti Osi vtedy rozdelili Vojvodinu do troch okupačných zón. No a národnooslobodzovací oddiel Fruška Gora, ktorého súčasťou boli aj Kardelisovci, bol vytvorený už 9. septembra 1941. Predchádzala mu noc z 21. na 22. augusta, keď z väznice v Sremskej Mitrovici utieklo 32 politických väzňov, prevažne členov Komunistickej strany Juhoslávie. Útek mal veľký mobilizačný význam. Oddiel sa rozrástol na Fruškohorskú partizánsku brigádu a Andrej Kardelis sa stal jedným z hlavných organizátorov partizánskeho hnutia v Juhoslávii.

Nie dobrodružstvo, ale hrôza

„Narodila som sa v slovenskej dedine Soľany v Chorvátsku. Žili sme však na srbskej strane, v Slovákmi obývanom mestečku Kysác v časti Báčka,“ vrátila sa opäť do rodiska pani Mäsiarová. Jej predkovia sa pritom do Vojvodiny vysťahovali už v roku 1782. Po epidémii cholery a okupácii osmanskými Turkami bola oblasť takmer vyľudnená. Pristáholci došli najmä z okolia Detvy, čo bola otcova línia. No aj od Trnavy, čo bola línia matky. Čakala ich neskutočne úrodná zem. Keď sa Kardelisovci presunuli z rovinatej Báčky do lesnatého Sriemu, v partizánskych horách spávali v senníkoch, v rôznych prístreškoch alebo chatrčiach. „V kopcoch boli roztrúsené osady, samoty.



Bojovníci XIV. vojvodinskej údernej slovenskej brigády, november 1944



Partizánka Mária Kardelisová (celkom vľavo) krátko po skončení vojny v máji 1945 číta na slávnostnom stretnutí partizánov a občanov Kysáča text mierovej deklarácie

Keď bola veľká zima, nás najmladších rodičia nechávali u tamojších ľudí.“

V ich odbojovej skupine bola mama ošetrovateľka. „Ošetrovateľkou bola aj sestra Zuzka, ktorej sa táto profesia po vojne stala celoživotným povoláním. Nebolo to však tak, že by čakala, až kým k nej nejakého zraneného donesú. Presúvali sa aj s mamou po horách medzi jednotlivými skupinami odboja a pomáhali tam, kde bolo treba.“ Najstaršia sestra Anka mala na starosti prieskum a spravodajstvo. „No a mňa najviac využívali ako spojku. Chodila som cez lesy a odovzdávala informácie. Bola som ešte malá a aj preto nenápadná. No a keď sa dalo, pomáhala som mame či sestre s ošetrovaním zranených.“

Nevníkala to niekedy tak trochu ako dobrodružstvo?

„Pre pána! Nie! Bol to len strach a čistá hrôza!“

Doteraz však spomína na statočných občanov Sriemu, ktorí ich zásobovali potravinami. „Napríklad ženy boli veľmi šikovné v tom, že nám tkali obvazy pre zranených. Bez zázemia domáчих, ktorí s nami držali, by sme nemali žiadnu šancu na prežitie.“

Andreja Kardelisa si ako priateľa veľmi vážil aj samotný Josip Broz Tito. Preto ho v roku 1945 povolal do vlády Republiky Juhoslávia ako mimoriadneho člena (minister bez kresla) s poverením riešiť problematiku národnostných menšín.

Bojovníci Slováci

Slováci však bojovali aj mimo Sriemu. Zo slovenských partizánov, ktorí sa koncom roka 1943 zúčastnili bojov v Bosne, sa sformovala Jánošíkova čata. Slovenská čata pôsobila aj v Novosadskom partizánskom oddiele, ktorý vznikol v druhej polovici augusta 1944. V Báčskom Petrovci sa 11. novembra 1944 sformovala I. slovenská brigáda, ktorá 26. novembra dostala pomenovanie XIV. vojvodinská úderná slovenská brigáda. V čase vzniku malo jej organizačné jadro 200 bojovníkov. Za necelý týždeň sa počet bojovníkov zvýšil na takmer 1 500. Ako uvádza Múzeum vojvodinských Slovákov, napokon mala brigáda 2 500 príslušníkov. Z nich bolo 80 žien. V brigáde neboli iba Slováci z Báčky, Banátu a Sriemu, ale aj z Rumunska a Maďarska. Jej súčasťou bola tiež srbská čata.

Andrej Kardelis bol veľmi hrdý na svoj slovenský pôvod a bol tiež významný matičiar. Na pozvanie slovenských polití-

kov v Československu rokoval po vojne s Gustávom Husákom a Ladislavom Novomeským.

Politické turbulencie mali však po vojne obrovský spád nielen v bývalom Československu, ale aj v Juhoslávii. Počas jednej z návštev našej krajiny ho upozornili, aby sa nevracal domov, lebo bude zatknutý. Ich rodina v roku 1947 ostala žiť v Bratislave.

Pani Mária Mäsiarová sa stala učiteľkou. Deti milovala. Zo 45 odučených rokov sa celé štyri desaťročia venovala prváčikom. „Získať deti pre školu, pre to, aby sa radi učili, je aj umenie, ktoré sa musí sa udiť už v prvej triede,“ usmiala sa dáma, mamka troch synov, ktorá svoje učiteľské povolanie brala ako poslanie. Mimochodom, pedagóg bol i jej manžel Ernest Mäsiar, profesor, dvojnásobný dekan Stavebnej fakulty STU a vedec svetovej úrovne v oblasti hydrauliky a hydromechaniky.

Učte sa a buďte šťastní

Keď sa pani Mária Mäsiarová, rodená Kardelisová pozerá na obrázky, ktoré jej nakreslili štvrtáci zo Základnej školy na Hlavnej ulici v Gelnici, je úprimne dojatá. V rámci svojich opakovaných návštev protifašistických bojovníkov jej ich priniesol vedúci oddelenia vojnových veteránov a vojenských dôchodcov MO SR Richard Zimányi. Žiakov v Gelnici aj takto vedú pedagógovia k poznaniu našej histórie a učte k tým, ktorí sa pričínili o to, aby budúcnosť bola lepšia.

„Veľmi pekné sú, zo srdca ďakujem,“ zaznejú jej slová, v ktorých počuť ozvenu jej celého života. No a keď ju Richard Zimányi poprosí, či by pre štvrtáčikov ako účastníčka odboja nenahrála svoj videoodkaz, len na chvíľku sa sústreďí. Potom povie: „Ďakujem, milé deti, ste veľmi šikovné a v prvom rade sa dobre učte. Lebo keď sa nebudete, v živote sa budete mať zle a vyrastú z vás flákači. Ale ak budete poslúchať aj rodičov, aj pani učiteľku, keď sa budete dobre učiť, budú z vás mať všetci radosť a aj v živote sa budete mať dobre, budete šťastní.“

Pavol Vitko • Foto: rodinný archív, Múzeum vojvodinských Slovákov, Múzeum SNP a autor



Rodina Kardelisovcov v roku 1938. Tento záber poslali otcovi rodiny, presvedčenému ľavičiarovi, ktorý bol vtedy na dvojročnej politickej škole vo Francúzsku. Pani Mária druhá sprava.



Mária Mäsiarová, Richard Zimányi a obrázky detí z Gelnice



Zdravotníci a záchranári

Hlavná sestra Ústrednej vojenskej nemocnice SNP Ružomberok – FN šbnrtm. Silvia Simová pripravila workshop Spolupráca integrovaného záchraného systému a ostatných podporných zložiek. Zaujímaví hostia mali pripravené prednášky z vlastných pracovných skúsenosti pri rôznych krízových situáciách. Zúčastnilo sa na nich 85 poslucháčov, najmä vojenski zdravotnícki pracovníci ÚVN a Veliteľstva vojenského zdravotníctva OS SR, civilní zamestnanci nemocnice a študenti Fakulty zdravotníctva Katolíckej univerzity. Workshop uzatvorila prednáška o profesijnej pripravenosti sestier na krízové humanitárne situácie. Riaditeľ vojenskej nemocnice Marian Križko na záver ocenil prednášajúcich ďakovnými listami.

Potápači v Čiernej Vode

Na štrkovisku Čierna Voda sa uskutočnil výcvik ženínej prieskumnej potápačskej čaty 901. ženíjného práporu Sereď. Vojenski potápači sa sústreďili na techniky záchranej uvoľňovacej skupiny s cieľom zdokonaľiť schopnosti jednotky v oblasti vyhľadávania vojenského materiálu a záchrany uviaznutej posádky vo vojenskej plávajúcej a brodiacej technike. Súčasťou výcviku bolo aj testovanie nového záchraného potápačského materiálu. Pod vedením veliaceho poddôstojníka čaty rotmajstra Vladimíra Búdu si potápači precvičovali taktické postupy pri operáciách pod hladinou. Výcvik zahŕňal aj využitie podvodných dopravných prostriedkov DPV – skútrov, ktoré výrazne zvyšujú mobilitu a efektivitu pohybu potápačov.



Španielske jubileum

Dvanásteho marca uplynul rok od dislokácie španielskeho kontingentu Corps Forward Element a HQ NATO Rapid Deployable Corps ESP na letisku v Kuchyni. Pri príležitosti výročia veliteľ španielskeho kontingentu plukovník Miguel Lopez Rodriguez poďakoval za spoluprácu a podmienky, ktoré španielskym vojakom vytvárajú príslušníci 46. krídla Kuchyňa. Náčelník štábu 46. krídla podplukovník Jaroslav Murk vyzdvihol činnosť španielskych vojakov a ich príkladné úsilie pri ochrane východného krídla Severoatlantickej aliancie. Základňa v Kuchyni sa pripravuje na rozšírenie španielskeho kontingentu aj o vrtuľníkovú jednotku, ktorá príletí v najbližších mesiacoch.



■ V areáli Ministerstva obrany SR pri Pamätníku zmiernenia sa 4. marca uskutočnila spomienka na štyroch slovenských generálov popravených pred koncom druhej svetovej vojny v nemeckom koncentračnom tábore Flossenbürg. Generálov Jána Goliana, Rudolfa Viesta, Augustína Malára a Štefana Jurecha si uctili štátny tajomník MO SR Igor Melicher, zástupca náčelníka Generálneho štábu OS SR generálmajor Miroslav Lorinc, predseda Klubu generálov SR generálporučík v. v. Peter Vojtek a ďalší.

■ V martinskom 11. mechanizovanom prápore sa 4. marca uskutočnil slávnostný nástup pri príležitosti odchodu príslušníkov Ozbrojených síl SR do mierovej misie Organizácie Spojených národov UNFICYP. Vyštriedajú na Cypre 114 slovenských vojakov, ktorí sa vracajú domov. S odchádzajúcimi sa prišli do Martina rozlúčiť aj štátny tajomník Martin Vojašovič a zástupca náčelníka Generálneho štábu OS SR – náčelník štábu generálmajor Slavomír Verčimák.

■ V 7. výcvikovom pluku Martin sa uskutočnil kurz obslúh autonómnych dýchacích prístrojov na stlačený vzduch. Absolventi sú spôsobilí a zacvičení s technickými zariadeniami, bezpečnostnými požiadavkami a taktiež prakticky pripravení na zvládnutie obsluhy a údržby autonómneho dýchacieho prístroja v rôznych podmienkach. Pod odborným vedením inštruktorov výcviku nadrotmajstra Róberta Pardusa a rotmajstra Petra Hričinu absolvovali teoretický a praktický výcvik v hasičskom polygónu, upevnili si psychickú a fyzickú odolnosť potrebnú na plnenie úloh v náročnom kontaminovanom teréne s následnou dekontamináciou.

■ 5. delostrelecký pluk v rožňavských kasárňach absolvoval komplexný štábný nácvik Thunder zameraný na plánovanie operácií. Témou bola palebná podpora mechanizovanej brigády s cieľom zdokonaľiť plánovací a rozhodovací proces. Veliteľ 5. delostreleckého pluku konštatoval, že úlohy a ciele nácviku boli splnené. To, ako štáb 5. dp naplánoval vedenie operácie, overí nadchádzajúci komplexný štábný nácvik zameraný na riadenie s využitím simulačných technológií v Lešti.

■ Príslušníci 54. raketometného oddielu 5. delostreleckého pluku absolvovali nácvik streľby a riadenia palby v zostave oddielu s podporou simulačných technológií CAX s podporou Simulačného centra Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši. Okrem upevnenia praktických návykov v streľbe a riadení palby sa zdokonaľili aj v činnostiach pri vedení palieb na plánované či neplánované ciele a palieb na vyžiadanie CFF v anglickom jazyku. Súčasťou nácviku bolo tiež preverenie z plnenia individuálnych palebných úloh a zdokonalenie spolupráce palebných jednotiek s prieskumnými družstvami pri plnení úloh palebnej podpory. Nemenej dôležité boli preverenie a výcvik spojovacích odborností pri odovzdávaní delostreleckých povelov.

■ Ordinariát Ozbrojených síl a ozbrojených zborov SR si 4. marca pripomenul 22. výročie svojho vzniku odborným zhromaždením kňazov a diakonov ordinariátu v Akadémii policajného zboru v Bratislave-Rači. Po slávnostnom obede sa jeho účastníci presunuli do Katedrály sv. Šebastiána, kde s ostatnými zamestnancami ordinariátu, študentmi Akadémie PZ, Strednej policajnej školy Pezinok a miestnymi veriacimi slávili svätú omšu. Liturgiu umocnili študenti odboru cirkevnej hudby Konzervatória v Bratislave.

Budúci piloti trénovali prežitie

Posledný februárový týždeň bol pre kadetov Akadémie ozbrojených síl študujúcich na Leteckej fakulte Technickej univerzity v Košiciach spestrením študijného stereotypu.

Siedmi študenti piateho a traja poslucháči tretieho ročníka, budúci piloti OS SR, absolvovali spojený výcvik v prežití a špeciálnej telesnej príprave v prírodných podmienkach v zimnom období v oblasti Malej Fatry.



Niektorí z účastníkov cvičenia obdobné zamestnanie už absolvovali minulý rok v Nízkych Tatrách. Tohto roku sa však najvyššie denné teploty pohybovali v plusových hodnotách. Inštruktori sa preto usilovali zvýšiť náročnosť sťažením podmienok. Pri prekonávaní vodnej prekážky to bol prechod zo stojatej vody na vodu tečúcu. Riečka Varínka pod Terchovou neohromila šírkou ani hĺbkou, vody bolo najviac po pás, rešpekt však vzbudzoval mocný prúd a hladké kamene na dne. Mnohí z cvičiacich sa nechcene vykúpali v ľadovej vode. Na vlastnej koži sa presvedčili o potrebe použitia pomocného fixného lana natiiahnutého medzi brehmi. Nasledovalo precvičenie bezpečného pohybu a manévrovania pri unášaní prúdom. Prvky záchrany topiaceho a pomoci unavenému plavcovi však už precvičovali v plaveckom bazéne.

Za týždeň výcviku kadeti stihli stavanie prístreškov, zakladanie ohňa, obstaranie a úpravu vody, prípravu stravy na otvorenom ohni, stavanie provizórneho prístrešku a chystanie dreva. Po zotmení, v svetle čeloviek a ohňa vyrobili improvizované nosidlá na transport zraneného a vyskúšali si tiež výrobu snežnic z prútia.

Nácvik činností, ktoré by sa budúcim pilotom mohli zísť pri núdzovom opustení lietadla či vrtuľníka, alebo pri pristávaní v neznámom teréne, spestrovali prvky špeciálnej telesnej prípravy: základný metodický rad ovládania lyží, jazda v neupravenom teréne a modifikované oblúky počas jazdy vo voľnom teréne medzi prekážkami.

Text a foto: nrtm. Miroslav Štubňa
telovýchovný pracovník 51. krídla Prešov



Vážená redakcia, rád by som sa vám poďakoval, ste profesionáli.

Zařadovanie rodovo neutrálneho jazyka, články o vojakoch - perfektné! Za mňa vo funkcii spojenej s mimoriadnou výzvou ešte raz veľké VĎAKA!



Plpk. Zdenko Baranec
národný poradca pre rodovú rovnosť v Ozbrojených silách SR

Obranu si predbežne prečítam už na internete, ale zároveň sa teším na tú papierovú, na ktorú sa sústredím ešte viac. Páčia sa mi články o výcviku a čo kde a ako v ozbrojených silách prebieha. Tiež mám rada stranu vojenskej angličtiny, kde sa uvádzajú špecifické vojenské slová a výrazy, ktoré sa môžem naučiť. Mám rada aj ankety a reportáže z rôznych vojenských podujatí. Do ďalšej práce držím celej redakcii palce!



Des. Patrícia Kuchárová
vojenská kuchárka 22. prieskumného pluku Prešov

Ako vojenčili stredovekí delostrelci

Objav pušného prachu radikálne ovplyvnil stredoveké vojenstvo, keď sa novým momentom stalo nasadenie palných strelných zbraní. Koncom 14. storočia sa palné zbrane rozšírili takmer po celej Európe. Ich prvými výrobcami boli najmä kováči, zámočníci a zvonolejáři.



V 15. storočí sa dobývanie miest či pevností neobišlo bez účasti delostrelectva. Ilustrovaná kronika Diebolda Schillinga z roku 1513.

Ozopár desaťročí špecializácia zbrojného remesla pokročila, takže v polovici 15. storočia pôsobili už delolejáři a delostreleckí či puškárski majstri ako samostatní remeselníci. Ich služby využívali najmä mestá, ktoré venovali obrane mimoriadnu pozornosť.

Delolejárski majstri, ktorí boli zároveň aj prvými delostrelcami, museli ovládať matematiku, fyziku, chémiu, mechaniku a technológiu spracovania farebných kovov. Poznali však aj hlavné zásady vojenskej taktiky a pevnostného či fortifikačného staviteľstva. Podľa potreby sa zúčastňovali na vojenských výpravách, rozhodovali o umiestnení diel a velili ich obsluhu. Počas výpravy delostrelci dostávali slušný žold a po ukončení bojov sa vracali naspäť domov k svojej práci. Už v stredoveku bola patrónkou delostrelcov sv. Barbora, ktorej sviatok pripadal na 4. decembra.

Údaje o prvom nasadení diel v Európe sa líšia, no na bojiskách stredovekej Európy sa delá začali objavovať počas storočnej vojny (1337 – 1453). Najstaršie delá boli malé, nepresné a málo účinné. Počas 15. storočia sa začali deliť na kanóny, mažiare a húfnice, popri nich sa za súčasť delostrelectva považovali aj rôzne vrhacie stroje ako balisty a katalpuly, založené na princípe páky, a nie pušného prachu.

Kráľov názor

O delách sa zmieňuje aj kráľ Matej Korvín v liste z roku 1480: „Obliehacie stroje sú podľa nás pri útoku užitočnejšie než akékoľvek bombardy (čiže delá), ... veď kusy skál či kameňa metané dovnútra pevnosti zahlušia viac ľudí než gule z dela. A navyše, je to i lacnejšie, keďže výroba pušného prachu je nákladná. Pri používaní metacích strojov sú potrebné len kamene a z ktoréhokoľvek stroja sa dá vrhnúť viac kameňov ako vystreliť z troch bombárd.“

Účinnosť delostrelectva bola v stredoveku skutočne pomerne slabá pre malý dostrel (100 – 300 metrov) a pomalú strelbu (15 až 20 výstrelův za deň). Roku 1422 počas obliehania Karlštejna husími delá zvané Pražka a Jaromírka dokázali vystreliť za deň sedemkrát, delo Rychlice však až tridsaťkrát. Matej Korvín mal pri obliehaní Kremisu v roku 1477 šesť veľkých diel, maximálna rýchlosť paľby každého z nich predstavovala 30 výstrelův za deň.

Z českého prostredia sú ďalej známe delá Trubačka, Hovorka; z nemeckých krajín delá Narr (blázon či šašo), Nerrin (bláznivá), Wunderlich Dirn (krásna pobehlica), Basilisk (bazilišek), Liepardt (leopard) a ďalšie.

V súvekom kódexe cisára Maximiliána Habsburského s názvom Zeugbuch

(Zbrojná kniha) je vyobrazené a veršami opísané povestné delo uhorského kráľa Mateja zvané Slon (Helffandt) a pôvodne osmanské delo Cisárovna (Kayserin), ktoré ako vojnová korisť najprv patrilo Matejovi a neskôr (od roku 1490 po obsadení Stoličného Belehradu) Maximiliánovi. Jedinčný kódex z roku 1502 na 560 stranách slovom i obrazom popisuje stovky palných zbraní a venuje sa aj doplnkom vtedajšieho delostrelectva.

Delá z Bratislavy

Stav obranyschopnosti stredovekej Bratislavy dokumentuje nevšedný záznam z roku 1443. Ide o súpis zbraní umiestnených na mestských fortifikáciách, ktorý je aj najstaršou písomnou pamiatkou svojho druhu v rámci celého Uhorska. Inventár zbraní na pokyn mestskej rady spísala trojčlenná komisia. Tvorili ju mestský pisár Jorig Zipser, mestský puškársky majster Jorig Scholl a popredný mešťan Tomáš Lehener.

Inventár sa zachoval najmä preto, lebo uvedení členovia komisie zatažili mestskú pokladňu sumou 40 denárov za víno a jedlo, ktoré 2. augusta 1443 skonsumovali počas úradnej obhliadky hradiieb, veží a bášť mestského opevnenia. Komorný pisár zaznamenal do účtovnej knihy výdavok za občerstvenie, súpis



Delá na poľnej výprave v kronike Diebolda Schillinga

zbrani sa tam ocitol náhodou. Súpis sa obmedzil iba na zbrane rozmiestnené na 21 mestských fortifikáciách a v dvoch prípadoch aj v domoch mešťanov, ktorí boli veliteľmi pridelených objektov, a to Michalskej veže a bašty Ungerfeind (čiže Nepriateľ Uhrov).

Celkove je v inventári zachytených 125 hlavní, väčšie množstvo pušného prachu, 870 šípov a tri zápalné šipy, 13 medených a 52 olovených gulí, ako aj 22 libier olovených guľiek. Takmer polovicu zbrani (62 kusov) tvoria pušky, čiže hákovnice a ručnice, 45 kusov pripadá na delá rôzneho kalibru označované ako tarasnice, húfnice, mažiare či veľké delá na kamenné gule. Presne identifikovať sa dnes už nedá 18 palných zbrani, medzi nimi aj dve viachlavňové palné zbrane na jednej lafete, čiže akési predchodkyne guľometu.



Zobrazenie hákovníc v Zbrojnej knihe zvanej Zeugbuch

Najlepšie vyzbrojeným objektom bola Vydrická brána, kde sa nachádzalo až 27 palných zbrani: 19 pušiek a 8 diel. Potom nasledovala Vodná veža s 12 puškami a 2 delami, na bašte Ungerfeind (najbližšie pri Hrade) bolo 12 palných zbrani. Na veži Michalskej brány, kde je dnes muzeálna expozícia zbrani, zaznamenali v roku 1443 iba jednu pušku, ale na predbránnej bašte boli štyri pušky a tri delá. Súpis nezachytáva všetky palné zbrane v majetku Bratislavy. Časť zbrani bola totiž uložená v priestoroch mestskej radnice a v mestskej zbrojnici.

Puškári a delolejáři

Obdobný zoznam sa zachoval aj v stredovekom Prešove, kde prešovský mestský notár Krištof okolo roku 1495 zaznamenal do účtovnej mestskej knihy súpis vojenského vybavenia mestskej hradie a veží. Uvádza 9 diel (húfnic), dve polohúfnice, jednu tarasnicu, 46 hákovníc a 29 ručníc (píšťal), ktoré boli umiestnené na dvoch bránach a 11 vežiach, čiže delových baštách. Okrem toho sa spomínajú



Zobrazenie delostrelca v rukopisnom diele Bellifortis (Silný vo vojne) z roku 1430

štyri prilby, štíty a oštep, dve kopije, viac než 2 000 šípov vrátane 22 zápalných, viac ako 12 centnárov (jeden centnár mal hmotnosť 56 – 60 kg) pušného prachu, dva centnare síry, sud smoly a 1 600 kovových ostnatých hviezdíc (tzv. ježkov), ktoré sa rozhadzovali v teréne s cieľom zraníť kone alebo pešiakov.

Od polovice 15. storočia boli takmer vo všetkých slobodných kráľovských mestách v Uhorsku delolejárne a mlyny na výrobu strelného prachu. Mestá ho vyrábali pre svoju potrebu, pre potreby kráľovského vojska, no aj na predaj. Na výrobe zbrani a streliva sa podieľal početný rad remeselníkov. Podľa odhadov mala delolejárna dielňa vyrábajúca väčšie kusy diel okolo 30 – 40 zamestnancov.

V rokoch 1434 – 1526 pracovalo v Bratislave až 31 puškárskych a delolejárskych majstrov. V bratislavských dielnach sa väčšina zbrani v 15. storočí odlievala z bronzu. Spočiatku to boli väčšie delá, od polovice 15. storočia sa výroba rozšírila o menšie ručné zbrane – hákovnice a pušky. Popri zbraniach vyrábali puškári aj väčšiu časť streliva a pušný prach. Podľa zachovaných záznamov mali dostatok objednávok a ich pracov-

né tempo bolo vysoké. V rokoch 1439 – 1441 vyrobili jedno delo veľkého kalibru, dve delá na kamenné gule, jedno delo malého kalibru a prinajmenšom 51 pušiek, ako aj veľké množstvo streliva.

Dobré a kvalitné delá boli vzácnosťou. V čase mieru boli v opatere miest, ako na to poukazuje príklad veľkokalibrového dela zvaného Kavka (Choka, čiže Csóka), ktoré patrilo Jánovi Huňadymu a ktoré používal aj jeho syn Matej Korvín. Niekoľko listov v archíve Bratislavy dosvedčuje, že pred výpravami kráľ žiadal Bratislavčanov, aby mu delo spolu s obsluhou poslali.

Slobodné kráľovské mestá v Uhorsku, a osobitne na Slovensku, sa veľmi rýchlo prispôbili masovejším nasadeniu vojenskej techniky – najmä strelným a palným zbrani. Tieto zbrane sa vo veľkom množstve stali základom mestského výzbrojného arzenálu. Mestá najmä v 15. storočí ďalej prebudovávali a zdokonaľovali systém hradieb obohacovaním o delové bašty. Ak sa teda ktorékoľvek opevnené mesto bránilo, bolo pre nepriateľa takmer nedobytným.

Text: doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.



Delo Burgundanka v Zbrojnej knihe zvanej Zeugbuch



V armáde sa našla

„Mamka, prečo chodíš v zelenom?“ pýta sa štyriapolročná Alžbetka kapitánky Ivany Gejgušovej. „Mám takú uniformu, mne sa zelená páči,“ odpovedá dcére náčelníčka skupiny technických služieb 2. brigády Vzdušných síl OS SR vo Zvolene.

Silná vôľa, odolnosť, odhodlanie a nebojnosť charakterizujú kariéru tridsaťosemročnej kapitánky Ivany Gejgušovej.

Rozhodnutie neľutuje

Pre absolventku obchodnej akadémie bol prvý semester v odbore elektronické systémy v Akadémii ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši zaťažkavou skúškou. Práve odtiaľ zrejme pramení jej nezdolnosť. Hoci začiatky mala ťažké, svoj výber neľutuje. Po dôkladnom zvážení sa rozhodla pre stabilitu a atraktivitu vojenského povolania. Myšlienky na štúdium práva a ekonómie rýchlo opustila. Dôležitým faktorom pri výbere profesie bola aj túžba dokázať si, že to zvládne.

Schopnosť integrovať sa v dievčenskom kolektíve na strednej či v mužskom na vysokej škole ju naučila riešiť potreby rôznorodých tímov. Vie zvolíť správny prístup, ktorý vedie k výsledkom, aké od podriadených očakáva.

Druhostupňové vzdelanie v akadémii ozbrojených síl však nedokončila. Počas štúdia jej zomrel otec. V tom čase bolo nad jej sily vyrovnať sa so stratou milovaného otca a naplno sa sústrediť na náročné učivo. K ekonómii sa napokon vrátila, aby si neuzavrela cestu k povýšeniu. Keďže v tom čase pôsobila vo Zvolene, rozhodla sa pre tamojšiu technickú univerzitu. Titul inžinierky získala v odbore ekonómika a manažment v drevospracujúcom priemysle.

Verná útvaru

Rodáčka zo Sobrańec už počas štúdií na akadémii túžila po pozícii dôstojníčky rádiolokačného kompletu v Michalovciach. Po slávnostnom vyradení sa jej tento cieľ splnil. Nástupom do michalovskej rotý patriacej práporu rádiolokačného prieskumu vtedajšej Brigády velenia, riadenia a prieskumu Zvolen (dnes 2. brigády vzdušných síl), započala jej vernosť tomuto jedinečnému útvaru, ktorého jednotky sú dislokované po celom území Slovenska. Vo vysnívanej práci dôstojníčky rádiolokačného kompletu však neslúžila dlho. „Po polroku som sa stala veliteľkou čaty, kde som sa dostala k prevádzke a práci s ľuďmi,“ spomína kapitánka. „Našťastie som vždy vedela nájsť spôsob, ako aj najväčšieho lajdáka prinútiť urobiť to, čo treba,“ dodáva.

Po troch rokoch v Michalovciach bola v rámci práporu prevelená do Zvolena na oddelenie riadenia operácií. Tam zažila ďalšiu skúšku ohňom. „Po krátkom zaškolení kolegovia z operačky odišli na misiu. Na mne a kolegyni zostalo celé oddelenie,“ spomína Ivana. Učila sa za pochodu a často aj nad rámec služobného času. „Takzvané hodenie do vody je niekedy najlepšie. Baví ma učiť sa niečo nové. Keď sa dostanem na inú pozíciu, snažím sa ísť do hĺbky, kým sa nedostanem k základom. Potom sa viem jednoduchšie odraziť, posúvať ďalej a zdokonaľovať sa,“ vysvetľuje kapitánka Gejgušová.

Úspech na prvýkrát

Po úspešnom konkurenčnom výbere sa jej život zmenil. Čerstvú nadporučíčku sa stretla s novými výzvami pri spracovávaní dokumentácie a výcviku jednotky. Na pozícii zástupkyne veliteľa rádiolokačnej rotý v Ožďanoch za vojenský výcvik zodpovedala. Ten bol jej silnou stránkou. „Neprešla som mechanizovanou jednotkou. Napriek teoretickým vedomostiam mi chýbali praktické skúsenosti,“ hodnotí Ivana sebakriticky. Nemá rada polovičatú prácu, preto musela v prvom rade zapracovať na sebe, aby mohla odovzdávať svoje poznatky ostatným. Okrem toho sa vyrovnávala s rozpadom prvého manželstva. S odstupom času považuje toto obdobie za jedno z najťažších vo svojom živote.

Návrat k technike

„Obdivujem vojakov, ktorí slúžia na jednom mieste a nikam sa nepohnú. Ja rada skúšam niečo nové. Aj vďaka tomu som ešte nevyhorela,“ oceňuje kapitánka. Po štyroch rokoch v Ožďanoch sa ako náčelníčka rádiolokačného kompletu vrátila do Michaloviec. Skôr, než nastúpila do služieb, sa vďaka pomoci skúsenejších kolegov naučila odstraňovať poruchy na technike. „Rádiolo-



kátor ST-68 nepovažujem za jednoduchý stroj. Prvé služby som trpela, že sa niečo pokazí. Postupne obavy opadli," spomína na 24-hodinové služby Ivana. Už do roka sa stala veliteľkou kompletu. Zodpovedala za päťdesiat podriadených, plánovanie služieb, vyhodnocovanie služobného času a podieľala sa na opravách. Do služieb prestala chodiť, keď zistila, že je tehotná. Po polroku materskej dovolenky sa vrátila do práce a rodičovské povinnosti prevzal manžel. „Keď vypukla vojna na Ukrajine, ťahala som pohotovostnú časť. Pôvodný zámer trojitého obloženia našťastie padol a striedali sme sa len na denné a nočné smeny. Keby nie, takmer neuvidím svoje dieťa. To mi už nebolo jedno," priznáva matka Alžbetky. Počas tohto náročného obdobia sa sťahovali do Zvolena. Dovolenky boli zakázané. Ohliadky bytov si plánovala len počas voľna po nočnej smene.

„Veľmi oceňujem môjho manžela, je ochotný ísť so mnou tam, kam potrebujem. Je perfektný. Dokáže sa samostatne postarať o dcéru a umožňuje mi budovať si vlastnú kariéru," hrdó vraví Igorova manželka.

Logistika jej sadla

Po kapitánsku hodnosť si musela ísť do Zvolena. Už tri roky pôsobí na logistike brigády. Zväčša slúžila v mužskom kolektíve, teraz naopak. „Logistika mi sadla. Najskôr som mala na starosti zásobovaciu triedu II. Po zmene tabuliek som náčelníčkou skupiny technických služieb," vysvetľuje kapitánka Gejgušová. Dnes zodpovedá za tabuľkovú výzbroj a materiál, spracúva tabuľky počtov, hlásenia operačnej pripravenosti, pripravuje podklady do mobilizačnej správy. „Mám pod sebou aj ľudí

zabezpečujúcich prevádzku a opravy. Dá sa to zvládnuť. Niekedy je toho však veľa. Keď nestíham, chodím domov rozladená," priznáva Ivana. „Zúčastňujem sa na všetkých brigádnych cvičeniach, žiadne úľavy neriešim. Boli chvíle na začiatku tohto roka, keď som si hovorila, že som mohla radšej zostať v Michalovciach, pri rodine. Mal by mi kto pomôcť s dcérou, okrem manžela. Teraz sme tu sami. Odkázani jeden na druhého. Oba ja pochádzame z Fekišoviec. Mama ešte pracuje. Manžel už matku nemá," s povzdychom hovorí kapitánka.

Sťahovania už bolo dosť

Od novembra minulého roka žijú vo vysnívanom domčeku vo Zvolenskej Slatine. Rekonštrukcie staršieho domu sa neboja. „Mám šťastie na šikovného manžela. Ja som tiež technický typ. Baví ma stierkovanie, maľovanie a viem

klásť aj podlahu. Teším sa najmä na prácu v záhrade," prezrádza Ivana. Hoci ju láka majorská hodnosť, rada by aspoň na chvíľu pôsobila v regióne Zvolena. Sťahovania už mala dosť.

Neoceniteľné skúsenosti

„Kapitánka Gejgušová slabé stránky azda ani nemá. Jej prednosťou sú skúsenosti. Keďže prešla rôznymi funkciami práporu rádiolokačného prieskumu a 2. brigády vzdušných síl, má neoceniteľný prehľad. Pozná situáciu od základnej funkcie až po logistiku brigády," chváli kapitánku podplukovník Miloš Pešta. Zástupca veliteľa brigády u nej oceňuje i jej vytrvalosť a spoľahlivosť: „Iva nepozná slová nedá sa, nemôžem. To sú jej dve devízy. Tie sú pre mňa, ako jej nadriadeného, najdôležitejšie“.

Zuzana Mildeová

Foto: OS SR, archív I. G.





V uniformách bežali aj kadeti
Katedry vojenskej taktiky
a operačného umenia AOS

Úderom čepele útočného noža veliteľa 65. prieskumného práporu Prešov podplukovníka Ivana Nagya o delostreleckú nábojnicu 1. marca na trase Stará Ľubovňa – Jarabina odštartovali 2. ročník bežeckého Memoriálu seržanta Michala Strenka.



Fotografia seržanta Strenka v čase vojny a čestné strázenie pri jeho soche v Starej Ľubovni v deň 80. výročia jeho úmrtia

Ked' náš 65. prieskumný prápor Prešov dostal pred vyše dvoma rokmi zapožičaný čestný názov Prieskumný prápor Michala Strenka, chceli sme ukázať obyvateľom z jeho rodného kraja, že my, vojaci, máme chuť a vieme zorganizovať na jeho počesť aj niečo nad rámec našich bežných služobných povinností," uviedol plukovník Marián Brinček, vtedy veliteľ 65. prieskumného práporu, ktorý dnes už velí 22. prieskumného pluku.

Zámer, zanieťenie, realizácia

Po tom, ako sa 65. prieskumný prápor pustil do organizácie 6,5 kilometra dlhého krosového behu s prevýšením 120 metrov, nebolo to vyslovene len o guráži. „Obávali sme sa, ako ma-

ličká dedina na severovýchode Slovenska prijme náš zámer. Tiež ako v Jarabine prijmu samotných vojakov," spomenul plk. Brinček. Pokračoval: „Keďže som sa starostovi rodnej obce seržanta Michala Strenka predstavil už v čase, keď sme očakávali udelenie čestného názvu, mohol som nadviazať na prvé stretnutie. No i tak, keď som ho navštívil s tým, že chceme zorganizovať bežecký memoriál na pamiatku ich rodáka, bol trochu prevapený.“

„V našej obci bol seržant Strenk ako hrdina druhej svetovej vojny dlho nepoznaný. No po roku 1989 sa postupne dostával do povedomia aj v Jarabine," uviedol starosta Radoslav Beňo. Do istej miery sa niet čo čudovať, že prioritu v nezabúdaní mala Červená armáda. Veď táto obec, ktorá má dnes 920 obyvateľov, pretrpela vojnu doslova na vlastnej koži. O to viac, že po vydrancovaní obce nacistami a intenzívnych bojoch ostalo v dedine 25. januára 1945 zničených 60 domov a hospodárskych budov.

„Trinásti Jarabinčania vo vojne padli. Vráťane Michala Strenka. Obec spolu s miestnou organizáciou Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov a základnou školou už dlhšie organizuje na jeseň turistický pochod na počesť jeho narodenia. Keď však prišiel s iniciatívou memoriálu plukovník Brinček, ktorý už medzitým získal pre svoj zámer zakladateľov Vojenskej expozície Michala Strenka v Starej Ľubovni Branislava Ilkoviča a jeho manželku Katku, ich zanieťenie ma oslovilo. Získal si ma. Išli sme do toho!"

Od plánovania až po regrutáciu



Zakladateľ memoriálu
plk. Marián Brinček

„My vojaci máme v sebe dosť výrazný syndróm plánovania. A to v miere, v ktorej sme domácich azda až zaskočili. No prenášanie našich vojenských plánovacích postupov aj na civilov malo úspech, keďže prvý aj druhý ročník dopadol výborne," usmial sa plk. Brinček.

„Samozrejme, spolupracujeme s obcou Jarabina, aj s Vojenskou expozíciou Michala Strenka, ale prete-



Plk. Ivan Nagy v úlohe štartéra



Na 6,5 kilometrovú trať vybieha jednotka 65. prieskumného práporu

ky sú najmä v našej gescii. A to od stanovenia trasy cez rozdelenie do kategórií, systém štartu, kontroly na trati, časomieru v cieľi, vojenské zdravotnícke zabezpečenie – až po cisternu s vodou v cieľi od miestnych dobrovoľných hasičov, pri ktorej si pretekári mohli umyť zablatené bežecké topánky,” povedal veliteľ 65. prieskumného práporu Prešov podplukovník Ivan Nagy. Možno dodať, že nielen bežecké topánky, ale aj vojenské kanady. Veď ako prvá odštartovala dvadsaťčlenná čestná jednotka práporu v maskáčoch a so zástavou práporu. No a čo je veľmi dôležité, zatiaľ čo v Starej Ľubovni na 6,5-kilometrovú lesnú trať štartovali jednotlivé kategórie dospelých, priamo v Jarabine organizovali na kratších tratiach preteky pre školákov. Boli ich skoro tri desiatky.

„Ide hlavne o deti a mládež, lebo informácií majú síce čoraz viac, ale nie všetky sú správne. Keď dnes môžu spoznať osudy skutočného hrdinu a uctiť si ho prostredníctvom športu, vnímam to ako ideálnu situáciu,” zdôraznil primátor Starej Ľubovne Ľuboš Tomko, ktorý vo svojej kategórii dobehol na druhom mieste.

Povzbudiť pretekárov a oceniť organizátorov prišiel tiež generálporučík v. v. Jaroslav Vývlek, ktorý bol pred odchodom do zálohy v roku 2012 zástupcom náčelníka Generálneho štábu OS SR. „Takéto vojakmi organizované športové podujatia môžu zohrať pozitívnu úlohu aj pri regrutácii,” vyslovil s presvedčením.

Spokojný bol tiež riaditeľ Vojenského historického ústavu plukovník Miloslav Čaplovič. „Vojenská expozícia Michala Strenka je venovaná nielen bojom v Tichomorí, ale aj na východnom či západnom fronte. Keďže sme sem z nášho depozitu zapožičali viacero exponátov, teší ma, že si ich pred štartom pozrela aj približne stovka športovcov.“

Po pretekoch si diváci mohli už v centre Jarabiny pozrieť ukážky vojenského výcviku sprevádzané paľbou či dymovou clonou.



Ukážky boja zblízka

Pod'akovanie a posolstvo

Program počas slávnostného vyhodnotenia v miestnom kultúrnom dome bol zase v réžii domácich folklórnych súborov Poľana a Orjabina. Starosta Radoslav Beňo poďakoval ministerstvu obrany a ozbrojeným silám za dôležitú pomoc pri organizovaní celého slávnostného dňa. Ocenil aj pomoc, ktorú vlani dostala obec Jarabina a Vojenská expozícia Michala Strenka z dotačnej schémy ministerstva obrany s cieľom posilnenia pamiatky najslávnejšieho amerického vojaka so



Pietna spomienka pri rodnom dome

slovenskými koreňmi, ktorý zahynul 1. marca 1945 v bojoch o Japoncami okupovaný ostrov Iwo Jima (Obrana o M. Strenkovi písala podrobne v minulom čísle). Vedúci oddelenia starostlivosti o vojnových veteránov a vojenských dôchodcov MO SR Richard Zimányi odovzdal v mene vedenia ministerstva obrany starostovi Pamätnú medailu k 80. výročiu SNP a skončenia druhej svetovej vojny, ktorú seržantovi Michalovi Strenkovi udelili in memoriam.

Organizátori Memoriálu Michala Strenka rozbehli podujatie vo veľmi dobrom štýle a zaslúžia si uznanie. Veľký potlesk patrí tiež kadetom Akadémie ozbrojených síl nielen za to, že Lucia Filová bola prvá a Michal Zuštiak tretí v hlavných kategóriách mužov a žien, ale že ich 40-členná výprava bežcov bola nepochybne najpočetnejšia.

„Som hrdý, že seržant Michal Strenk priniesol slávu príslušníkom poddôstojníckeho zboru nielen v Amerike, že jeho posolstvo služby v boji za vlasť a demokraciu je inšpiráciou aj pre nás, no som hrdý aj na to, že kolegovia z ozbrojených síl so svojimi spolupracovníkmi pripravili na jeho počesť takýto vydarený memoriál, ktorý nepochybne bude mať aj ďalšie pokračovania,” avizoval hlavný poddôstojník OS SR štábný nadrotmajster Imrich Fekete.

Text a foto: Pavol Vitko



Program jubilejného 75. Berlinale naznačoval, akoby si na sklonku druhého roku agresie Ruska proti Ukrajine filmový svet na hrôzy vojny privykol. A ak už téma vojny do festivalového programu prenikla, nuž len v dokumentárnom žánri.

Od Bachmutu až po Gazu

Téma rusko-ukrajinského (ale aj arabsko-izraelského) konfliktu je už dlho prítomná nielen na berlínskom festivale, ale i v Cannes a Benátkach. Tohto roku síce Berlinale proklamovalo podporu hrdinsky odolávajúcej Ukrajine, na festival sa však vrátila ruština nielen ako jazyk akreditovaných hostí a novinárov, ale znela i z filmového plátna. Oficiálne síce Ruská federácia medzi zúčastnenými krajinami chýbala, azbuka však z úvodnej festivalovej znelky, uvádzajúcej každé predstavenie, nezmizla. A viacero prehliadok uviedlo diela ruských filmárov – hoci pod zástavami iných koprodukčných krajín.

Najvýraznejším príkladom bol monument 55-ročnej dokumentaristky Julie Loktevej *My Undesirable Friends: Part 1 – Last Air in Moscow* (Moji nechcení priatelia: Časť 1 – Posledný vzduch v Moskve).

Moji nechcení priatelia

Rodáčka zo sovietskeho Leningradu v americkej produkcii, ale v ruštine, od roku 2021 v Moskve prevažne mobilným telefónom nakrúcala svojich kamarátov a známych, mos-

kovských novinárov, filmárov, umelcov, aby zaznamenala ich názory, postoje a život v čoraz prisnejšom putinovskom režime. V Moskve ju zastihol i začiatok „trojdňovej špeciálnej vojenskej operácie proti ukrajinským fašistom“. Viac ako päťhodinový film (324 minút) sa začína ako generačný portrét, no rýchlo sa láme do drámy, v ktorej ide o život. Moskovskí novinári, intelektuáli a umelci musia riešiť dilemu: emigrácia, prenasledovanie, alebo mlčanie? „Takýto film by sa dnes už nedal nakrútiť,“ povedala autorka. „Svet, ktorý zobrazuje – živá komunita novinárov a aktivistov, oponujúcich režimu – už v Moskve neexistuje a je ťažké si predstaviť, že existoval ešte zopár mesiacov predtým, ako Rusko začalo na Ukrajine totálnu vojnu. Takmer všetci, ktorých vo filme vidíte, museli ujsť do exilu. Od začiatku vojny opustilo Rusko viac než milión ľudí.“

Problematicku konfliktu sa usiluje vykresliť cez osudy a svedectvá komplexne. „Veď hoci som sa narodila v Leningrade a som Ruska, starí rodičia z matkinej strany boli Ukrajinci a aj ona tam žila až do druhej svetovej vojny. Bežný ruský príbeh. Pre Putina to však nepredstavovalo žiadny argument proti vojne, skôr za ňu.“

Znamenie času

Jediným celovečerným dokumentom v hlavnej festivalovej súťaži bola snímka ukrajinskej filmárky Kateryny Gornostajovej *Співачка часу* (Záznam času). Prvý ukrajinský film v súťaži od roku 1997, keď Kira Muratovová v Berlíne uviedla svoje Tri príbehy, je v súlade s názvom neinscenovaný záznam rôznych situácií so spoločným menovateľom: od začiatku ruskej agresie v roku 2014 v mestách a dedinách zasiahnutých vojnou pokračuje vyučovanie. Školská dochádzka je často pre deti to jediné, čo im ešte zostalo, čo vyvoláva zdanie normalnosti a bezpečia. Film formou mozaiky zobrazuje vidiecke školy v rôznych častiach krajiny ako symboly odolnosti, kde učitelia a žiaci prežívajú i za mimoriadnych okolností. Poskytuje intímny a vzácny pohľad na to, ako vojna na Ukrajine ovplyvňuje každodenný život a uprostred neustáleho nebezpečenstva umožňuje vzdelanie, kultúru, no predovšetkým pocit normalnosti. Filmári nakrúcali v budo-



Moji nechcení priatelia: Časť 1 – Posledný vzduch v Moskve



Стрічка часу (Záznam času)

vách, ktoré odolali hrôzam vojny, ale aj v ruinách, v podzemných krytoch, v metre, zaznamenali i dištančné vyučovanie prostredníctvom internetu.

„Nakrúcať sme začali v apríli 2023 a skončili v júni 2024 odovzdávaním maturitných vysvedčení v Bachmute, ktoré sa konalo cez internet,“ spresnila režisérka. „Na scenár v tradičnom zmysle sme mohli rýchle zabudnúť, museli sme sa prispôbovať podmienkam, ktoré sa stále menili. Boli sme aj pri frontovej línii, nad hlavami nám lietali strely a drony. Niektoré školy zbombardovali prv, ako sme sa tam dostali, do iných sme sa vrátili viackrát, zopár scén sme poskladali z návštev rôznych miest jedného regiónu. Najdlhšia bola cesta do Očakiva, Mykolajiva a Odesy.“

Lanzmannova Šoa

V roku 1985 nakrútil francúzsky dokumentarista Claude Lanzmann vysoko cenený film *Shoah* (Šoa). Pôvodne ho oslovil Izrael, ktorý chcel dvojhodinový dokument zložený z výpovedí Židov, ktorí prežili holokaust. Lanzmann sa pustil do práce, ale čoskoro zistil, že objednávku splniť nedokáže. Jeho viac ako deväťhodinová snímka (566 minút) je výsledkom jedenástich rokov výskumu a zbierania materiálu v štrnástich krajinách celého sveta. Práca v strižni trvala ďalšie dva roky. Výsledok neobsahuje žiadne dobové zábery z vojny a holokaustu, skladá sa len z výpovedí očitých svedkov, tých, čo prežili – ale tiež priamych účastníkov, páchatelov, esesmanov, dozorcov a verejnosti, ktorá často o zverstvách nacistov nechcela mať ani potuchy. Ich spomienky ožívajú pri návštevách miest činu, koncentračných táborov Chelmno, Treblinka, Auschwitz. Lanzmann zachytil jedinečné výpovede odchádzajúcej generácie, svedkov rasizmu, xenofóbie a zvrhlej ideológie národného socializmu. Vzniklo tak dĺžkou, charakterom a významom unikátne dielo, kto-



Shoah (Šoa)

ré v mnohých smeroch prekračuje hranice obyčajného dokumentu. Viac ako 350 hodín filmového materiálu, ktorý Lanzmann pri nakrúcaní zaznamenal, je verejnosti dostupných na webových stránkach US Holocaust Memorial Museum vo Washingtone.

Medzi vypovedajúcimi pamätníkmi je i Rudolf Vrba, vlastným menom Walter Rosenberg, narodený roku 1924 v Topoľčanoch. V lete 1942 sa dostal do koncentračného tábora v Osvienčime, odkiaľ spolu s Alfrédom Wetzlerom o dva roky neskôr utiekli, aby svetu podali pravdivé svedectvo o nacistických zverstvách.

Berlínsky festival uviedol filmový monument Šoa pri príležitosti 40. výročia premiéry ako súčasť prestížnej prehliadky Berlinale Special v zrekonštruovanej podobe spolu s premiérou nového dokumentárneho filmu *Je n'avais que le néant – Shoah par Lanzmann* (Všetko, čo som mal, bola ničota – Lanzmannova Šoa). Francúzsky autor Guillaume Ribot ním na ploche 94 minút mapuje Lanzmannov život a dielo s prihliadnutím na jeho film Šoa, pričom využíva aj vzácne, dosiaľ nezverejnené záznamy.

List nezvestnému

Nancy Spielbergová, mladšia sestra legendárneho filmára Stevena Spielberga, je producentkou dlhometrážneho izra-



Michtav Le'David (List Davidovi)

elsko-amerického dokumentárneho filmu *Michtav Le'David* (List Davidovi), ktorý tiež zaradili do hlavnej nesúťažnej festivalovej prehliadky Berlinale Special. Izraelský filmový kritik, pedagóg, scenárista a režisér Tom Shoval ním reaguje na aktuálny konflikt teroristického hnutia Hamas a židovského štátu. V roku 2013 účinkoval herec David Cunio v Shovalovom režisérskom debute, dráme *Youth* (Mladosť) o násilí a únose. Za svoj výkon získal hereckú cenu Jeruzalemského festivalu. Siedmeho októbra 2023 ho uniesli ozbrojenci Hamasu z kibucu Nir Oz v Gaze. Tom Shoval sa vrátil k pracovným záberom debutovej snímky a použil ich v 74-minútovom filmovom liste nezvestnému priateľovi.

„Keď som sa dozvedel, že Davida, jeho manželku Sharon, ich dve dcéry a mladšieho brata uniesli, pukalo mi srdce,“ vyznal sa režisér. „Manželku a dcéry prepustili pri prvej výmene rukojemníkov v novembri 2023, ale David a jeho brat ostali v zajatí. Vrátil som sa k testovacím a pracovným záberom *Mladosti* z kibucu Nir Oz. Sú na nich mnohí z tých, ktorí pri útoku Hamasu zahynuli. Iní sú dodnes nezvestní. Bez použitia akýchkoľvek záberov zo 7. októbra som dielo vytvoril výlučne úpravou záberov, ktoré vznikli pri nakrúcaní *Mladosti*. Výsledok je predovšetkým filmovým listom priateľovi a umeleckému partnerovi. Hovorí o nevyhnutnej potrebe umenia a tvorby a o osude, ktorý nás všetkých spája.“

Miloš Ščepka

Foto: IFFB



Kurz absolventov vysokých škôl



Na pôde Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši sa 10. marca začal v poradí už 34. dôstojnícky kurz pre absolventov vysokých škôl.

Cieľom kurzu je poskytnúť účastníkom vstupné vojenské vzdelanie pre splnenie požiadavky na vojenskú hodnosť po-

ručík, nadporučík a kapitán. Do 34. dôstojníckeho kurzu nastúpilo 75 absolventov civilných vysokých škôl v prípravnej štátnej službe a 30 príslušníkov rezortu obrany v hodnostnom zbore mužstva a poddôstojníkov v dočasnej i stálej štátnej službe.

Kurz sa skladá zo všeobecnej vojenskej prípravy, ktorá trvá jedenásť týždňov, a odbornnej vojenskej prípravy podľa požadovaných jednotlivých vojenských odborností a špecializácií. Na prípravu budúcich dôstojníkov sa podieľajú príslušníci centra vzdelávania, katedier Akadémie ozbrojených síl, ako aj špecialisti z útvarov Ozbrojených síl SR a zariadení rezortu obrany.

Po úspešnom splnení všetkých podmienok v súlade s programami kurzu budú jeho absolventi v hodnostnom zbore mužstva a poddôstojníkov vymenovaní do prvej dôstojníckej hodnosti poručík, poručíčka.



30. veliteľsko-štábny kurz

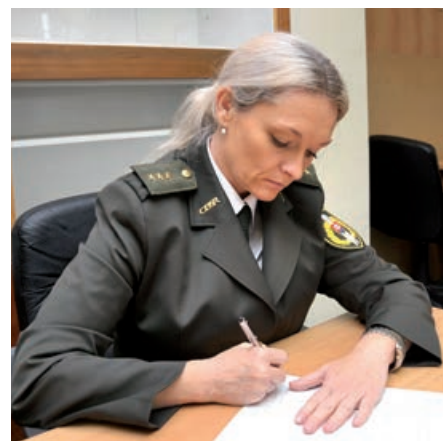


Do 25. apríla sa koná v poradí už tridsiaty základný veliteľsko-štábny kurz. Nastúpilo doň 77 dôstojníčok a dôstojníkov z rezortu obrany. Na pôde Akadémie ozbrojených síl ich privítal rektor AOS brigádnym generálom Aurel Sabó.

Úspešným absolvovaním kurzu, ktorý je súčasťou kariérneho vzdelávania dôstojníkov, spĺňajú vojačky a vojaci v zmysle predpisov požiadavku na vojenskú hodnosť major. Vzdelávací proces sa realizuje systémom modulov, v ktorých je rozsah problematiky rozčlenený na tematické okruhy a témy. Moduly sú vybrané a usporiadané na základe požadovaného výstupného profilu absolventa. Študijný program je zameraný na spoločenskovednú oblasť, problematiku bezpečnosti a obrany, obranné plánovanie a vojenské operácie na stupni prápor/brigáda. Súčasťou tohto modulu je aj cvičenie zamerané na plánovanie a ve-

denie pozemných operácií na úrovni štábu manévrového práporu/brigády v súlade so štandardom NATO APP-28 Tactical Planning for Land Forces.

Vzdelávanie prebieha interaktívnym vyučovaním s aplikáciou kritického myslenia, ktorého cieľom je rozvíjať a stimu-



lovať tvorivé myslenie, osvojiť si vedomosti a spôsoby činnosti prostredníctvom analýzy problémových situácií a ich riešenia prostredníctvom vytýčených hypotéz a ich verifikácie. Účastníci kurzu sú takto motivovaní k samostatnému analytickému a kreatívnemu mysleniu, využívaniu najnovších poznatkov a skúseností. Zastúpenie civilných a vojenských lektorov z prostredia AOS, MO SR a Generálneho štábu OS SR na prednáškach poskytuje unikátne predpoklady na riadenú diskusiu. Dôraz spočíva na individuálnom štúdiu, aktívnej participácii a výmene názorov v rámci seminárov aj pri praktických cvičeniach v auditóriu a syndikátoch.

Prváci a druháci cvičili



Na cvičisku Kamenica sa uskutočnil blokový výcvik kadetov prvého ročníka Akadémie ozbrojených síl. Absolvovali sériu praktických cvičení, ktoré zahŕňali taktickú prípravu, život v poli, pohyb vojaka po bojisku

a pochod členitým terénom. Výcvik viedli skúsení inštruktori školských jednotiek. Riadil ho veliteľ ročníka mjr. Michal Frič. Súčasťou cvičenia bolo zdokonaľovanie dôležitých vojenských zručností, ktoré sú kľúčové pre úspešné plnenie úloh v teréne.

Pred prvákmi absolvovali výcvik v podmienkach reálneho bojiska poslucháči druhého ročníka počas intenzívneho blokového výcviku vo Vojenskom výcvikovom priestore Kamenica nad Cirochou. Cieľom výcviku bolo zdokonaľiť sa v zelenej taktike, ofenzívnych a defenzívnych aktivitách, plánovaní operácií a budovaní obranných postavení.

Kadeti sa počas výcviku rozdelili do dvoch čiat – jedna prevzala obranné pozície, druhá sa pripravovala na ofenzívnu operáciu. Neskôr sa úlohy vymenili a obrancovia prešli do ofenzívnej činnosti, kým druhá skupina začala posilňovať defenzívne línie.

Celý výcvik prebiehal pod dohľadom veliteľa ročníka mjr. Radovana Sliackeho, inštruktorov zo školských jednotiek i kadetov štvrtého ročníka, ktorí svojim mladším kolegom odovzdávali praktické skúsenosti a pomáhali pri bojových nácvikoch.

Život školáka

Sčinnosťou Akadémie ozbrojených síl, štúdiom, prácou a životom študentov i pedagógov sa môžu záujemcovia oboznámiť prostredníctvom časopisu Akademik, ktorý je v elektronickej podobe dostupný aj na internete <https://weblm.aos.sk/casopisy>. Tí, čo dávajú prednosť hovornému slovu, môžu siahnuť po akademických podcastoch. Ich hosťami sú pedagógovia AOS, ktorí približujú študijné programy a vojenské odbornosti. Stiahnuť si ich môžu z internetovej adresy <https://weblm.aos.sk/clanok/podcast-aos>.





MILITARY ENGLISH

COUNTRIES WITH NO MILITARY

Pripravila: Nadežda Kochmanová • Foto: NATO

It may sound thoroughly **peculiar** in times defined by increased military spending and the new arms race **prompted** by Russia's invasion in Ukraine, but there is still a handful of countries that have no **standing** military force. The reasons vary: from relying upon other countries to defend them due to historical and/or logistical circumstances (case in point being Greenland which is militarily dependent upon Denmark) or because its military force has been **disbanded** or prohibited by law or the constitution (such as Costa Rica or the Marshall Islands).

According to the CIA World Factbook, 39 countries and territories do not currently have a "regular military force," but their national police forces act as de facto military forces. For example, the Costa Rica **abolished** its military in 1948 following a short but bloody internal conflict, and the decision was incorporated into the country's constitution. However, its police include paramilitary units trained by the United States and Colombia and takes on the responsibility of protecting the country's borders.

In 1990 Panama also **dismantled** its army to remove the country's military dictator, Manuel Noriega.

Some former colonies that have gained independence – i.e. Palau, Samoa or Tuvalu – never established militaries on their respective territories and are militarily supported by other countries (Australia, New Zealand, U.S.).

Unique among NATO founding countries, Iceland joined the Alliance on the condition that it would not be required to establish a standing military. The reason for the claim was that the population of Iceland was too small to have a capable military, it was much too expensive, and generally the local population was "peace-loving". However, Iceland maintains a Coast Guard force to patrol the territorial waters and monitor Iceland's airspace with four ships and four aircraft. Plus, there is a bilateral treaty signed with the United States and various agreements concerning military operations with Norway, Denmark and other NATO allies in place. An interesting fact: Iceland holds the annual NATO exercises named Northern Viking. The purpose of the

exercise is to test the capabilities of Iceland and its NATO allies, as well as increase the readiness of the forces involved and their inter-operability.

Five other European states have no standing militaries and depend on their neighbors to help in times of **dire need**: Andorra (France and Spain), Liechtenstein (Switzerland and Austria, if needed), Monaco (France), San Marino (Italy) and the Vatican (Italy and Switzerland).

And then there is Japan, which, while its Constitution **outlaws** war as a means to settle international disputes and prevents the country from maintaining armed forces with war potential, operates the Japan Self-Defense Forces, a military force for national territory defense that may only be deployed outside Japan for UN peacekeeping missions.

QUESTIONS:

1. Aké sú 3 hlavné dôvody prečo niektoré krajiny nemajú vlastné armády?
2. Ktorá je jediná z krajín NATO, čo nemá vlastnú armádu a prečo?
3. Čím je v otázke nasadenia ozbrojených síl zvláštne Japonsko?

GLOSSARY

- **peculiar** /pə'kju:ljər/ – svojrázny
- **prompted** /'præmptɪd/ – vyzvaný, stimulovaný
- **standing** /'stændɪŋ/ – stály
- **disbanded** /dɪs'bændɪd/ – rozpustený
- **abolished** /ə'balɪʃt/ – zrušila
- **dismantled** /dɪ'smæntəld/ – rozložila, demontovala
- **dire need** /daɪr nɪd/ – naliehavá potreba
- **outlaws** /'aʊt.ləz/ – zakazovať



por. PaedDr. František Krušínský, SThD.
starší kaplán, 53. prápor poľných služieb Hlohovec

Budme lepší

V dnešnej dobe nosíme v sebe túžbu po dobrom živote. Je to normálne. Očakávame od iných, že budú tými správnymi ľuďmi, a náš život bude spokojný a radostný. Zamysleli sme sa nad tým, kto je to „dobrý človek?“ Mám kamaráta, ktorý na sociálnych sieťach uverejňuje zaujímavé pohľady na svet a život. Nie všetci s ním súhlasia. Páči sa mi, že svoje názory nikomu nevnučuje. Na konci každého príspevku dodá: „Budme lepší.“ Ako na to? Odpoveď nachádzame v Božom Slove: „Každý dobrý údel, každý dokonalý dar je zhora, zostupuje od Otca svetiel...“ (Jak 1.17)

Dobro a dobré dary sú od Boha. Snažme sa ich rozvíjať. Tým, že ich prinášame iným, robíme ich život lepším a radostnejším. V konečnom dôsledku sami zakusujeme to staré známe: „Radosť rozdávaním rastie.“ Realita je často na našom Slovensku iná. Vzdialená od ideálov. Závisti a nenávisť sa akoby stávala národným športom a obľúbená disciplína má názov: hádzanie polien pod nohy. Presviedčame sa o tom aj na miestach, kde to najmenej čakáme. Čo s tým? Ak si to uvedomíme, sme na dobrej ceste.

Boh je Dobro a dáva dobré dary. Túži, aby sme sa stali lepšími ľuďmi. Žijeme v čase, keď sa spoločnosť mení. Aj my sa môžeme zmeniť. Ako? Skúsme namiesto negatívnych slov pomôcť každý deň aspoň jednému človeku. Napríklad aj tým, že budeme k nemu dobrí. Spôsobov je mnoho. A možností ešte viac. Sme tu, aby sme prinášali svetlo do tmy smútku, depresii, hnevu, závesti i nenávisťi.

Poznáte príbeh Muž, ktorý sadil stromy od Jeana Giona? Je to príbeh o jednoduchom mužovi menom Elzéard Bouffier. Jeho múdrosť bola v tom, že nechcel zmeniť celý svet – mal iba víziu, že zmení svoje okolie. Ničím výnimočným... iba sadením stromov...

Skúsme to aj my. Sadme dobro, lásku, milé slová, načúvajte. Ako hovorí môj kamarát: „Budme lepší.“

Dýchaj, hýb sa, cvič!

Dychové cvičenia majú významný vplyv na fyzické aj psychické zdravie. Pravidelným praktizovaním sa zlepšuje funkcia pľúc, posilňujú sa dýchacie svaly a zvyšuje sa kapacita pľúc. Zároveň dochádza k lepšiemu okysličeniu organizmu, čo vedie k vyššej energii a vitalite.

Dychové techniky podporujú kardiovaskulárny systém tým, že regulujú krvný tlak a znižujú záťaž na srdce. Správne dýchanie pomáha zlepšiť držanie tela, pretože podporuje vzpriamenú chrbticu a uvoľňuje napätie v svaloch.

Okrem fyzických benefitov majú dychové cvičenia výrazný vplyv aj na psychickú pohodu. Pomáhajú znižovať stres a úzkosť aktivovaním parasympatického nervového systému, čím sa redukuje hladina stresových hormónov v tele. Pravidelná prax vedie k zlepšeniu koncentrácie a mentálnej jasnosti vďaka lepšiemu prísunu kyslíka do mozgu. Dychové techniky zároveň podporujú emocionálnu stabilitu, pomáhajú pri zvládaní emócií a znižujú panické reakcie.

Dôležitou súčasťou dychových cvičení je aj podpora relaxácie a kvalitného spánku. Pomáhajú pri nespavosti, uvoľňujú telo a upokojujú myseľ, čo vedie k hlbšiemu a regeneratívnemu spánku.

Lokalizované dýchanie do brucha (bránicové dýchanie)



Lahneme si na chrbát, nohy pokrčíme v kolenách tak, aby boli na úrovni bedier. Drieková chrbtica sa opiera o podložku. Krk a ramená sú uvoľnené. Hlavu si nastavíme tak, aby bola v predĺžení chrbtice a môžeme si ju podložiť menším vankúšom alebo podložkou. Ruky voľne položíme na brucho, kde lokalizujeme dýchanie. Dýchame voľne a prirodzene bez toho, aby sa nám dvíhal hrudník. Snažíme sa

dýchať do celej oblasti brucha a pod prstami cítime, ako sa brucho rozvíja do všetkých strán.

Lokalizované dýchanie do hrudníka

Pokračujeme v pozícii v ľahu na chrbte s pokrčenými nohami. Položíme jednu alebo obidve ruky na oblasť hrudníka, kde lokalizujeme dýchanie. Cieľom je nácvik rozpirania hrudníka do všetkých smerov. Dbáme na to, aby boli ramená, krk a svaly v tejto oblasti stále uvoľnené a v rovnakej pozícii. Brucho by sa pri tomto dýchanom cvičení nemalo rozpiráť a zostáva taktiež uvoľnené.



Dýchacia vlna

V rovnakej pozícii si jednu ruku voľne položíme na brucho a druhú na oblasť hrudníka. Nádyh a výdych sú rozdelené do dvoch častí.



Začínáme nádychom do brucha a potom sa nadýchame do hrudníka. Začíname vydychovať najskôr z brucha, zvyšok vzduchu vydýchame hrudníkom. Dbáme na to, aby bola drieková časť stále opretá o podložku, ramená uvoľnené a hlava v predĺžení chrbtice. Cieľom je prepojenie prvých dvoch cvičení do jedného s uvedomovaním si lokalizácie dýchania.

Predĺžený výdych cez ústa

Nastavíme sa do pozície pohodlného sedu, dbáme na rovný chrbát s uvoľnenými ramenami a hlavou v predĺžení chrbtice. Ruky položíme voľne na stehná alebo vedľa tela. Cvičenie začneme voľným nádychom nosom do brucha a pokračujeme pomalým predĺženým výdychom cez našpúlené pery. Snažíme sa vydychovať čo najdlhšie, až kým necítíme potrebu sa znovu nadýchnuť. Cieľom cvičenia je zlepšiť toleranciu na oxid uhličitý.



Dýchanie v pozícii na štyroch

Dáme sa do pozície na štyroch tak, aby boli kolena pod bedrami a ruky pod ramenami, ktoré mierne povolíme v lakťoch. Špičky nôh sa zapierajú do podložky. Chrbát je rovný, panva v neutrálnej pozícii a hlava v predĺžení chrbtice tak, že pohľad smeruje do podložky. Dýchame voľne nosom a pri nádychu sa snažíme lokalizovať dych do celej oblasti brucha. Cvičením sa zameriavame aj na zadnú časť krížovej oblasti, tým docielime dýchanie do všetkých smerov.



Aby sa dostavil požadovaný účinok, je vhodné cvičiť desať opakovaní každého cviku po tri série.

Text a foto: PhDr. Dávid Líška, PhD., Natália Paulíková

MIESTO PRE PSYCHOLÓGA



por. Mgr. Nika Konrádyová, PhD.
psychologička, 91. ženijný pluk Sereď

Gombíkový mozog

Ani nie tak dávno platilo, že ak človek niečo chcel, tak si to musel vedieť urobiť sám s vlastnou hlavou; či išlo o vypestovanie obživy, starostlivosť o hospodárstvo, orientovanie sa v prostredí, pamätanie si informácií a podobne. Jednotlivec musel vedieť, ako na to. Musel vedieť čo, ako a kedy urobiť, aký nástroj na čo použiť, aký postup zvoliť... Na vykonanie všetkých týchto aktivít využíval funkcie mozgu ako je krátkodobá a dlhodobá pamäť, priestorová orientácia, analytické myslenie, rozhodovanie a predstavivosť. Ludovo povedané: tími to aktivitami si udržiaval mozog „v kondičke“. A ako je to teraz? Ak chceme nejaké potraviny, stačí si ich kúpiť cez aplikáciu na pár klikov. Ak chceme umyť riad, povysávať, pokosiť trávnik, stačí stlačiť gombík. Informácie si za nás pamätajú mobily, matematické problémy riešia kalkulačky, gramatiku nám opravuje autocorrect, cestu nám ukazuje navigácia a dalo by sa pokračovať – obzvlášť s využitím AI. Dospeli sme do štádia, pre ktoré platí, že na väčšinu činností stačí stlačiť gombík. Na náš mozog máme tak len jednu požiadavku – aby vedel, ktorý gombík kedy stlačiť a smart zariadenia už urobia prácu za nás. Už si svoj mozog neudržiavame v kondičke tak, ako kedysi. Aký vplyv má toto všetko na náš mozog? Stáva sa s ním presne to, čo sa stane s telom športovca, keď prestane trénovať. Také telo už nepodá vysoký výkon a ani výdrž už nie je tým, čím bývala. Ak nechceme, aby sa niečo podobné stalo s naším mozgom, musíme sa oň začať adekvátne starať a primerane ho zaťažovať. Môžeme začať tým, že znova začneme nejaké činnosti vykonávať manuálne a nepreneháme to len moderným zariadeniam, budeme tráviť viac času aktivitami na čerstvom vzduchu (cvičenie, záhradka), nájdeme si nejaké hlavolamy (sudoku, krížovky, puzzle), nákupný zoznam sa snažíme uložiť do pamäte a nie do poznámky v mobile a pod. Možností, ako rozvíjať mozog, je veľa. Len si vybrať tie svoje.

OBRANA • Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Ročník XXXIII.
• č. 4/2025 • Redakčná uzávierka 24. 3. 2025 • Do výroby zadané 28. 3. 2025
• Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 30 30 37, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 30 30 38, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktor: Jozef ŽIAK, plukovník v. v., tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 30 30 39, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk
• Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ
• Adresa: Mesačník OBRANA, Ministerstvo obrany SR, Námestie generála Viesta 2, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR a OS SR • NEPREDAJNÉ

NOVINKA

RODINNÁ REKREÁCIA V CHORVÁTSKU

SPOLOČNOSŤ HOREZZA, A.S., PRINÁŠA
V LETE 2025 NOVINKU - RODINNÚ
REKREÁCIU PRI MORI V CHORVÁTSKU!



Apartmány Porto Samaria sa nachádzajú v meste Trogir, v časti Seget Donji, 100 m od pláže. Sú určené najmä pre rodiny s deťmi, čomu je prispôsobené rozdelenie i vybavenie apartmánov (pevné lôžka a rozkladacie pohovky). Rekreačné zariadenie Porto Samaria ponúka 13 apartmánov, (každý z nich disponuje vlastnou kuchyňou a kúpeľňou), bazén a reštauráciu.

Pobyty sú v týždňových turnusoch, vždy od stredy do stredy a zahŕňajú ubytovanie, stravu vo forme polpenzie, parkovanie, prístup k WiFi. Hostia majú k dispozícii slnečníky a ležadlá pri bazéne. Doprava je individuálna (autom, letecky). Najbližšie letisko je v meste Split (asi 13 minút od zariadenia autom).

Záujemcovia o rodinnú rekreáciu v Chorvátsku majú na výber termíny od júna do polovice septembra 2025. Prvý turnus sa začína 4. 6., posledný 10. 9. 2025.

V prípade záujmu o rekreáciu v Chorvátsku možno žiadať prostredníctvom Vojenského úradu sociálneho zabezpečenia.

VIAC INFORMÁCIÍ O ZARIADENÍ PORTO SAMARIA
NÁJDETE NA [HTTP://WWW.PORTOSAMARIA.COM](http://www.portosamaria.com)

Portrét Jána Bakossa

Múzeum Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici
získalo v októbri 2024 ako dar olejomaľbu od Júliusa Flacheho
– portrét evanjelického kňaza, redaktora a protifašistického bojovníka
Jána Bakossa.

Július Flache sa narodil 7. novembra 1892 v Budapešti. Korene rodiny Flache siahajú do Francúzska, odkiaľ ušli pred prenasledovaním a našli útočisko v strednej Európe.

Július Flache

Mladý Július Flache už počas stredoškolských štúdií študoval sochárstvo, od roku 1911 na vysokých školách v Budapešti a Viedni. V rokoch 1914 – 1917 pôsobil ako hlavný kreslič divízneho štábu rakúsko-uhorskej armády. Pri tejto práci ho osud v roku 1917 zavial do Banskej Bystrice, kde vo vojenskom lazarete stretol budúcu manželku Vilmu Holeschovú. Odvtedy pôsobil v meste pod Urpínom, kde aj zomrel 18. septembra 1967.

Jeho výtvarný prejav ovplyvnila secesia, po roku 1914 najmä západoeurópska moderna, cézannovská tradícia, expresionizmus i väzby na renesanciu. Venoval sa najmä portrétnej maľbe i žánrovým portrétom s horehronskými typmi (Vidiečanka, 1941; Nezamestnaný, 1932), v krajinárstve vedutám Banskej Bystrice a okolia. Historická maľba vyvrcholila trojrozmernými kompozíciami pre Národný dom v Banskej Bystrici, pri zátišiach si často vyberal horehronské motívy. Založil výtvarný spolok Jednota výtvarných umelcov Slovenska a v rokoch 1920 – 1937 pôsobil ako jeho správca. Diela Júliusa Flacheho sú v Slovenskej národnej gallerii, v galériách v Liptovskom Mikuláši, Banskej Bystrici a Bojniciach, Kremnici a Banskej Štiavnici. V roku 1962 mal v Banskej Bystrici súbornú výstavu.

Ján Bakoss

Obraz je figurálnou kompozíciou s poprsím postavy. Portrétovaný Ján Bakoss sa narodil 31. marca 1895 v Pukanci. Bol evanjelickým kňazom augsburského vyznania. Zmaturoval v roku 1915 v Banskej Štiavnici. Po návrate z frontu prvej svetovej vojny, kde



bol ranený, študoval teológiu v Bratislave a Halle v Nemecku. Oženil sa s Elenou Schwarzovou a v roku 1925 sa im narodil syn Ivan, v roku 1929 syn Martin a neskôr v roku 1933 syn Pavol.

Ján Bakoss pôsobil ako evanjelický kaplán v Pukanci, ako farár v Jablonočniciach, v Hybe, Poprade-Veľkej a od roku 1935 v Banskej Bystrici. Bol autorom kázni, náboženských úvah, apologetických, biografických a popularizačných článkov, recenzií. Prekladal z nemčiny. Od roku 1921 prispieval do Evanjelického posla spod Tatier, Stráže na Sione, Cirkevných listov, Tranovského kalendára, Evanjelického kazateľa, Národných novín, Živeny. V rokoch 1927 – 1935 redigoval časopis Evanjelický posol spod Tatier, od roku 1938 Naša cirkev, čo bol zborový časopis banskobystrického evanjelického cirkevného zboru. Popri pastoračnej práci sa venoval i osvete a národno-kultúrnej činnosti. V banskobystrickom evanjelickom cirkevnom zbore pôsobil aj ako predseda Evanjelického spolku. V rámci banskobystrického cirkevného zboru sa významnou mierou zaslúžil o vytvorenie

charitatívneho finančného fondu Skrytá bieda, ktorý bol určený na pomoc chudobným evanjelikom.

Krstil Židov

Práve s Banskou Bystricou je spojená aj Bakossova odbojová činnosť. Okrem toho, že bol členom Revolučného národného výboru a pripravoval Povstanie v auguste roku 1944, pomáhal obyvateľom židovského pôvodu ukryť sa pred deportáciou a smrťou. V roku 1942 pokrstil v banskobystrickom cirkevnom zbore viac ako sto Židov a zaslúžil sa o zachranu prenasledovaných židovských detí ich presťahovaním do evanjelických sirotincov v Modre, Myjave a Liptovskom Mikuláši. Od roku 1944 bol seniorom Zvolenského seniorátu.

Po potlačení Povstania a ukrývaní sa, ho v Martine zaistilo Gestapo. Na konci januára 1945 bol Ján Bakoss popravený v masovom hrobe spolu s ďalšími desiatimi obetami. Pri exhumácii 21. apríla 1945 mali všetky obeť ruky zviazané drôtom za chrbtom. Na žiadosť rodiny bol Ján Bakoss pochovaný v Banskej Bystrici.

Na jeho pamiatku je v centre Banskej Bystrice pomenovaná ulica a základná škola s materskou školou. Škola spoločne so Štátnou vedeckou knižnicou v Banskej Bystrici – Literárnym a hudobným múzeom vyhlasujú už 14 rokov celoslovenskú súťaž o Cenu Jána Bakossa v literárnej, výtvarnej, fotografickej a speváckej oblasti. Životný príbeh Jána Bakossa, jeho odhodlanie a ochotu pomáhať druhým, ale i tragický osud na konci vojny tak môžeme prezentovať aj prostredníctvom umeleckých artefaktov, či už v rámci vzdelávacích aktivít, alebo expozície Múzea SNP. V roku 1947 bol Ján Bakoss in memoriam vyznamenaný Radom SNP I. triedy a Československým vojnovým krížom 1939.

Mgr. Ivan Kocák
Múzeum SNP Banská Bystrica



Sovietski zajatci v dobytom meste Polohy na Ukrajine v októbri 1941

Operácia Barbarossa

Nacistické Nemecko 22. júna 1941 prepadlo Sovietsky zväz. Tým sa skončilo takmer dvojročné spojenectvo dvoch ideologických nepriateľov.

Výsledkom spojenectva bola sovietska participácia na prepadaní Poľska zo strany Nemecka v septembri 1939 a rozdelenie sfér vplyvu vo východnej Európe. Hitler však spojenectvu väčší význam neprikladal, keďže už 18. decembra 1940 vydal tajný rozkaz, ktorým sa začali prípravy na prepadnutie ZSSR. Naplnila sa tak kauzalita medzi plánmi načrtnutými v jeho knihe *Mein Kampf* a politickou realitou po nástupe nacistov k moci. Cieľom nebola len vojenská porážka Sovietskeho zväzu, ale aj získanie „životného priestoru“ na východe a pretvorenie európskeho poriadku na rasovo-politických princípoch. O trvanlivosti spojenectva si síce ilúzie nerobil ani Stalin, s bezprostredným nemeckým útokom však nepočítal. A to aj napriek tomu, že jeho predpovede o dlhej vojne na Západe sa nenaplnili. Dohody o rozdelení sfér vplyvu zatiaľ využil na posilnenie svojich imperiálnych ambícií, ale aj vytvorenie tzv. ochranného koridoru na západných hraniciach. Dokazuje to vojenská okupácia pobaltských štátov a ich pripojenie k ZSSR v lete 1940, ako aj získanie územia na úkor Fínska počas tzv. zimnej vojny (november 1939 – marec 1940). Obetou Stalinových agresívnych cieľov sa stalo aj Rumunsko, keďže v roku 1940 získal súhlas Nemecka s okupáciou Besarábie a severnej Bukoviny. V nasledujúcom období síce pribúdali správy o nemeckých vojenských plánoch, Stalin ich však ignoroval. Nepred-

pokladal, že k útoku dôjde ešte v roku 1941. Červená armáda preto nebola pripravená.

Ťaženie proti bolševizmu

Čo sa týka samotného útoku, Nemci spočiatku počítali len s účasťou Rumunska a Fínska, ktoré mali voči ZSSR územné požiadavky. Protivníka podcenili a predpokladali bleskové víťazstvo. Z propagandistických dôvodov však nakoniec do vojny zapojili viacerých spojencov, vrátane Slovenskej republiky. Jej predstavi-

telia súhlasili, lebo chceli predbehnúť Maďarsko v snahe o revíziu Viedenskej arbitráže. Chceli si tiež vydobyť miesto v „novej Európe“, čo však bol len propagandistický nástroj nacistov na pripútanie si satelitov. Samotný útok začal skoro ráno z troch smerov. Na juhu operovala Skupina armád Juh v smere na Kyjev a Astrachán pri Kaspickom mori. Stredný úsek mala na starosti Skupina armád Stred, ktorá útočila cez Ukrajinu, Bielorusko a ďalej na Moskvu. Severným smerom útočila Skupina armád Sever a to cez pobaltské republiky na Leningrad a Archangelsk. Menšie jednotky postupovali aj z oblasti Fínska a Nórska. Útok podporovalo niekoľko leteckých armád. Postup Nemcov a ich spojencov bol spočiatku úspešný. Ich obrnené jednotky prenikali do sovietskeho vnútrozemia a rýchlo obkľučovali dezorganizovaného protivníka. Nemecký postup uľahčoval tiež postoj civilistov na území, ktoré Sovietsi obsadili po roku 1939. Táto podpora však postupne slabla, lebo vojna mala od začiatku rasovo-vyhladzovací charakter. Za prvosledovými vojskami postupovali zaisťovacie jednotky, ako aj jednotky Einsatzgruppen, ktoré rozpútali teror voči civilistom. Ich postup voči Židom rýchlo prerastal do genocídy.

Pôvodný plán zlikvidovať protivníka vo veľkej niekoľkotýždňovej obkľúčovacej operácii sa Nemcom nepodaril. Sovietsi s obrovskými stratami neustále ustupovali. Ich morálku povzbudili boje pri Smolensku v druhej polovici júla, ktoré sa podpísali pod oddialenie nemeckého postupu na Moskvu. Ten spomalila Hitlerova nerozhodnosť pri určovaní prioritných cieľov a operácie na iných frontoch. K nim patrila veľká obkľúčovacia operácia pri Kyjeve, ktorý bol obsadený v septembri 1941. Bitka o Moskvu sa tak začala až koncom septembra. Nemci síce spočiatku postupovali, v dôsledku tvrdého odporu, kolabujúceho zásobovania, nedostatku pohonných hmôt, ale aj „ruskej“ zimy (na ktorú neboli pripravení) sa však ich ofenzíva už koncom novembra zastavila. Plány na dobytie Moskvy krátko na to zmarila sovietska ofenzíva zo začiatku decembra, ktorá Nemcov prinútila k ústupu. Podpísala sa pod to schopnosť Sovietov nahradiť zničené jednotky, lepšie možnosti zásobovania a pripravenosť na zimné podmienky. Nemci nedosiahli ciele ani na iných úsekoch. Na severe uviazli východne od obliehaného Leningradu, ktorý sa pokúšali vyhladovať. Na juhu boli už na prelome novembra a decembra vytlačení z Rostova nad Donom. Operácia Barbarossa sa skončila neúspechom. K porážke Nemcov však bolo stále ďaleko.



Armádný rozkaz slovenského ministra národnej obrany gen. I. tr. Ferdinanda Čatloša ospravedlňujúci účasť Slovenska vo vojne proti ZSSR (Slovenské vojsko, roč. 2, 1941, č. 13)

PhDr. Igor Baka, PhD.
Vojenský historický ústav
Foto: VHA Bratislava

Nemecký Krymský štít

Odznak Krymský štít do zbierok múzea 5. decembra 1967 zakúpili od súkromnej osoby z Prahy. V súčasnosti je umiestnený v priestoroch Centrálnej expozície Múzejného oddelenia Svidník.



V roku 1941 sa nemeckej armáde a jej spojencom v priebehu vojnového ťaženia na území Sovietskeho zväzu podarilo obsadiť územie Ukrajiny, pričom sa 11. nemecká armáda generálplukovníka Ericha von Mansteina (od 1. júla 1942 povýšený do hodnosti poľného maršala) spolu s 3. rumunskou armádou maršala Iona Antonescu prebojovala k severnému pobrežiu Čierneho mora do blízkosti polostrova Krym.

Posledný bol Sevastopol'

Ten sa postupujúcim nemeckým a rumunským vojskám podarilo takmer celý obsadiť do polovice novembra 1941. Výnimkou bola iba námorná pevnosť Sevastopol', ktorú síce sovietska armáda urputne bránila, no po ťažkých a vyčerpávajúcich bojoch ju napokon nemecké a rumunské vojská definitívne obsadili 4. júla 1942, pričom zajali takmer 100-tisíc sovietskych vojakov.

Na pamiatku ťažkých bojov proti Červenej armáde na Krymskom polostrove v období od 21. septembra 1941 do 4. júla 1942 bolo výnosom vodcu a ríšskeho kancelára Adolfa Hitlera z 25. júla 1942 zriadené vyznamenanie v podobe pamätného bojového odznaku s názvom Krymský štít (Krim Schild). Určené bol všetkým príslušníkom Wehrmachtu, Waffen-SS, Luftwaffe, Kriegsmarine, policajných a ďalších ozbrojených zložiek, ktorí sa v priestore polostrova Krym zúčastnili buď priamych bojov muža proti mužovi, alebo boli zranení, resp. po dobu aspoň troch mesiacov absolvovali v tejto oblasti bojovú službu.

Po predložení dokumentov preukazujúcich splnenie aspoň jednej z týchto podmienok odznak udeľoval priamo veliteľ 11. nemeckej armády poľný maršal Erich von Manstein. Počas druhej svetovej vojny ním bolo vyznamenaných

približne 210-tisíc príslušníkov nemeckej armády a ozbrojených zložiek. Oprávneným držiteľom sa odovzdával v jednoduchom papierovom vrecku, na ktorom bol vytlačený jeho názov a značka výrobcu spolu s udeľujúcim dekrétom, na ktorom bolo uvedené meno, hodnosť a jednotka vyznamenaného, názov vyznamenania spolu s jeho výtvarným stvárnením, dátum udelenia a pečiatka s podpisom poľného maršala Ericha von Mansteina.

Prvý dostal Antonescu

Na rovnošate sa odznak nosil vždy na ľavom rukáve, ku ktorému bol prišitý. Na civilnom odevu sa nosil buď vo forme miniatúry veľkosti 9 mm, pripnutej ihlou na ľavej klope saka, alebo vo forme miniatúry veľkosti 16 mm zavesenej na privesku, pripnutom na slávnostnom odevu. Zaujímavosťou je, že poľný maršal Erich von Manstein najskôr 3. júla 1943 vyznamenal Krymským štítom v zlate maršala Iona Antonescu, pričom neskôr samotný von Manstein dostal tento odznak v zlate od členov svojho štábu v deň svojich 56. narodenín 24. novembra.

Samotný rukávový odznak mal tvar podlhovastého štítu s mierne zaobleným

spodným hrotom s celkovou výškou 61 mm a šírkou 52 mm, pričom sa najskôr vyrábala predovšetkým z bronz, neskôr najmä z jemného zinku a železného plechu s bronzovou povrchovou úpravou.

Orlica nad Krymom

Na aversnej strane bol štít vo svojej vrchnej časti štylizovane ukončený reliéfnym spôsobom zobrazeným symbolom nacistického Nemecka v podobe 29 mm vysokej a 52 mm širokej orlice s rozťahnutými krídlami držiacej v pazúroch oboch nôh hákový kríž obkolesený vencom z dubových ratolestí. Pod pravým krídlom orlice bol reliéfnym spôsobom vyobrazený letopočet 1941 a pod jej ľavým krídlom bol rovnakým spôsobom vyobrazený letopočet 1942. Oba spolu s časťou orlice (nohy spolu hákovým krížom v dubovom venci) prekrývali reliéfnym spôsobom znázornenú časť príslušného územia polostrova Krym, ktorého celkový obrys bol so šikmo vyrazeným nápisom KRIM reliéfnym spôsobom vyobrazený v spodnej časti odznaku. Ten bol na tejto strane po celom obvode ukončený výraznejším zvýšeným hladkým okrajom s celkovou šírkou 3 mm.

Reverzná strana odznaku bola hladká a bez výtvarného spracovania, pričom sa na nej nachádzali štyri kovové ohybné úchytky, ktorými sa odznak pomocou tenkej kovovej platničky pripieňoval na hrubšiu podkladovú látku, ktorá sa prišivala na rukáv uniformy. Podkladová látka sa vyhotovovala v troch farbách: pre príslušníkov pozemných jednotiek bola olivovosivá, pre príslušníkov námorníctva tmavobielasá a pre príslušníkov letectva modrosivá.

Mgr. Peter Holík

Vojenský historický ústav – Vojenské historické múzeum, Múzejné oddelenie Svidník

Podpredseda vlády a minister obrany SR, náčelník Generálneho štábu
Ozbrojených síl SR a mesačník Obrana
vyhlasujú



24. ročník výtvarnej súťaže pre žiakov základných škôl

VOJACI OČAMI DETÍ 2025



v kategóriách

MLADŠÍ ŽIACI (1. až 5. ročník ZŠ) a **STARŠÍ ŽIACI** (6. až 9. ročník ZŠ).

Práce označené názvom diela, menom, priezviskom a vekom autora, spiatočnou
adresou, prípadne aj adresou školy, ročníkom a telefonickým kontaktom posielajte
najneskôr do 12. mája 2025

na adresu

**VOJACI OČAMI DETÍ, redakcia OBRANA, Ministerstvo obrany SR,
Námestie generála Viesta 2, 832 47 Bratislava**

Porota zložená z výtvarníkov, profesionálnych vojakov a zamestnancov
rezortu obrany vyberie po tri najlepšie diela v každej kategórii.

Ocenení získajú finančné prémie a vecné ceny.

Víťazné práce budú vystavené, uverejnené v mesačníku Obrana a na internete Ministerstva obrany SR.

*So súťažnými prácami treba poslať aj písomný súhlas zákonných zástupcov súťažiacich
so spracovaním osobných údajov.*

